

БИБЛИОТЕКА
ИСТОРИЈСКОГ ИНСТИТУТА
Сигн. II 14168/26^a
Инв. бр. 40522

МЕШОВИТА ГРАЂА

Miscellanea

НОВА СЕРИЈА Књ. XXVI

(2005)

Београд-Лукавац

Лукавац-Београд-Лукавац

Карл Катић

ИЗДАВАЧ ДОКУМЕНТИ НАМОТТО

ДАЛЕКИНА ОРГАНЗА

ДОЛЖНОСТИ ЕПИФАНИЈА

КНЕЗУ МОЛДАВИЈА ОНОВИЋУ

ISSN 0350-5650

INSTITUTE OF HISTORY

MISCELLANEA
NEW EDITION Vol. XXVI
(2005)

Dušanka Bojanić-Lukač

Tatjana Katić

OTTOMAN DOCUMENTS ON
SALES OF TURKISH REAL
ESTATES TO THE PRINCE MILOŠ
OBRENOVIĆ

Editorial board

PETAR V. KRESTIĆ, ANDRIJA VESELINOVIĆ,
ALEKSANDAR KRSTIĆ

Editor-in-chief
PETAR V. KRESTIĆ, Ph.D.

Belgrade
2005

ISSN 0350-5650

ИСТОРИЈСКИ ИНСТИТУТ

МЕШОВИТА ГРАЂА

MISCELLANEA

НОВА СЕРИЈА Књ. XXVI

(2005)

Душанка Бојанић-Лукач

Татјана Катић

ОСМАНСКА ДОКУМЕНТА О ПРОДАЈИ ТУРСКИХ ИМАЊА КНЕЗУ МИЛОШУ ОБРЕНОВИЋУ

Редакциони одбор
ПЕТАР В. КРЕСТИЋ, АНДРИЈА ВЕСЕЛИНОВИЋ,
АЛЕКСАНДАР КРСТИЋ

Одговорни уредник
др ПЕТАР В. КРЕСТИЋ

Београд
2005

АСТУРГАЦИОНАМ
БИЛБОВА СЕМЕЈСКИХ
ДУХОВНИЧЕСКИХ АНОН
(2005)

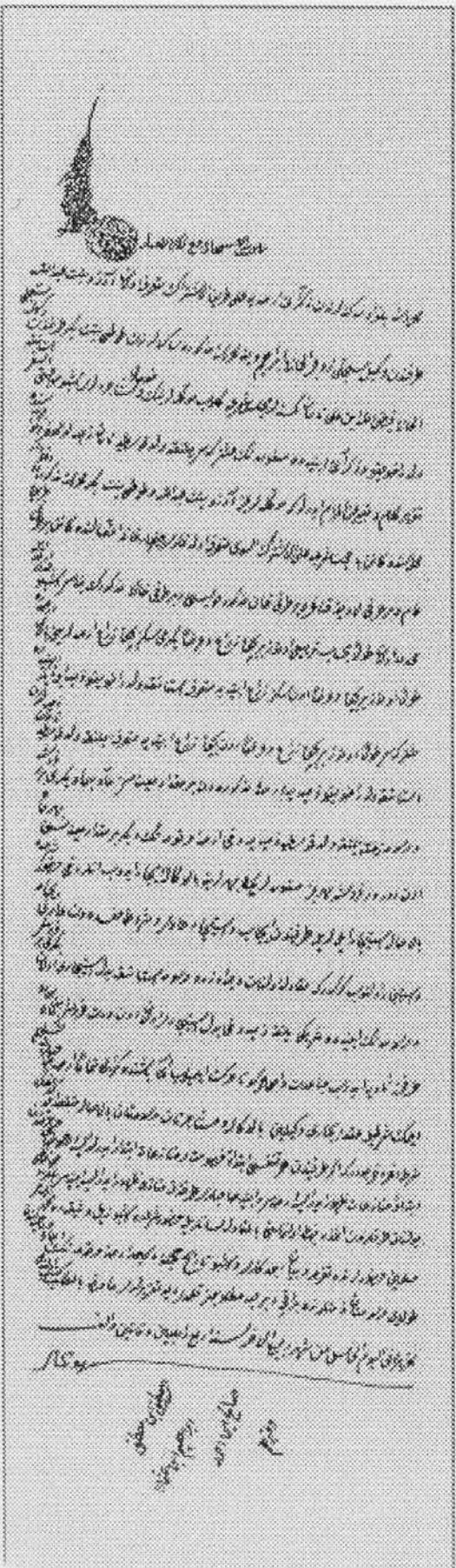
Библиотека
Исламског центра

Библиотека

ОТТОМАН ДОКУМЕНТИ
ЕДИНАСТВУЮЩИХ АДЫГАЕВО
САЛАМАНДЖИЯДАНИИ ДОЧЕ
СЕПНОНДАФОННОМ УСЕНИ

ОБЈАВЉИВАЊЕ ОВЕ КЊИГЕ ПОМОГЛО ЈЕ

МИНИСТАРСТВО ЗА НАУКУ
И ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Душанка Бојанић-Лукач

Татјана Катић

**ОСМАНСКА
ДОКУМЕНТА
О ПРОДАЈИ
ТУРСКИХ
ИМАЊА
КНЕЗУ
МИЛОШУ
ОБРЕНОВИЋУ**

Документа и карты

Годжин Катић

САДРЖАЈ

<i>Предговор</i>	9
<i>Önsöz</i>	11
<i>Дунавске гарде</i>	13
<i>Факсимили, транскрипција и превод тапија</i>	24
<i>Цинџар-хан</i>	89
<i>Факсимили, транскрипција и превод докумената</i>	100
<i>Главица код Смедерева</i>	149
<i>Факсимил, транскрипција и превод тапије</i>	151
<i>Summary</i>	157
<i>Речник термина</i>	159
<i>Регистар личних и географских имена</i>	163

ПРЕДГОВОР

Збирка османских аката састоји се од 24 листа већег формата, на којима је убележено 58 докумената, и то 56 на турском и 2 на српском језику. Сви се односе на некретнине које је кнез Милош Обреновић откупио од Турака, од 1827. до 1834. године, а затим поклонио сину Михаилу. То су: риболовна постројења (гарде) на Дунаву, Цинцарски хан у Београду и виноград код Смедерева. Ове некретнине касније су ушли у састав Краљевских добара.

Кнез Милош је исправе о стеченој имовини похранио у Књажеској канцеларији, што се види из регистра на српском и грчком језику, на полеђини аката. Не зна се када су документа нестале из архива. Пре неколико година појавила су се на тржишту антиквитета када их је откупио Александар Крстић, београдски колекционар, који нам их је љубазно уступио ради објављивања.

Критичко издање поменуте османске грађе допринос је проучавању имовинског стања кнеза Милоша, и шире, економских, власничких и управних односа у Србији у другој половини XVIII и првој половини XIX века. Документа обухватају време од 1761. до 1835. године. То су приватно-правна акта, која је приликом сваког преноса имовине, наследства, поклона, продаје, или закупа издавао власник некретнине или надлежни орган на захтев странке, а за личну употребу. Власници имања брижљиво су чуvalи исправе о пореклу имовине и предавали их наследницима или купцима исте. Тако је и кнез Милош добио од старих поседника све потврде о власништву, које су генерацијама чуване у једној породици.

Код нас је ова врста османских докумената врло ретка, јер породичне архиве домаћих Турака скоро да нису сачуване. Преноси имовине приватних лица регистровани су у судским протоколима – сицилима, а и они су у Србији већином уништени. И да су неким случајем сачувани, у њима би се могле наћи само скраћене верзије

наведених аката, а не комплетна садржина оригинала, који су пред нама.

Већина докумената су тапије, сенеди или хуџети, а остатак чине бујрулдије, арзухали и илами. Груписани су у три поглавља, према врсти некретнине: гарде на Дунаву (12 листова, 35 докумената), Цинџар-хан у Београду (11 листова, 21 докуменат) и виноград по имениу Главица код Смедерева (1 лист, 2 документа). Документа уписана на једном листу потичу из различитих времена, јер су издавана поводом сваке промене власника или евентуалног судског спора.

Унутар поглавља грађа је изложена према следећем распореду: факсимил, латинична транскрипција турског текста и превод на српски. Нумерација факсимила и појединачних аката је наша, а систем транскрибовања одговара оном који је примењен у вишетомном издању *Мухимме дефтера*.¹ Пратећа објашњења садржи и латинична транскрипција и српски превод. Објашњења уз турску верзију дата су на турском језику како би била разумљива свим османистима. Из истог разлога је састављен и предговор на турском, док су регистра транскрибованих докумената и резиме књиге на енглеском језику.

Свакој од тематских целина претходе уводни текстови и дипломатичка анализа аката, с примерима на арабици и латиници. С обзиром на то да књига садржи и факсимиле, може да послужи као својеврстан приручник из османске дипломатике и палеографије.

¹ 3 *Numarali Mühimme Defteri*, Ankara 1993; 5 *Nu. Mühimme Defteri* (1994); 6 *Nu. Mühimme Defteri* (1995); 12 *Nu. Mühimme Defteri* (1996); 7 *Nu. Mühimme Defteri* (1998); 82 *Nu. Mühimme Defteri* (2000).

ÖNSÖZ

Önümüzde bulunan, altısı 18'inci, onsekizi ise 19'uncu yüzyılın ilk yarısına âit Osmanlı resmî ve şahsî vesikalar koleksyonu, 24 evraktan ibârettir. Fakat hemen hemen her vesikanın kenarında aynı konuya âit başka tarihli bir kaç vesika yazılmış olduğundan onların topyekûn sayısı 58'e çıkmıştır. Bu 58 vesikanın her birinde tarih, imzâ, mühürler ve bazlarında şahitlerin imzâ ile mühürleri mevcuttur. Vesikaların tümü orijinal ve gayet iyi durumdadır.

Osmanlı tarihi bakımından bu vesikalar kıymetli ve önemlidir diyebiliriz. Onların ortak konusu, Sırp Prensi (Baş Knez) olan Koca Miloš Obrenoviç'in, ilk idaresi zamanında (1815–1839 yılları arasında) yerli Türklerden satın aldığı emlâklardır. Daha sonra Prens Miloš emlâklarını oğluna Prens Mihailo'ya hediye etmiş. Bu emlâklara âit hediye senetleri o zamanın Şer'i Mahkemelerinde Türkçe (Osmanlıca) olarak tasdik edilmiştir.

Prens Miloš, yerli Türklerden emlâklarını satın aldıktan sonra, onlara âit vesikalar da onun eline geçti. Dilekçeler, tapu hüccetler, senedler ve saire olan bu vesikalar, bir zamanlar Sırbistan Prensliği Devlet Arşivinde bulunuyordu. Maalesef, bilinmeyen sebeplerden dolayı ve bilinmeyen şahıslar tarafından onlar Arşivden çıkarıldı ve şahsî mal olarak piyasaya çıktı. Nihayet, bu değerli koleksyon koleksyoncu Bay Aleksandar Krstić tarafından satın alınıp onun malı oldu.

Emlâklara gelince, biri Belgrad şehrinin içinde, biri Semendere şehrinin civarında (bugünkü Smederevo şehri), bir grup ise Tuna nehrinin kıyısında bulunuyordu.

Belgrad'ın içinde bulunan ve Çinçar Hanı adı ile meşhur olan bina ile geniş arası, aslında bir kervan-sarayı idi. Bu emlâk iki Türk ailesine âit olup özel mülk olarak 20.000 guruşa prens Miloš'a satılmıştı.

On bir kâğıtta bulunan 21 vesika, 1798–1830 yılları arasındaki devreyi kapsamaktadır.

Semendere civarında bulunan Glaviça adı ile anılan Semendereli Hacı Mustafa-ağa'nın 40 dönümlük bağı ve diğer mülkü (tarla, çayır v.s.) Prens Miloş'un vekiline 4500 guruşa satılmıştır. Bir kâğıtta bulunan ve 1827 yılında yazılmış olan iki vesika, bu alış-veriş hakkında bilgi vermektedir.

Osmanlı tarihçiliği açısından en kıymetli vesikalar grubu, bir zamanlar Tuna yalısında bulunan gardalardan geniş bilgiler vermektedir. Tuna nehrinin Birza Palanka ile Ada-i Kebîr (Ada-Kale) arasındaki kısmı, balıkçılık bakımından son derece zengin ve önemli olduğundan gardalarda balık avlanması kârlı bir faaliyet idi. Garda sözü Rumuncadan alınmış bir terimdir ve bir cins dalyan anlamındadır. Dalyan ise Yunanca köklü bir terimdir. İki de balıkların avlanması için, dalgalı sulara konulmuş kazıklar üstünde tahtalardan yapılmış bir tesisat demektedir. İçeriye giren balıklar bir kesede kalıyor. Balıkçılar balıkları keseden çıkarıp piyasaya götürüyorkar ve onları satmakla meşgul oluyorlar.

Tuna'da bulunan bu gardaların çoğu ki vesikalarda 12 garda'nın adı geçmektedir, Fethislâm (bügünkü Kladovo şehri), Vidin ve Ada-i Kebîr Türklerinin ellerinde bulunup nesilden nesle geçmekte idi. Zaten Evkâf-i Hümayuna âit olan bu bölgenin gardaları, Fethislâm mukataası dahilinde olup, yerli Türkler, vakfin mütevellisinden senedler veya tapu-nâmeler almağa mecbur idiler. Mütevelliler bir garda için tapu resmini aldıktan sonra, her yıl garda sahiplerinden muayyen bir meblağ para da vakıf için alıyorlardı. Garda sahipleri vakif eminlerine Fethislâm iskelesinde satılmış olan balığın dörtte birini (*rub'-i mâhi*) vermeğe mecburdular.

Gardalara âit 35 vesika 12 resmî kâğıtta bulunmaktadır. Onlar 1761–1835 yılları arasındaki tarihleri taşımaktadır.

Према Аласу, гарди је половином XIX века, у време врло издашног риболова, било осам, доцније пет, затим четири, а почетком XX века свега три и налазиле су се наспрам, данас потопљеног, села Сипа. Народ их је звао „Књажеве гарде”, пошто их је кнез Милош у време прве владавине откупио од адакалских Турака. Касније су ушли у састав Краљевских добара и издаване су у закуп све док за време Првог светског рата нису сасвим нестале.⁴

Нешто посредних података о преласку гарди у српске руке налазимо код Мите Петровића. То је Милошево писмо адакалском паши с краја јануара 1834, у ком овај инсистира на преузимању риболовних прихода, као и подatak да је Милош два и по месеца касније поставио Ристу Рому за рачуновођу фетисламског Ћумрука и риболова; половином јуна разрешио га је дужности рачуновође Ћумрука и поставио за надзиратеља Гарде фетисламске.⁵

О Милошевом откупу, доскора, није се знало ништа одређеније. Недавно је Даница Милић,⁶ на основу докумената Књажеске канцеларије, утврдила да је до купопродаје дошло 21. априла 1834. године, посредством Стефана Стефановића Тенке, који је за нешто више од 26.000 гроша узео од адакалских Турака седам гарди с пратећом опремом, мрежама, чамцима и још непобијеним кољем. Он је том приликом преузео од Турака њихове поседовне исправе – тапије. Обавештавајући кнеза Милоша о откупу, написао је: „*Плач Турака кад су ми тапије предавали ја описати не умем.*”⁷

У Књажеској канцеларији, међутим, није сачуван ни оригиналан уговор о купопродаји, ни турске тапије, пошто су својевремено нестале из архива. С обзиром на то да су сплетом срећних околности сада доступне јавности, постојећа знања о Милошевом откупу гарди можемо допунити новим подацима.⁸

Кнез Милош је преко свог заступника на шеријатском суду у Кладову, поречког капетана Стефана Стефановића Тенке, 21. априла 1834. године купио не седам, већ петнаест гарди на простору између

⁴ Исто, 43–46.

⁵ *Финансије и установе обновљене Србије до 1842*, I, Београд 1901, 231, 234, 244.

⁶ *Риболов на Дунаву*, Баштиник 4 (2001), 126–138.

⁷ Исто, 128–129, 139, нап. 9.

⁸ Опширније о гардама Т. Катић, *Гарде на Дунаву од XVI до XX века*, Југословенски историјски часопис, XXXIV, 1–2 (2001), 47–52.

Адакалеа и Брзе Паланке, као и један плац с колибом код Сипа. Већина гарди: Аловиште, Пиринџана, Ласа, Канлисућут Зидине, Сибирфишта, Кривунаклу, Црквиште, Домоглет и Горњак, налазила се код сипских ада, док је гарда Каракаш била постављена ближе Давидовцу, а гарде: Кладушница, Врбица, Корбова, Вајуга и Брза (Паланка) код истоимених места.

О продаји гарди сачињена су два документа: на турском, с потписима и печатима продаваца и сведока, на полеђини оверен од стране кадије Фетислама и Велике Аде, тј. Адакалеа, и на српском језику, такође с потписима и печатима продаваца и сведока.⁹ Од поседовних исправа старих власника сачуване су тапије на осам гарди: Каракаш, Кладушница, Аловиште, Врбица, Сибирфишта, Канлисућут Зидине, Ласа и Горњак, као и тапија на плац код Сипа.

Кнез Милош је поклонио гарде сину Михаилу годину дана касније, 10. маја 1835, што је забележено на полеђини и српске и турске верзије уговора о купопродаји, као и на неколико појединачних тапија.¹⁰ Потврду о поклону на српском језику саставио је у Пожаревцу Јаков Живановић, тадашњи директор Књажеске канцеларије. Потврде на турском језику саставио је неки од кнежевих писара, зналаца турског језика.

Тапије на појединачне гарде, као и права која су из њих проистицала престали су да важе самим чином купопродаје. Кнез Милош их је примио и похранио у своју архиву као пратећу документацију и доказ више да су гарде његово пуноправно власништво.

Ове тапије, међутим, представљају важан историјски извор, јер садрже податке о експлоатацији гарди у ранијем, османском периоду.

У Османском царству приходи од риболова спадали су у регално право, које је султан могао путем закупа да уступи на привремено или трајно коришћење, задржавајући при том део улова за себе. Од врсте и количине рибе, риболовног алата (врше, мреже, гарде) и места улова (реке, језера, вирови, блата), зависило је колико ће рибе поред закупнице, султан узимати. Када су Турци загосподарили Ђерданским делом Дунава у XVI веку, па до краја њихове

⁹ Факсимили 11 i 12.

¹⁰ До смрти Михаила Обреновића, број гарди је смањен на шест (М. Петровић, *Финансије*, 938).

владавине, султан је убиравао 25% прихода оствареног на гардама, односно једну четвртину рибе, која је узимана приликом продаје рибе на пристаништу, једином дозвољеном месту за промет улова.¹¹

Приходи од риболова на делу Дунава од ушћа Поречке реке до ушћа Тимока били су груписани у једну закупну јединицу – мукату. Ова риболовна муката налазила се на територији Фетисламске нахије, која је великим делом припадала личном султановом добру – хасу.¹² Све мукате у оквиру хаса издаване су у закуп (илтизам). Закупац је део прихода унапред уплаћивао у султанову благајну, а остатак у једнаким месечним, тромесечним, полугодишњим или годишњим ратама.

Године 1741. одлуком султана Махмуда I (1730–1754) приходи 63 села, селишта и острва Фетислама и Крајине издвојени су из хаса и припојени вакуфу његове библиотеке и имарета код Велике Аја Софије у Истанбулу. На тај начин формирана је фетисламска вакуфска муката. У јулу 1742. овој мукати прикључени су и приходи од скела, риболова и гарди.¹³

Промена статуса није донела измене у начину опорезивања гарди, о чему сведоче тапије адакалских Турака, настале управо у време вакуфске администрације. Једина разлика била је у томе што су се приходи сливали у вакуфску, уместо у личну султанову благајну.

Фетисламском вакуфском мукатом управљао је заменик управитеља вакуфа султанове библиотеке и имарета, односно кајмакам мутевелије, који је истовремено био и закупац вакуфске мукате. Ова дужност додељивана је увек војном управитељу нахије,

¹¹ Д. Бојанић, *Турски закони и законски прописи из XV и XVI века за смедеревску, крушевачку и видинску област*, Београд 1974, 8 III, 12 III, 13 VI, 22 III, 28 III, 40 I–VI, 58 VI–VIII, 61 VI–VIII, 79 IV.

¹² Овај хас, највећи на Балкану, обухватао је знатан број села у Фетисламској нахији као и у другим нахијама санџака Видин. Био је под директном султановом управом, изузет из надлежности видинског санџакбега. Опширеје: Д. Бојанић, *Неготинска Крајина у време турске владавине*, Гласник Етнографског музеја, 31–32 (1969), 65–109.

¹³ Исто 100; Р. Тричковић, *Два турска пописа Крајине и Књуча из 1741. године*, Мешовита грађа 2 (1973), 244. Вакуф Махмуда I био је у надлежности канцеларије вакуфа два света града, Меке и Медине, на чијем се челу налазио старешина харема. Он је контролисао рад свих вакуфских муката, па и фетисламске, због чега је народ веровао да је Крајина била султанијино апанажно добро.

мухафизу, тј. чувару области. До Првог српског устанка његово седиште било је у Фетисламу, па је зато имао звање мухафиза Фетислама и титулу бега; у народу је запамћен као кладовски бег. После повратка Крајине под османску власт управник области добио је титулу паше (беглербega, мирмирана) и боравио је на утврђеном острву Адакале, које су Турци звали и Велика Ада (*Ada-i Kebîr*). Потписивао се као мухафиз Велике Аде или Велике Аде и Фетислама с Крајином; мање формалан назив био је адакалски паша.

Адакалски паша у својству кајмакама мутевелије издавао је у подзакуп вакуфска добра на подручју Фетисламске нахије. Гарде је издавао под уобичајеним условом плаћања годишње закупнине и давања четвртине рибе.

Висина закупа зависила је од улова оствариваног на гарди; за најуносније плаћано је 3 200, а за најслабије 500 акчи. У оба случаја износ је био изузетно низак из неколико разлога. Најпре, годишња закупнина утврђивала се приликом склапања првог уговора о закупу и ретко се мењала докле год је гарду држао исти закупац, односно његови наследници, браћа, сестре или деца.

Закуп је био доживотан и наследан па су временом номинални закупци, а заправо власници гарди, формирали уску интересну групу, која је држала монопол над риболовом и одбијала да плаћа веће закупнине. То су биле угледне Османлије на високим управним дужностима у вакуфској администрацији или у војсци.

И најзад, главну добит вакуф је остваривао узимањем четвртине рибе продаване на кладовском пристаништу, па није било потребе да истрајава на сукcesивном подизању годишњих закупнина.¹⁴ Посебни вакуфски поверионици, „емини четвртине рибе”, прикупљали су приходе с дунавских гарди.¹⁵

¹⁴ Као илустрација овога може да послужи податак да је Петар Добрњац по капитулацији Кладова у августу 1810. и запоседању гарди затекао 12.000 ока, односно преко 15 тона усвољене моруне у вредности од 12.000 гроша, које је нудио на продају (Р. Перовић, *Из архиве Хаџи Јануша*, Годишњица Николе Чупића, XLVII, Београд 1938, 310).

¹⁵ Опширије Т. Катић, *нав. дело*.

На укупно 11 листова који садрже документа о гардама на турском језику налазе се 22 тапије, једна потврда о преносу – тахвил и шест потврда (сенеда) о поклону, као и неколико кадијских овера.

Тапије су документа приватно-правног карактера, које је издавао надлежни орган на захтев странке, а за њену личну употребу. Служиле су као потврда приватном лицу да може доживотно, под условима наведеним у тапији, притежавати одређено добро. Право издавања тапије имао је власник земље (*sahib-i arz*), односно на државној земљи поседници тимара и зеамета, на хасовима – емини, а на територији вакуфа – мутевелије или њихови заменици, кајмаками (већили).¹⁶

Поседовни листови – тапије – састављани су у тачно прописаном облику и састојали су се од неколико елемената, од којих су неки карактеристични за већину османских докумената, а неки су одлика искључиво тапија. Поједини, мање важни елементи могли су да буду изостављени, а да притом тапија не изгуби на правној снази. Такав је случај и у овој збирци, где само 10 од 22 тапије у потпуности задовољава устаљену форму. Свака од тих десет тапија представља заправо основни, први документ на сваком листу. Остале тапијске исправе издаване су накнадно, на постојећим белинама или маргинама листа, ради допуне или измене садржаја основне тапије.

Тапије се јављају у изворима под различитим називима: тапија (*taru*), тапунама (*taruname*), тапијска тескера (*taru tezkiresi*), тапијски темесућ (*taru temessüki*), тескера (*tezkire*), темесућ (*temessük*), темесућ о поседовању (*zabt temessüki*), тапијски сенед (*taru senedi*), али се под сваким од њих подразумева исто – поседовни лист, односно потврда о праву притежавања (*tasarruf*).

На већини тапија на самом врху листа налази се **инвокација**, тј. призывање Божијег имена изражено речју „Он” тј. „Бог” (وَ hüve), што значи да се акт пише под божијом заштитом.

---

¹⁶ Опширније о тапијама на вакуфским поседима A. Fotic, *Tapuname on Vakif Lands – Contribution to the Ottoman Diplomatics*, Balcanica XX, 1989, 261–270.

Главни текст почиње од средине листа, а као увод служи му **нотификација** типа:

„повођ писања писмена је следећи”

وجه تحریر حروف بودر که *vech-i tahrîr-i hurûf budur ki;*
باعت ترقیم حروف اول در که *bâ'is-i terkîm-i hurûf oldur ki* и сл.

У **нарацији** заменик мутевелије наглашава најпре своје право да издаје у закуп имовину вакуфа, које проистиче из одлуке султана, и чињенице да је унапред положио део од предвиђених прихода. Тиме је узео вакуфску мукату у илтизам за одређену годину, што се прецизира у сваком документу:

„Ове 1245. године узвишеним ферманом поверена нам је и додељена у дужност (и илтизам) фетхисламска муката.”

اشبو ایکیوز قرق بش سنے سنى با فرمان عالي عهده مزه (و الترا ممزه) احاله و تقویض ببوریلان
فتح الاسلام مقاطعہ سی

*İşbu ikiyüz kirk beş senesi ba fermân-i âlî uhdemüze (ve iltizâmuza)
ihâle ve tefvîz buyurulan Fethülislâm mukâta 'ası*

Положај заменика мутевелије додељиван је или обнављан почетком финансијске године, 1. марта.¹⁷

Затим се наводи предмет закупа, тј. име гарде, њен тачан положај, границе и услови под којима се издаје – давање четвртине рибе и годишње ренте. Приметно је да се у овим тапијама бркају термини закупнине, односно периодичне ренте (اجاره مؤجل *icâre-i müeccele*) и предзакупа, односно наступнине (اجاره معجله *icâre-i mu'accele*). У актима се искључиво помиње износ који сваке године треба платити вакуфу на име коришћења гарде, а који служи „за добробит вакуфа” جانب وقفه انجون (*cânib-i vakfa enfa 'içün*). Дакле, у питању је рента, а не предзакуп како пише на више места. Највероватније се ради о грешци писара, јер су ортографске разлике између тих термина изузетно мале. Приликом превођења свуда смо користили израз закуп, закупнина.

¹⁷ Султан Махмуд је у првој вакуф-нами за своју библиотеку наложио да се положај мутевелије не даје као дожivotна служба, па су за управитеље постављане у датом тренутку најпогодније личности. С обзиром на то да је овај вакуф обухватао удаљене крајеве Царства, мутевелија је постављао своје заменике, већиле или кајмакаме мутевелије, да управљају појединим мукатама, што се чинило сваке године у присуству султана (Р. Тричковић, *нав. дело*, 262).

Потом следи директан повод издавања тапије, а то је захтев закупца да му се одобри притежавање.

متصرف ا ولمق ایچون *mutasarrif olmak içün*

Уз име закупца често стоји и одредница, као што је „чувар темесућа”,

حافظ التمسك *hafız üt-temessük*

„носитељ тапије”

دارنرہ طاپو *dârende-i tari* и слично.

Разлог за писање основне тапије био је прихваташа услова закупа од стране закупца. Касније издате тапијске исправе састављане су због:

а) одрицања од права притежавања старог закупца у корист другога „путем шеријатски правоваљане продаје”,

بيع صحيح الشرعى ايله بيع و قصر يد فراغ ا يلديكه

bey-i sahîh-iş-Şer'i ile bey' ve kasr-i yed ferâğ eyledükde или

„путем поклона поводом сунећења”,

ستنکى مقابلهسىنە

sünnetliği mukabelesine

б) преношења права умрлог закупца на наследнике

فوت او لمغله غارده مزکوره او لاذرنه ارثا انتقال اتمکین

feyt olmağla garda-i mezkûre evlâdlarına irsen intikâl etmeğin

в) смрти закупца који за собом није оставио наследнике, а којом приликом се његово добро враћа вакуфу

بلا ولد وفات حصه لري جانب وقفه محتوله عайд او لوپ

bilâ veled vefât hisseleri cânib-i vakfa mahlûle âid olup

г) обнове тапије, која је вршена увек када би дошло до дисконти-
нуйета османске власти,¹⁸ односно, на подручју фетисламске вакуфске мукате, после рата против Аустрије (1788–1791) и после Првог српског устанка, када је:

„због окупације српских бунтовника била потребна провера тапија”

صرپلو عصاتى استىلاسى حسبيله طاپولرك تحقىقى ايجاب ايلدىكىندىن

*Sirplu usâti istilâsi hasebiyle tapuların tahkîki icâb eyledüginden.*¹⁹

¹⁸ Приликом рестаурације повраћени крајеви имали су статус освојене земље и припадали су држави. Раније успостављени имовински односи били би поништени, а добра поново изложена на продају, односно давана у закуп, при чему су предност имали стари закупци.

¹⁹ Вид. факсимил 4.

Пошто је утврдио разлоге због којих пише тапију, заменик мутевелије поново истиче своје право да издаје овакав документ (قائم مقام تولیتمنز حسبیله) *kâyim-makâm-i tevliyetümz hasebiyle* односно да наплаћује таксу на пренос (رسم طبو) *resm-i tarihi*). Ову таксу узимао је приликом сваког издавања тапије на гарде.²⁰

Затим следи **диспозиција**, у којој се понављају услови закупа, најпре уопштено, помоћу фразе „на описан начин“ (منوال محرر) *ber minvâl-i muharrer*; وجه مشروح اوزره *vech-i meşrûh üzre* и сл.), а потом детаљно после израза „потребно је да“ (گerekdür كه *gerekdür ki*).

На диспозицију се наставља **санкција**, тј. упозорење да нико не сме да оспорава странци право притењавања уколико она поштује наведене услове закупа.

طرفمذدن و طرف اخردن دخل و تعرض (مدخله و معارضه / مانع و مزاحم)
اولنمیه

taraflmuzdan ve taraf-i âhardan dahl ü ta'arruz (müddâhale vu mu'âraza / mâni' vu müzâhim) olunmaya

Санкција се завршава формулом „... и поздрав!“ (و السلام) *ve's-selâm*).

Затим следи **датација**, тј. дан, месец и година издавања документа и **потпис и печат** онога ко издаје тапију.

У потпису пре имена обично стоји неки атрибут који указује на понизност човека пред Богом, као што је: сироти, убоги, безнадајни, понизни (الحَقِير *el-hakîr*, الفقير *el-fakîr* и сл.). Због стилизованог рукописа тешко је разлучити који је придев употребљен, па смо га изостављали и у транскрипцији и у преводу; уместо њега стоји *İmza*, тј. *Потпис*.

После имена обавезно се наводи функција кајмакама мутевелије Фетислама, коју може пратити и друга функција – мухафиз Фетислама с Крајином, односно мухафиз Велике Аде, а често и звања као што су капицибаша, хасекија и сл.

Печат се налази поред потписа кајмакама или на полеђини тапије. Преовлађују мањи печати овалног облика, с угравираним једноставним молитвама поред имена и годином прављења печата или ступања на дужност.

²⁰ У случајевима издавања тапија на некретнине (дућани) које су припадале вакуфима приватних лица, директним наследницима старог закупца није напла-

Потпис и печат чинили су тапију веродостојном и пуноважном, тако да није било потребе да их и кадија оверава својим потписом и печатом и региструје у сицилу. Зато на листинама за гарде срећемо само две овере кадијиног заступника у Кладову, које су урађене на захтев странке, вероватно да би се избегли могући спорови.

Израз *tahvil*, у општем значењу „преноса”, односи се на трансфер имовине или постављење лица на дужност. Овде тахвил означава приватно-правни акт о преносу имовине. То је потврда, односно признаница коју су кладовски Турци издали кнезу Милошу.

Документ почиње уобичајеном нотификацијоном фразом „Повод преносног писма је следећи” (باعت تحويل اولدري *bâ'is-i tahvil oldur ki*). Затим следи нарација, у којој се прво наводи предмет преноса, потом име онога на кога је имовина пренета и изјаве продаваца: да су новац у потпуности примили, као и да су се одрекли свих власничких права, што су додатно потврдили предајом тапија. Потом следи разлог издавања тахвила, тј. изјава бивших власника гарди да не потражују никакав новац од кнеза Милоша.

بلغراد باش کیگزی میلوش بکده بر اقچه و بر اقچه قلمدیغی اجلدن جمله

طرفندن یدینه اشبوسند ایتاء اولندی

Belgrad başkinezi Miloş beğde bir akçe ve bir akçe kalmadığı ecilden cümle tarafından yedine işbu sened i'tâ olundi.

Основни текст завршава се санкцијом:

„Потребно је да га нико од нас нити неко други не омета” и формулом „..... и поздрав!”

كركدركه طرفمذدن و طرف اخردن رنجيده اوئنميه و السلام

Gerekdür ki tarafımızdan ve tarafı âhardan rencide olunmaya ve's-selâm!

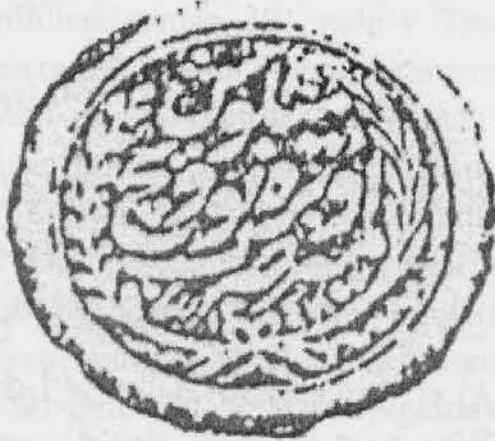
У наставку документа је датум, а испод њега потписи и печати или отисци прстију оних који издају акт, као и потписи сведока. Тахвил је на захтев капетана Тенке оверен на шеријатском суду у Кладову.

живана тапијска такса.

Потврде о поклону издао је кнез Милош сину Михаилу. То су сенеди²¹ истоветног садржаја, који садрже констатацију да је имовина описана у тапији поклоњена Михаилу, као и упозорење да га нико не омета у њеном притежавању.

Све потврде оверене су Милошевим великим турским печатом, димензија 25 mm x 23 mm, у који је угравирано његово име и презиме, титула „српски бег” и година изrade печата, 1248. по Хиџри, тј. 1832/1833.²² Титула „српски бег” (میر صرب *mîr-i Sirb*) овде значи господар, вођа, првак.

Печат кнеза Милоша

²¹ *Sened*, потврда, признаница општи је назив за разнородне документе, као што су: тапија (*tari senedi*), потврда о преносу (*tahvil senedi*), рачун (*makbuz senedi*), дужничка признаница (*deyn senedi*) и слично.

²² Милош је имао и мали турски печат (М. Маринковић, *Турска канцеларија кнеза Милоша Обреновића (1815–1839)*, Београд 1999, 82).

Faksimil 1.

دیوان خوش خود

و جوز خود و خود

فیه از اسلو صد و لر خود و فتو های بیان حوقیه نزهه صدر ما هی عرضه ملخه اشنه
 تبر طویله و لفظه قوه فان مفارح لذت صد لذت و ماهیه ربیعی لاغذا فرض
 ای بلکه این طبع بیان سنجابی و فوکر زنی و بیان لذت و بر علت از طبق
 صدر ما هی لبیع شفایه سروری از نزد اولیاء الله شنون حافظ
 ای ای ای حسنه بیان طاہیه ای و لذت شفایه خیر بیرون شفایه ای و لذت ای لذت
 تو لذت خوبیه بیو خوبیه ای و بر لذت کی کی کی کی بیان زن ری ای ای ای ای
 و فتو کی زنی ای ای و خوارح خوبیه حاصل و صدر لذت ای ای ای ای
 لاغذا فرض ای
 و خروجی بر فرو و خل و فتو لذت نیمه نمره ۷۷۵

Kladovo, 2. VIII 1761 – 22. VII 1762.

The title deed issued by Hacı İbrahim, deputy supervisor of the imperial pious endowment (*vakıf*) in Kladovo (*Fethislam*), to Hüseyin Aga confirming his tenure right to the *garda* (a type of fishing device) near the Karataş islet on the Danube, imposing the obligation upon him to pay in-kind one fourth of the fish caught in *garda* to the *vakıf*'s officials, plus 2000 *akçes* for the annual lease.

Vech-i tahrîr-i hurûf budur ki

[1] Fethüllâh'âda vâkı‘ vakf-ı hümâyûn mukâta‘asından sayd-i mâhî mukâta‘ası mülhakâtından [2] nehr-i Tuna'da vâkı‘ Karataş gardasında sayd olunan mâhîn rub’i ümenâ tarafına [3] iledükden sonra beher sene cânib-i vakf-ı şerîfe iki bin akçe virmek şartile [4] sayd-i mâhî için garda-i mezbûrun ümenâ vü ummâlîna işbu hafiz [5] üt-temessük Hüseyin Ağa tâlib olmağla, garda-i mezbûre mutasarrif olmak için [6] tevliyetümüz hasebiyle işbu zabit temessüki virildi.

Gerekdür ki beher sene iki bin akçe mukâta‘a-i cânib-i [7] vakf-ı şerîfe edâ ve garda-i mezbûrede hâsil ve sayd olunan mâhînin rub’ini [8] ümenâ tarafına teslim eyledükden [sonra] garda-i mezbûre mutasarrif olup tasarrufuna taraf-ı [9] âhardan bir ferd dahl ü ta‘arruz etmiye.

Tahrîren sene 1175. (2. VIII 1761 – 22. VII 1762)

*İmza:*²⁴ El-hâc İbrâhîm, kâyim-makâm-i Fethüllâh'hâlâ

²³ Karataş gardası Davidovaç (eski adı Ceceraç) köyünün kuzeyinde bulunan Karataş adası yanında yer almaktadır.

²⁴ Devlet memurlarının imzaları çoğu zaman *el-fâkir* veya *el-hâkir* sözleriyle başlamaktadır. Bu sözleri orijinalde doğru dürüst okumak imkansız olduğundan onların yerinde *İmza* koyduk.

II
10. V 1835

The Prince Miloš Obrenović issues the gift certificate (*sened*) that transfers the property and the revenues already cited in the previous document to his son Mihailo.

Bâ'is-i sened budur

İşbu sened-i mezbûre mestûr iradât mülki ile oğlim Mihail Beğe virilmiştür. Tarafımızdan ve taraf-i âhardan mutasarrifina ve iradâtına bir kimesne mümâna‘at olunmaya ve’s-selâm.

12 M [Muharrem] sene [12]51. (10. V 1835)

Mühür: Miloš Obrenović mîr-i Sîrb 1248

I

Кладово, 2. VIII 1761 – 22. VII 1762

Заменик управитеља царског вакуфа у Кладову Хаци Ибрахим издаје темесући Хусејин-аги о притежавању гарде Караташ под условом давања четвртине рибе и годишњег закупа од 2.000 акчи.

Узорок писању писмена је следећи:

Пошто је овај чувар темесућа, Хусејин-ага, затражио од еминâ и амилâ да притежава гарду Караташ²⁵ на реци Дунаву, која као једна од риболовних муката припада мукати царског вакуфа у Фетхисламу, под условом да четвртину уловљене рибе у овој гарди предаје еминима, а да часном вакуфу сваке године даје две хиљаде

²⁵ Гарда је била постављена северозападно од села Давидовца, између остатака града на Црној стени, тј. Караташу на дунавској обали и острва Караташ, ког су Турци звали и Беговска Ада.

акчи, ми смо, у складу са нашом дужношћу управитеља вакуфа, издали овај темесућ за држање гарде.

Потребно је да сваке године плаћа мукати часног вакуфа две хиљаде акчи, а да еминима предаје четвртину рибе која се произведе и улови у овој гарди, те да ову гарду поседује и да му се нико не меша и да га не омета у поседовању.

Написано године 1175. (2. VIII 1761 – 22. VII 1762)

Потпис: Хаџи Ибрахим, кајмакам Фетхислама садашњи

**II
10. V 1835**

**Потврда о поклону кнеза Милоша сину Михаилу имовине и
прихода уписаних у претходном документу**

Повод сенеду је следећи:

У овом сенеду уписани приходи и имање дати су мом сину Михаил-бегу. Са наше стране и са друге неке стране нека нико не спречава власника у поседовању и управљању. Поздрав!

12. Мухарема године [12]51. (10. V. 1835)

Печат: Милош Обреновић, српски бег 1248

Faksimil 2.

I
Kladovo, 21. II 1776 – 8. II 1777

Mehmed Yeğen, deputy supervisor of imperial *vakif* in Kladovo allows Hacı Hüseyin Aga, the revenue collector of the *vakif*, to construct a *garda* near the Armut islet on the Danube, imposing the obligation upon him to sell fish at the dock of Kladovo and to pay to the *vakif* in-kind one fourth of the catch, and 120 *akçes* rental fee annualy.

Hüve!

Vech-i tahrîr-i hurûf budur ki

[1] İşbu bin yüz doksan senesine mahsûben ber vech-i uhde [ve] iltizâmımızda olan evkâf-ı hümâyûn-i hazret-i şehriyarîden sevâhil-i [2] nehr-i Tunada vâkı‘ Fethülislâm mukâta‘ası dâhilinden nehr-i Tunada Armut Adası²⁶ kurbünde alt taraflarında [3] müceddededen bir garda ihdâs ve inşâsına tapusına tâlib olan Fethülislâm sâkinlerinden câbi-i vakf-ı hümâyûn [4] El-hâcî Hüseyin Ağa senevî cânib-i vakfa enfa‘ için yüz yiğirmi akçe icâre-i mu‘accele (sic!)²⁷ ve sayd olunan mâhî Fethülislâm [5] iskelesinde fûrûht ve rub’in cânib-i vakf-ı hümâyûn taraflarından emîn olanlara edâ ü teslîm eylemek şartile, kâyim-makâm-i [6] mütevellisi olduğumuz hasebiyle kânûn-i kadîm üzre resm-i tapusin ahz ve işbu tapunâme virildi ki vech-i meşrûh [7] üzre mutasarrîf olmak için mûmâileyhe i’ta [olunmuşdur].

Gerekdir ki sâl-be-sâl cânib-i vakf-ı şerîfe senevî ta'yîn olunan [8] yüz yiğirmi akçe icâre-i mu‘accelesin edâ ve sayd olunan mâhînün dahi rub’in emîn olanlara edâ ü teslîm [9] eyleye zabtiçün izin virilmiştir. Tarafımızdan ve taraf-ı âhardan kimesne ta‘arruz eylemiye. Fî sene 1190. (21. II 1776 – 8. II 1777)

İmza: Mehmed Yeğen, kâyim-makâm-i mütevellî, mîr-i Fethülislâm hâlâ

Kağıtın öbür tarafındaki mührde: Mehmed ve Yediler adları²⁸

²⁶ Armut Ada Kladušniça köyünün karşısında bulunmaktadır.

²⁷ Müeccele olmalıdır.

²⁸ Yemliha, Meksalina, Meslina, Mernuş, Debernuş, Saznuş, Kefeştatayuş, Kitmir.

Kladovo, 21. III 1781

Deputy supervisor of imperial *vakif* in Kladovo confirms Hasan Aga's tenure right to the *garda* near the Armut islet, after he bought it from his father Hacı Hüseyin Aga, the previous tenant, imposing the obligation upon him to pay in-kind one fourth of the fish caught in *garda* and 600 akçes annual rental fee.

[1] İşbu derûn-i tapuda mestûr gardaya senevî cânib-i vakf-ı [2] hümâyûna yüz yiğirmi akçe icâre-i mu‘accelesin edâ ve sayd olunan mâhînün [3] dahi rub’ını emîn-i vakf olanlara edâ ü teslîm eylemek şartile ba tapu mutasarrîf [4] olan câbi-i vakf-ı hümâyûn El-hâcî Hüseyin Ağa cânib-i vakfa enfa‘ olmak için [5] icâre-i kadîmesine dörtüz sekzen akçe icâr-i sah ve ilhâk idüp cem’an altı yüz akçe icâre-i mu‘accele beher sâl edâ [6] ve sayd olunan mâhînün dahi rub’ın emîn olanlara edâ eylemek şartile mutasarrîf iken garda-i mezkûri bi’lkülliye yüz gurûş [7] semenî mukabili kendü hüsn-i rizâsile işbu dârende-i tapu oğlu Hasan Ağa’ya bey‘-i sahîh-iş-Şer‘î ile bey‘ ve kasr-ı yed ferâğ eyledükde mûmâ-ileyh [8] Hasan Ağa dahi semenî mezkûri tamâmen edâ ü teslîm.

Ve garda-i mezbûri ahz ü kabûl eylediği ecilden ber minvâl-i muharrer zabit u tasarrufiçün tapusına [9] tâlib ve râgîb olmağın kâyim-makâm-i tevliyetümüz hasebiyle kânûn-i kadîm üzre resm-i tapusı ahz ve zabit-i tasarrufiçün işbu tapu temessükî yedine i’ta olunmuşdur.

Gerekdir beher sâl [10] icâre-i mu‘accelesi olan altı yüz akçeyi cânib-i vakfa edâ ü teslîm ve sayd olunan mâhînün dahi rub’ını emîn olanlara edâ eyledükde zabit u tasarrufina tarafimuzdan ve taraf-ı âhardan ferd-i [11] vâhid mâni‘ ve müzâhim olmayalar.

Fî 25 Ra [Rebî‘ü'l-evvel] sene [1]195. (21. III 1781)

Imza: El-hâc Hüseyin kâyim-makâm-i mütevellî-i vakf-ı mezkûr, gedükluyân-i Dergâh-ı âli

Mühür: ..... abduhu Hüseyin

III
Kladovo, 17. XII 1781 – 6. XII 1782

Kadı of Kladovo juridical district (kaza of Fethislam) notarizes Hasan Ağa's title deed on garda near the Armut islet.

Derûn-i tapuda zîkr ü tasrîh olundığı minvâl üzre Hâc Hüseyin Ağa kasr-ı yedinden oğlu Hasan Ağa'ya tapu virilmekle, taraf-ı Şer'iden dahi imzâ olundi.

Sene [1]196. (17.XII 1781 – 6. XII 1782)

Ahmed el-müvellâ hilâfeten bi-kazâ-i Fethülislâm ve tevâbi'ha
Mühür: ..... Ahmed

IV
Adakale, 18. V 1816

Dervîş Mustafa, supervisor of vakif (mütevelli) in Kladovo and commander of the fort (muhâfiz) of Adakale confirms the tenure rights of the deceased tenant's sons to above-cited garda.

İşbu derûn-i tapuda mestûr gardaya mutasarrîf olan Hasan Ağa ba emr-i Hüdâ fevt olmayla garda-i mezkûre evlâd-ı zükûrdan kebîr oğlu Za'îm Ahmed Ağa ve Hüseyin Ağa ve sagîr oğlu Ömere irsen intikâl etmeğin cânib-i vakf-ı şerîfe âid olan icâre-i ma'lûmesini edâ ü teslîm eyledüklerinde tasarruflarına tarafımızdan ve taraf-ı âhardan ferd-i vâhid müdâhale ve müzâhame olunmaya ve's-selâm.

Fî 20 C [Cemâziye'l-âhir] sene [1]231. (18. V 1816)

İmza: Dervîş Mustafâ, ser bevvabîn, mütevelli-i Fethülislâm ve muhâfiz-ı Ada-i Kebîr hâlâ²⁹

Mühür: Mazhar-i nûr-i safâ, Dervîş Mustafâ

²⁹ Dervîş Mustafa Paşa, Kasım 1815 – Mart 1818 yılları arasında Adakale Muhafizi idi.

V

Adakale, 12. III 1822

Muhâfiz of Adakale allows two tenants to inherite one third of garda held earlier by their deceased brother.

Derûn-i tapuda mezkûr gardaya mutasarrîf Za'îm Ahmed Ağa ecel-i mev'ûd ile irtihâl ve irticâ itmekle, garda-i mezkûre karîndaşları Hüseyin ve Ömer Ağalara intikâl itmekle taraf-ı vakfa âid ve râcî' olan icâre-i ma'lûmesini beher sene cânib-i vakfa edâ ve i'tâ eyledüklerinde tasarruflarına tarafimuzdan ve cânib-i âhardan müdâhale olunmaya.
Fî 19 C [Cemâziye'l-âhir] sene [12]37. (12. III 1822)

Imza: El-hâc Abdülkerîm muhâfiz-ı Ada-i Kebîr mütevellî-i Fethüllâh hâlâ³⁰

Mühür: Tâlib-i ma'ârif, abduhu Ârif El-hâc Abdülkerîm

I

Кладово, 21. II 1776 – 8. II 1777

Заменик управитеља царског вакуфа у Кладову Мехмед Јеген одобрава Хаџи Хусејин-аги, џабији вакуфа да сагради гарду Кладушицу³¹ код Армут Аде на Дунаву под условом да рибу продаје на кладовском пристаништу, а вакуфу даје четвртину улова и годишњу закупнину од 120 акчи.

У име Бога!

Повод писању писмена је следећи:

Пошто смо, рачунајући од ове 1190. године, преузели на себе и узели у закуп фетхисламску мукату, која припада вакуфима царског величанства, а налази се на обалама реке Дунава, један од становника Фетхислама, џабија царског вакуфа Хаџи Хусејин-ага,

³⁰ Abdülkerim Paşa Eylül 1821 yılından 1828/29 yılına kadar Adakale Muhafizi idi.

³¹ У тексту тапије се не помиње име гарде, али је на полеђини убележено на турском: "Преко пута Кладушице. У новим акчама $120 + 480 = 600$ ", а на српском: "Тапија од гарде Кладошица".

затражио је тапију да изнова створи и сагради једну гарду на реци Дунаву, у близини Армут Аде, на њеним доњим странама. Условљавајући га да годишње плаћа 120 акчи закупа у корист вакуфа, а да уловљену рибу продаје на фетхисламској скели и четвртину од ње даје еминима царског вакуфа, ми смо му, у својству мутевелијиног кајмакама, узевши, према старом закону таксу за издавање тапије, предали ову тапијску књигу да би на изложен начин био притежаватељ.

Потребно је да он из године у годину предаје 120 акчи годишњег закупа који је одређен за часни вакуф, као и да четвртину уловљене рибе предаје еминима и за то му је издата дозвола. Са наше стране и са друге неке стране нека нико не насрће.

Године 1190. (21. II 1776 – 8. II 1777)

Потпис: Мехмед Јеген, мутевелијин кајмакам, бег Фетхислама садашњи

Печат на полеђини: Мехмед и имена Седам Спавача³²

II

Кладово, 21. III 1781

Заменик управитеља царског вакуфа потврђује Хасан-аги, сину претходног закупца, право притежавања гарде Кладушнице, пошто је исту откупио од оца уз услов давања четвртине рибе и годишњег закупа од 600 акчи.

Цабија царског вакуфа Хаџи Хусејин-ага, који с тапијом притежава гарду која је описана у тексту ове тапије, под условом да годишње плаћа сто двадесет акчи царском вакуфу на име закупа и да предаје еминима вакуфа четвртину уловљене рибе, ради добробити вакуфа исправио је и додао старом закупу четири стотине и

³² Мит о седморици младића који су се склонили пред верским прогоном цара Деција (250–253 н.е.) у пећину код Ефеса и тамо заспали, заједно са својим псом Китмиром, да би се пробудили у време цара Теодосија (408–450), познат је на западу под именом *Седам спавача из Ефеса*, а на истоку као *Људи из пећине*. Њихова имена сматрана су заштитним у муслиманском свету, због чега су често урезивана и на оружје. То су: Јемлиха, Мексалина, Меслина, Мернуш, Дебернуш, Шазнуш, Кефештатајуш, Китмир.

осамдесет акчи, што укупно износи шест стотина акчи закупнине, те је био притежаватељ под условом да ову закупнину предаје сваке године вакуфу, а да еминима даје четвртину уловљене рибе.

Као такав он је поменуту гарду својом драгом вольом уступио и продао правоваљаном шеријатском продајом своме сину Хасанаги, овом носитељу тапије. А споменути Хасан-ага је овај износ новца у потпуности предао а речену гарду преузео и примио, због чега је, ради поседовања и притежавања на горе изложен начин затражио и пожелео тапију.

Ми смо му, у својству мутевелијиног кајмакама, према ста-ром закону узели таксу за издавање тапије и уручили ову тапијску исправу за држање и притежавање. Потребно је: док сваке године предаје вакуфу закупнину од шест стотина акчи а еминима даје четвртину уловљене рибе, нека његово притежавање нико са наше стране, а ни са неке друге стране, не спречава и не онемогућава.

На 25. дан Ребија првог године [1]195. (21. III 1781)

Потпис: Хаџи Хусејин, кајмакам мутевелије поменутог вакуфа, гедиклија Високе Порте

Печат: ..... његов роб Хусејин

III

Кладово, 17. XII 1781 – 6. XII 1782

Кадијина овера Хасан-агине тапије на гарду Кладушници код Армут Аде.

На начин како је у тексту тапије наведено и објашњено, пошто је Хаџи Хусејин-ага одустао, издата је тапија његовом сину Хасан-аги, што је потписом оверено од стране шеријата.

Године [1]196. (17. XII 1781 – 6. XII 1782)

Ахмед, мула са службом у кадилуцима Фетхисламу и околини

Печат: ..... Ахмед

IV
Адакале, 18. V 1816

Дервиш Мустафа, мутевелија вакуфа и мухафиз Адакалеа, потврђује синовима преминулог закупца право притежавања гарде.

Овај Хасан-ага, уписан у тексту тапије као притежаватељ поменуте гарде, преминуо је вољом божјом, а поменута гарда наследством је прешла његовим одраслим синовима Заим Ахмед-аги и Хусејин-аги, као и малодобном сину Омеру. Стога, док они дају и предају утврђен закуп који припада часном вакуфу, нека у њихово притежавање не буде мешања и ометања ни с наше стране, нити с било које друге стране. Поздрав!

На 20. дан Цумаде друге [1]231. године. (18. V 1816)

Потпис: Дервиш Мустафа, старешина царских капиција, управитељ вакуфа Фетхислам и чувар Велике Аде садашњи³³

Печат: Почаствован светлошћу Пречистог Дервиш Мустафа

V
Адакале, 12. III 1822

Због смрти једног од тројице браће, закупца гарде издаје се потврда преосталој двојици да наслеђују братовљев део.

Како је Заим Ахмед-ага, притежаватељ гарде која је споменута у тексту тапије, преминуо природном смрћу, ова гарда припала је његовој браћи, агама Хусејину и Омеру. Док сваке године буду предавали вакуфу одређену закупнину која припада вакуфу, нека се у њихово притежавање не меша нико ни с наше ни с неке друге стране.

На 19. дан Цумаде друге [12]37 године (12. III 1822)

Потпис: Хаџи Абдулкерим, мухафиз Велике Аде, мутевелија Фетхислама садашњи³⁴

Печат: Божји роб Ариф Хаџи Абдулкерим који тражи просвећење

³³ Дервиш-паша, син Хаџи Мустафа-паше Шиниковића, био је мухафиз Адакалеа од новембра 1815 до марта 1818. године када је постављен за босанског везира (G. Šljivo, *Bosna i Hercegovina 1813–1826*, Banjaluka 1985, 135).

³⁴ Абдулкерим-паша, мухафиз Адакалеа од септембра 1821. до рата Русије против Турске 1828/29. године.

Faksimil 3.

منطق
کوچک
و کوچک

I
Kladovo, 19. I 1779 – 7. I 1780

Hasan Aga's tenure title deed to one half of *garda* named Alovîste issued by Mustafa, deputy of the *mütevelli* in Kladovo, imposing the obligation upon him to pay 450 *akçes* annually plus one fourth of caught fish as an in-kind payment to the *vakif* treasury.

Hüve!

Vech-i tahrîr-i hurûf oldur ki

[1] İşbu bin yüz doksan üç senesi uhde ve iltizâmımızda olan merhûm ve mağfurleh sultân Mahmûd Hân Gâzî³⁵ tâbe serahu [2] hazretlerünün İstanbulda Aya Sofya-i Kebîr câmi'-i şerîfi civâri ittisâlında hasbeten livechillâh-i Te'âlâ binâ ve ihyâ eylediği imâret-i [3] âmireleri evkâf-ı şerîfesi mülhakâtından sevâhil-i nehr-i Tuna'da vâki' Fethüllâh mukâta'ası dâhilinde rub'-i mâhî mukâta'asından [4] nehr-i Tuna'da Temur Kapunun üstü yanında Pirinç adasına³⁶ muttasıl nehr-i Tuna'da Halo dimekle ma'rûf sayd-i mâhî olan [5] mahallin dört hisseden bir hisseye serdâr El-hâc Hüseyin Ağa ba tapu mutasarrif olup ve bir hissesine dahi Vidinlu Deli Alemdar [6] zâde Mustafâ mutasarrif ve bir hissesine sine (sic!) yine Vidinlu El-hâc Hasan Ağa oğlu [isim yeri açıkları] ve bir hissesine dahi mûmâ-ileyh El-hâc Hüseyin [7] Ağanun oğlu Hasan Ağa mutasarrif ve müstakilen rub' hisseye tapu senedi olup ve Halo-i mezkûre senevî tokuz yüz akçe [8] icâre-i müeccelesini cânib-i vakf-ı şerîfe edâ ü teslîm eyleyüp ve sayd olunan mâhînin dahi erbaaını emîn-i rub'-i mâhî olanlara [9] edâ ü teslîm etmek şartile Halo-i mezkûre ber minvâl-i muharrer dört şerîk mezkûrler mutasarrıflar iken mezkûr El-hâc Hüseyin [10] Ağa mutasarrif olduğu rub' hissesini oğlu Hasan Ağaya kendü hüsn-i rızâsile sünnetlik mukabili kasr-ı yed ve ferâgat etmiş olup [11] ve Hasan Ağa dahi, ber vech-i mezkûr hisse-i mezkûri kabûl 'an aslin, Halo-i mezkûrun rub' hissesine ba tapu mutasarrif iken, el-hâletü hâzihî [12] pederi El-hâc Hüseyin Ağanun kendüsine ferâgat ve kasr-ı

³⁵ Sultan I Mahmud (1730–1754), 1741 yılının sonbaharında Büyük Aya Sofya civarında bulunan kütüphanesi ve imareti için Fethislam ve Krayina'da bulunan 63 köy, mezra ve adaları vakfetti. Ertesi yıl Fethislam Vakif mukataasına Tuna'nın iskeleleri, gardaları ve sair hasılatı ilâve olunmuş idi.

³⁶ Pirinç adası Sip köyü civarında bulunmakta idi.

yed eylediği rub' hisse ile Halo-i mezkûrun dört hissenin iki hissesine [13] mutasarrîf olup tarafimuzdan zabt u tasarrufîün tapuya tâlib ve râgib olmağla kâyim-makâm-i mütevellî olduğım hasebiyle işbu tapu [14] yedine i'tâ olundı. Madem ki zikr olunan icâre-i müeccelenün nîşî dört yüz elli akçe icâre-i beher sene cânib-i vakf-ı şerîfe [15] edâ ü teslîm eyleyüp, ve sayd olunan mâhînin dahi rub'i cânib-i vakfa emîn olanlara edâ ü teslîm eyleye, tasarrufuna tarafimuzdan ve taraf-ı [16] âhardan hiç ferd-i aferiden mâni ve müzâhim olmaya ve's-selâm.

Sene [1]193. (19. I 1779 – 7. I 1780)

İmza: Mustafâ haseki şehriyarî, kâyim-makâm-i Fethüllâh hâlâ

*Kâğıtin öbür tarafındaki mührde: Bende-i hayy-i samed,
Mustafâ bin Muhammed*

II

Kladovo, 8. I 1780 – 27. XII 1780

***Kadi of Kladovo kaza notarizes Hasan Aga's title deed on the half of
the Alovîste garda.***

Derûn-i tapuda zikr ü tasrîh olundığı minvâl üzre Hâc Hüseyin Ağanun kasr-ı yedinden oğlu Hasan Ağaya tapu virilmekle, taraf-ı Şer'îden dahi imzâ olundı.

Sene [1]194 (8. I 1780 – 27. XII 1780)

Ahmed el-müvellâ hilâfeten bi kazâ-i Fethüllâh ve tevâbi'ha

Mühiür: ..... Ahmed

III

Adakale, 18. V 1816

***The title deed to three quarters of the above mentioned garda issued by
Dervîş Mustafa, mütevellî of the imperial endowment and muhâfit of
Adakale to the three sons of the late Hasan Aga.***

[1] İşbu derûn-i tapuda zikr ü beyân olundığı vechile Hâcî Hüseyin Ağa [2] Halo-i mezkûrun nîşî hissesine mutasarrîf iken veled-i

zükûri olan [3] Hasan Ağaya sünnetliği mukabelesine bir hissesini bahş ve temlîk ve ferâgat [4] idüp, ba‘de Hâcî Hüseyin Ağa fevt olmağıla, bir hissesi dahi Hasan Ağaya [5] irsen intikâl eylemiş ise, Halo-i mezkûrenün süls hissesine mutasarrif olan [6] Vidin sükkânından Haseki El-hâcî Ömer Ağa bilâ veled-i zükûr fevt olup hisse-i [7] mezkûresi emîn-i beytü'l-mâla isâbet idüp, fûrûht olundukda Hasan Ağa ahz [8] idüp üç hisse Halova mutasarrif iken bâ-emr-i Hûdâ Hasan Ağa dahi fevt olmağın, hisse-i mezkûreler [9] evlad-i zükûrundan kebîr oğulları Za‘îm Ahmed Ağaya ve Hüseyin Ağaya ve sagîr oğlu Ömere intikâl itmekle [10] cânib-i vakfa âid olan senevî üç hissenün icâre-i mu‘accelesi altıyüz yetmiş beş akçe beher sene [11] edâ ü teslîm eyledüklerinde, tasarruflarına tarafimuzdan ve taraf-i âhardan müdâhale ve mu‘âraza olunmaya ve’s-selâm.

Fî 20 C [Cemâziye'l-âhir] sene [1]231. (18. V 1816)

İmza: Dervîş Mustafâ, ser-bevvabîn, mütevellî-i Fethüllâh ve muhafiz-i Ada-i Kebîr hâlâ

Mühür: Mazhar-i nûr-i safâ Dervîş Mustafâ

IV

Adakale, 12. III 1822

Deputy of mütevellî and muhâfiz of Adakale confirms two brothers' tenure rights to the third part of the Alovişte garda held earlier by their late brother.

Derûn-i tapuda muharrer gardaya mutasarrif Zâim Ahmed Ağa ecel-i mev’ûdile irtihâl-i dâr-i bekâ itmekle garda-i mezkûre karîndaşları Hüseyin ve Ömer ağalara intikâl itmekle, cânib-i vakfa âid olan icâre-i ma‘lûmesini beher sene edâ ve i’tâ eyledüklerinde tarafimuzdan ve taraf-i âhardan müdâhale olunmaya.

Fî 19 C [Cemâziye'l-âhir] sene [12]37. (12. III 1822)

İmza: El-hâc Abdülkerîm muhâfiz-i Ada-i Kebîr mütevellî-i Fethüllâh hâlâ

Mühür: Tâlib-i ma‘ârif, abduhu Ârif El-hâc Abdülkerîm

Kağıtin öbür tarafında: Pirinç gardası kurbünde Halo

I

Кладово, 19. I 1779 – 7. I 1780

Тапија на гарду Аловиште (Халов), којом се Хасан-аги, једном од некада четири закупца с једнаким уделом, потврђује право притејавања половине гарде, стечено поклоном.

У име Бога!

Повод писању писмена је следећи:

Ове 1193. године примили смо на себе закуп фетхисламске мукате, која се налази на обалама реке Дунава, а припада часним вакуфима Царског имарета, који је у богоугодне сврхе саградио и подигао у близини часне џамије Велике Аја Софије у Истанбулу покојни и блаженопочивши султан Махмуд-хан Газија,³⁷ нека му је лака земља. У оквиру ове мукате један од закупа за четвртину рибе, и то риболовно место познато по имениу Халов на Дунаву, на горњем делу Демир Капије уз Пиринчано острво,³⁸ држали су: сердар Хаџи Хусејин-ага, који је с тапијом притејавао један од четири дела овог места, Видинац Дели Алемдарзаде Мустафа, који је притејавао [такође] један део, један део је држао син Видинца Хаџи Хасан-аге [без имени], а још један део притејавао је са самосталном тапијом за четвртину Хасан-ага, син већ поменутог Хаџи Хусејин-аге. За речени Халов плаћали су часном вакуфу годишње девет стотина акчи закупа, а емину четвртине рибе предавали су четвртину од уловљене рибе и под овим условом и на описани начин поменута четири сувласника притејавала су наведени Халов.

Поменути Хаџи Хусејин-ага уступио је драговољно четвртину дела који је поседовао свом сину Хасан-аги као поклон приликом прославе обрезивања, а Хасан-ага је на изложен начин примио овај део. Притејавајући тапијом четвртину реченог Халова и због тога што му је отац Хаџи Хусејин-ага уступио своју четвртину, он је постао поседник два од четири дела Халова, те је од наше стране

³⁷ Султан Махмуд I (1730 – 1754).

³⁸ Ово острво налазило се узводно од села Сипа. Уз њега је била постављена истоимена гарда, што се види из белешке на полеђини тапије (док. IV). Крајем XIX века у извештају Мешовите комисије о риболову на Дунаву помиње се Пиринчана као потпуно упропашћено риболовно место села Сипа (Д. Милић, *нав. дело*, 135).

затражио и замолио тапију да их држи и притељава. У својству кајмакама мутевелије дао сам му у руке ову тапију. Све док часном вакуфу плаћа и предаје половину утврђеног годишњег закупа од четири стотине педесет акчи и док испоручује и предаје четвртину уловљене рибе еминима часног вакуфа, нека га у његовом поседовању нико с наше стране а ни с било које друге стране не омета и не спречава. Поздрав!

Године [1]193. (19. I 1779 – 7. I 1780)

Потпис: Мустафа царски хасекија, сада кајмакам Фетхислама

Печат на полеђини: Роб превишињег бога Мустафа син Мехмеда

II

Кладово, 8. I 1780 – 27. XII 1780

**Кадијина овера тапије, издате Хасан-аги за половину гарде
Аловиште**

На начин како је изложено и објашњено у тапији, услед Хаџи Хусејин-агиног уступања, издата је тапија његовом сину Хасан-аги, што се потписом оверава и од стране шеријатског суда.

Године [1]194. (8. I 1780 – 27. XII 1780)

Ахмед, мула у каџилуцима Фетхислам и околини

Печат: ..... Ахмед

III

Адакале, 18. V 1816

**Дервиш Мустафа, мутевелија Кладова и мухафиз Адакалеа, издаје
тапију тројици синова преминулог Хасан-аге, којом им потврђује
право притељавања три четвртине Аловишта, стечено наслеђем.**

Како је у овој тапији споменуто и објашњено, док је поседовао половину дела реченог Халова, Хаџи Хусејин-ага је један свој део подарио и поклонио свом одраслом сину Хасан-аги на име поклона приликом прославе обрезивања. Затим је Хаџи Хусејин-ага

преминуо, те је и други његов део наследним путем прешао Хасанаги. Када је становник Видина, хасекија Хаџи Омер-ага, који је притежавао трећи део овог Халова, преминуо без мушке деце, његов део припао је емину државне ризнице и дат је на продају, када га је узео Хасан-ага, чиме је постао поседник три дела Халова. Али је и Хасан-ага божјом вољом преминуо, те су ти делови припадли његовим одраслим синовима Заим Ахмед-аги и Хусејин-аги и малодобном сину Омеру. Док они сваке године буду предавали вакуфу закуп од 675 акчи за ова три дела, нека им се нико не меша у притејавање ни с наше стране нити с било које друге стране. Поздрав!

На 20. дан Џумаде друге године [1]231. (18. V 1816)

Потпис: Дервиш Мустафа, заповедник капиција, мутевелија Фетхислама, садашњи мухафиз Велике Ade

Печат: Почаствован светлошћу Пречистог Дервиш Мустафа

IV

Адакале, 12. III 1822

Кајмакам мутевелије потврђује двојици синова Хасан-аге право на наслеђе дела гарде Аловиште који је припадао њиховом преминулом брату.

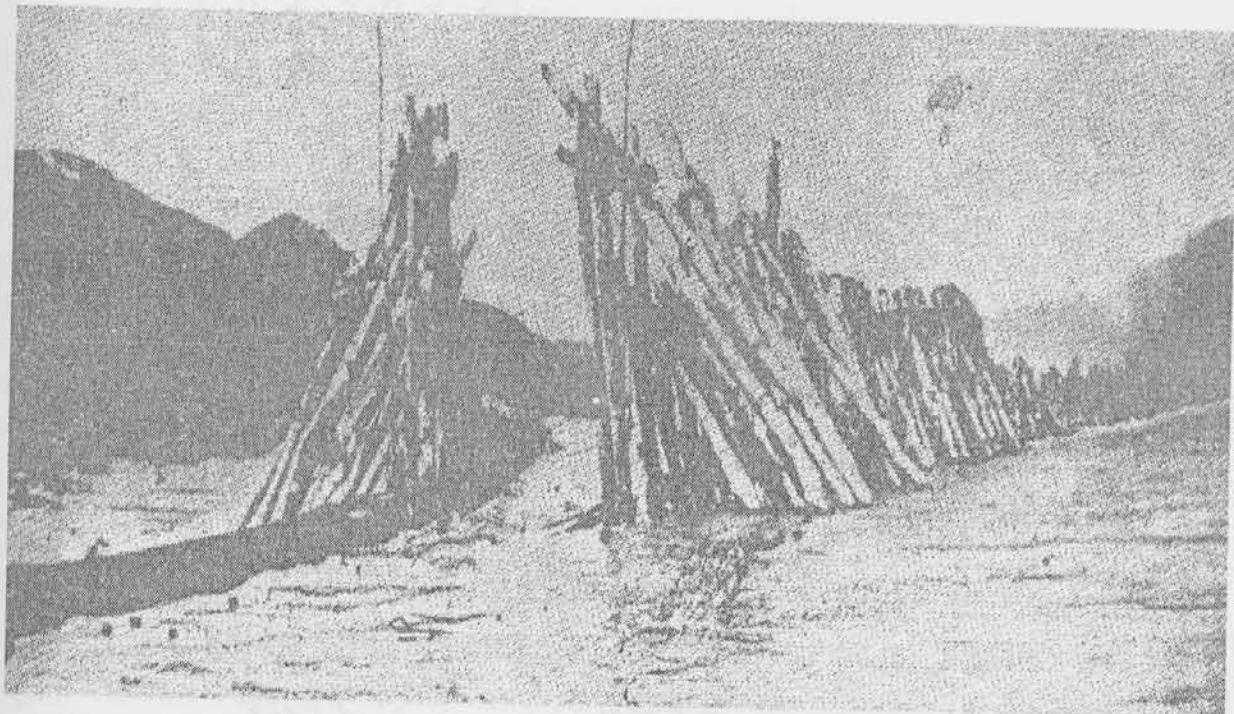
Пошто је притејаватељ у тапији уписане гарде, поменути Заим Ахмед-ага, прешао на други свет природном смрћу, ова гарда припадала је његовој браћи, агама Хусејину и Омеру. Док сваке године дају и предају одређени закуп који припада вакуфу, нека не буде ометања ни с наше стране ни с било које друге стране.

19-ог Џумаде друге године [12]37. (12. III 1822)

Потпис: Хаџи Абдулкерим, мухафиз Велике Ade, мутевелија Фетхислама садашњи

Печат: Божји роб Ариф Хаџи Абдулкерим, који тражи просвећење

На полеђини: Аловиште у близини гарде Пиринџане

Гарда код Супа
(преузето из: М. Петровић Алас, Ђердански риболови)

Faksimil 4.

مکتبه میرزا علی شاه قاجار
بلطفه خود و از دستورات خود
در این کتاب مذکور شده است

مکتبه میرزا علی شاه قاجار
در سال ۱۲۷۰ هجری
تیرماه ۱۳۰۰ خورشیدی
در تبریز

مکتبه میرزا علی شاه قاجار
بلطفه خود و از دستورات خود
در این کتاب مذکور شده است

وچه کسر حرف بود که
که امیوز اقی سنه محیی با این معنی و از این ایام
بهر گردید که اوت می خورد و هادو و مکان معمول ماهی می داشتند و مسکنی
زاده همچوی خوب و بسیار حمد و مکافای خوب و مسکنی خوب و مسکنی خوب
و نسخه های اندکی را همیغا بگیرند طفان انتی شرق با این و بعیت متوی طایپی به مقصود زدن من می یابم که
من و شوارم تو فای خود را می سپریم و گلو شود از راه طایپی ای خیر و فرا غصه ای خیلی مرقوم و خوش
نفس پیشوند شرکت ده و کس شنوند ای این عذر این خاطر فرن و برین طایپی عنی فضای اهه می کنند
همه ای و لذت گویی خوب و نیز این اتفاق ابتدا مرقوم شرکت دن مجده طایپی طایپی و نسخه های ب و فضای خود
اوی ای امداده می گذرند ای و نیز و صدیقان ما همچوی ای و بسیار ای سکم زده فرخت و دستی ای ای و پدر ای ای و پسر
ای ای و سایر قاعده های ای و سایر جمیع بزیر طایپی و برین طایپی و ضایعه فضی و فرخ و فرخ و فرخ

ای ای و سایر قاعده های ای و سایر جمیع بزیر طایپی و ضایعه فضی و فرخ و فرخ و فرخ

I
Kladovo, 31. VIII 1791 – 18. VIII 1792

Hacı Mustafa Hamid, deputy of *mütevellî* issues the new title deed to one quarter of the Alovîste *garda* to Salih Aga, as the Ottoman administration in Serbia has been reestablished, following the crash of the First Serbian Insurrection.

Hüve!

Vech-i tahrîr-i hurûf budur ki

[1] Bin iki yüz altı senesine mahsûben ba fermân-i âlî uhde ve iltizâmimda olan Fethülislâm mea Krayna³⁹ mukâta‘âtı mülhakâtından [2] nehr-i Tuna’da Gerdab’ın üst tarafında Halo dimekle ma‘rûf mâhî sayd olunan mahalde rub’ hisseye mutasarrif olan Vidinli Deli Alemdar [3] zâde Mustafâ fevt olup, hisse-i mezkûr cânib-i vakfa intikâl itmeğin, Fethülislâm sâkinlerinden altmış dört cemâ‘atın Es-seyyid Mehmed Efendi [4] ve altmış iki cemâ‘atın İbrâhîm Ağa, bin yüz doksan altı senesinde ba izn-i vekîl-i mütevellî tapu ile mutasarrıflar iken, mûmâileyühüma kendü [5] hüsn ü rızâlarile müteveffâ-yı merkûmun sulb-i sagîr oğlu işbu dârende-i tapu Sâlihe kasr-ı yed ve ferâgat itmekle, merkûm dahi [6] tasarrufiçün sene-i mezkûrede vekîl-i mütevellî olan Abdüllâh Ağa tarafından virilen tapu-yı atîk kazâhâ-i mezkûre istilâdan [7] halâs olduğu⁴⁰ tecdîd olunmak iktizâ itmekle, merkûm tarafimuzdan müceddededen tapuya tâlib olmağın, cânib-i vakf-ı şerîfe âid [8] olan icâre-i mu‘accelesin edâ ü teslîm ve sayd olunan mâhî Fethülislâm iskelesinde fûrûht ve rub’ını emîn olanlara edâ ü teslîm [9] eylemek şartile, kâyim-makâm-i mütevellî olduğım hasebiyle yedine işbu tapu temessüki virildi. Fî mâ-ba‘d tasarrufuna tarafimuzdan ve taraf-ı [10] âhardan kimesne dahl ü ta‘arruz eylemiyeler.

Der sene [1]206. (31. VIII 1791 – 18. VIII 1792)

İmza: El-hâc Mustafâ Hâmid kâyim-makâm-i mütevellî-i Fethülislâm mea Krayna hâlâ

Kâğıtin öbür tarafındaki mühürde: Abduhu Mustafâ 1186

³⁹ Krayina Bölgesi Doğu Sırbistan’dı Timok nehri etrafında uzanmaktadır.

⁴⁰ Avusturya kuvvetleri 1789 yılının Eylül ayında Osmanlı-Avusturya Harbi (1788–1791) zamanında Fethislâmi feth etmişler. Tüm Krayina Bölgesi’ni istilâ ettikten sonra, 16 Nisan 1790’da Adakale de onların ellerine düştü. Ziştoy (Svištof) Muahedesî neticesinde bu topraklar Osmanlı İmparatorluğu’na yeniden iade edildi.

II
Adakale, 3. XII 1815 – 20. XI 1816

Dervîş Mustafa, *muhâfiz* of Adakale confirms the validity of the tenure title deed. The validity is being verified due to reestablishment of the Ottoman administration in Serbia.

Bin iki yüz otuz bir senesi uhdemüzde olan Fethüllâm mukâta‘ası mülhakâtından derûn-i tapuda Halo ta‘bîr olunan mahalde şûrût-i muharrere üzre sayd olunan mâhînin rub’ hissesi merkûm Sâlîh Ağanun uhdesinde olup Sırplu usâti istilâsı hasebiyle tapuların tâhkîki icâb eyledüğünde hisse-i mezkûrenün sayd-i mâhî hasılâtı ahzına kimesne tarafından müdâhale ve mümâna‘at olunmaya.

Fî sene [1]231. (3. XII 1815 – 20. XI 1816)

İmza: Dervîş Mustafâ, ser bevvabîn, muhâfiz-i Ada ve voyvoda-i Fethüllâm hâlâ

Mühür: Mazhar-i nûr-i safâ, abduhu Dervîş Mustafâ

Kağıtin öbür tarafında: Dervîş Paşa’nun şerh virdiği beyândür

III
Adakale, 23. V 1830

Ömer Paşa, *muhâfiz* of Adakale leases out one quarter of the Alovîste garda to the new tenant because the previous one died without heirs.

İki yüz kırk beş senesi uhdemüzde olan Fethüllâm mukâta‘ası mülhakâtından der kenar-i tapuda Halo ta‘bîr olunan mahaldan şûrût-i muharrer üzre sayd olunan mâhîyenün rub’ hissesi merhûm Sa‘îd Ağanun⁴¹ uhdesinde olup bilâ-veled fevtinden hisse-i mezbûr mahlûle isâbet itmiş olmağla, Fethüllâm sâkinelerinden (sic!) Hüseyin Ağaya arz-ı mîrîden hisse-i mezbûr bey’ u fürûht olunup hisse-i mezkûrun sayd-i mâhî hasılâtı ahzına kimesne tarafından müdâhale ve mümâna‘at olunmaya.

Fî selh-i Za [Zi’l-ka‘de] sene [12]45. (23. V 1830)

İmza: Ömer an mîr-i mîrân, muhâfiz-i Ada-i Kebîr, mütevellî-i vakf-ı hümâyûn hâlâ⁴²

Mühür: Mazhar-i nûr-i kamer, abduhu Ömer 239

⁴¹ Kâtibin hatası. Said Ağa değil Salih Ağa yazılmalı idi.

⁴² Ömer Paşa 1829 – 1831 yılları arasında Adakale Muhafizi idi.

I

Кладово, 31. VIII 1791 – 18. VIII 1792

Хаџи Мустафа Хамид, кајмакам мутевелије Кладова с Крајином обнавља стару тапију Салих-аге, закупца четвртине гарде Алови-ште, пошто су поменути крајеви враћени под османску власт.

У име Бога!

Узрок писању писмена је следећи:

Видинац Дели Алемдарзаде Мустафа, притежаватељ једне четвртине риболовног места познатог по имену Халов, на горњем делу Ђердапа на реци Дунаву, које припада мукати Фетхислама с Крајином, а мени је, рачунајући од 1206. године, царским ферманом допало у дужност и закуп, преминуо је а његов део враћен је вакуфу.

Године 1196,⁴³ уз дозволу мутевелијиног заступника, прите-жаватељи [овог дела] с тапијом постали су становници Фетхислама, Сејид Мехмед-ефендија из 64. цемата и Ибрахим-ага из 62. цемата. Они су својевољно и драговољно уступили своје право малолетном сину поменутог покојника, овом носитељу тапије Салиху, који је ради поседовања затражио да обнови стару тапију, издату исте године од стране Абдулах-аге, мутевелијиног заступника, пошто су поменути кадилуци ослобођени од окупације.

С обзиром на то да је речени [Салих] затражио од нас нову тапију, будући да сам на дужности мутевелијиног заступника, дао сам му у руке овај тапијски темесућ, уз услов да часном вакуфу плаћа и предаје закупнину која му припада, а да еминима даје четвртину уловљене рибе приликом продаје на фетхисламској скели. Убудуће нека му се нико с наше стране а ни с друге неке стране не меша и не узнемира га.

Године [1]206. (31.VIII 1791 – 18. VIII 1792)

Потпис: Хаџи Мустафа Хамид, садашњи кајмакам мутевелије Фетхислама с Крајином⁴⁴

Печат на полеђини: Његов роб је Мустафа 1186

⁴³ Хиџретска 1196. трајала је од 17. XII 1781 до 6. XII 1782.

⁴⁴ Овај Хаџи Мустафа могао би бити Хаџи Мустафа-паша Шиникоглу (Шиник-заде). На то наводи подatak да је Шиникоглу, непосредно пре постављења на место београдског везира у јулу 1793, био капици-баша и закупац царских прихода (Д. Пантелић, *Београдски пашалук после Свиштовског мира 1791–1794*, Београд 1927, 127; *Турски извори о српској револуцији 1804*, уредио и превео Х. Шабановић, Београд 1956, 189). С обзиром на то да су вакуфски приходи Крајине обично

II
Адакале, 3. XII 1815 – 20. XI 1816

**Дервиш Мустафа, мухафиз Адакалеа, проверава и потврђује
пуноважност тапије. Провера се врши због обнове османске
власти, после угушења Првог српског устанка.**

Поменути Салих-ага преuzeо је на себе, под описаним условима о четвртом делу рибе,⁴⁵ место које се у тапији назива Халов и припада фетхисламској мукати, која нам је допала у дужност 1231. године. Међутим, због окупације српских бунтовника била је потребна провера тапија.

Нека га нико ни са које стране не омета и не спречава да на поменутом делу узима приход од уловљене рибе.

Године [1]231. (3.XII 1815 – 20. XI 1816)

Потпис: Дервиш Мустафа, заповедник капиција, садашњи мухафиз Аде и војвода Фетхислама

Печат: Почаствован светлошћу Пречистог његов роб
Дервиш Мустафа

На полеђини: Ово је објашњење дато од стране Дервиш-паше

додељивани султановом капицибashi (Дервиш, син Шиникоглуов, као капицибаша постао је мухафиз Адакалеа и закупац поменутих прихода – прим.аут.), као и да се зна да је Шиникоглу имао монопол на трговину соли (Д. Пантелић, *Београдски пашалук пред Први српски устанак 1794–1804*, Београд 1949, 69), може се претпоставити да је пре добијања везирског достојанства био закупац фетисламске вакуфске мукате, што му је омогућило контролу над прометом влашке соли. Хаци Мустафа је као београдски везир неко време био закупац фетисламске мукате, и то одлуком Порте из октобра 1800. Због Пазваноглуове узурпације приходе из те области могао је да убира тек од половине марта 1801. године (Д. Пантелић, *нав. дело*, 222-223).

⁴⁵ Мисли се на четвртину удела у гарди, пошто гарда има више власника, а не на четвртину рибе која се предаје еминима вакуфа.

III
Адакале, 23. V 1830

**Омер-паша, мухафиз Адакалеа, издаје четвртину Аловишта новом
закупцу пошто је претходни умро без наследника.**

Покојни Саид-ага⁴⁶ преузео је на себе, према написаним условима, четврти део од уловљене рибе с места које је на маргини тапије названо Халов, а припада фетхисламској мукати, коју смо добили у дужност 1245. године.

Међутим, пошто је он умро без деце, речени део остао је упражњен, па је [постао] државна земља и продат је Хусејин-аги, једном од становника Фетхислама. Његовом узимању прихода од риболова на овом делу нека се ни с које стране нико не меши.

Последњег дана Зилкаде године [12]45. (23. V 1830)

Потпис: Мехмед Омер, миримирани, мухафиз Велике Аде, мутевелија царског вакуфа садашњи⁴⁷

Печат: Почаствован светлошћу месеца⁴⁸ божији роб Омер 239

---

⁴⁶ Грешка писара, треба да буде Салих-ага.

⁴⁷ Омер-паша, адакалски мухафиз (1829–1831).

⁴⁸ *Bende-i kamer*, дословно "покоран месецу", овде у пренесеном значењу; реч *kamer* (месец) означава особу осветљену светлошћу месеца, односно представља један од атрибута пророка Мухамеда.

Faksimil 5.

وجه نگر بحقه ای پیر
 او قاف حضرت شیربار پدر سوچن بر طونه و افع الشیو کهنه ایکیوز طقوزستی عدیت والنزاره
 او لوان فیخ ایسوم مفاطعه درونه نبر طونه ده فود و نفراد نام محیل کوری ایاقه واینجه طرف
 خواهی اطهی و طرفی اهل اسوم بقیه الشیو حدود اربیه درونه صید ماهی ایکون بر باب غارع
 مکانی اولوب و شندیه فدر بنا و آنادمه بر کشنه خالی و رایت او چوبه خالی و عفنل بکل وغین
 بود فوعه فیخ ایکرم سرد ای حسن لای طقیه بوز افعی اجاره ملجه اید سخن بر کوکنه مجد طابوره طالی و زن
 اولغنه جانه و فنه و اولهه اتفع و قالده حاصل طجیه با چونه محل بر کوری حدود من بوره کله طقطنه
 درونه مجد بر باب غارع بنا و آنادمه سنه مذکوره تی قایقما متفوت بولند بعم حبیله فانوں ایم اورده
 طابوره اند ایجند بعلیح بته مجد ای شیو طباونه ایط اولی ماد ایکه مای بیان اجازه میکن دات و فده ای و مهد
 ای هناده ماهی فیخ ایاهم ایکرسن فروج و ریکانه امناظه ای ای قدمه ایمه محل بر کرکه طوف پهنه و درونه
 غارع ایت ایه طوفه و طوف ایزدن ذر وحد دخل بیوره ایمه محل بر کرکه طوف پهنه

مسکن
 مسکن
 مسکن
 مسکن

I

Kladovo, 29. VII 1794 – 17. VII 1795

The title deed issued to Hasan Aga, permitting the construction of a new *garda* named Vrbica, and imposing the obligation upon him to pay 900 *akçes* annualy and one fourth of catch to the *vakif* treasury.

Hüve!

Virbiça⁴⁹ gardasının tapusıdır

Vech-i tahrîr-i hurûf budur ki

[1] Evkâf-ı hazret-i şehriyarîden sevâhil-i nehr-i Tuna'da vâkı‘ işbu bin iki yüz tokuz senesi uhde ve iltizâmimuzda [2] olan Fethüllâm mukâta‘ası derûnunda nehr-i Tunada Korongrad⁵⁰ nâm mahalden köprü ayağına⁵¹ varınca bir tarafı [3] Helvacı adası⁵² ve bir tarafı ehl-i islâm yakası işbu hudûd-i erbaa derûnunda sayd-i mâhî içün bir bâb garda [4] mahalli olup ve şindiye kadar binâ ve inşâsına bir kimesne tâlib ve râgîb olmayup hâlî ve mu‘attal bir mahal olmağın [5] bu defâ Fethüllâm serdârı Hasan Ağa tokuz yüz akçe icâre-i müeccele ile mahall-i mezkûrun müceddededen tapusına tâlib ve râgîb [6] olmağla cânib-i vakfa ve emvâl-i mîriye enfa‘ ve fâide hâsil olmak içün mahall-i mezkûri hudûd-i mezbûresile zabit u rabt [7] ve derûnunda müceddededen bir bâb garda binâ ve inşâsına sene-i mezkûrde kâyim-makâm-i mütevellî bulunduğım hasebiyle kânûn-ı kadîm üzre resm-i [8] tapusu ahz olunup mûmâ-ileyh yedine müceddededen işbu tapunâme i’tâ olundı. Mâdem ki sal-be-sal icâre-i müeccelesin cânib-i vakfa edâ ve sayd [9] olunan mâhî Fethüllâm iskelesinde fûrûht ve rub’un ümenâ tarafına edâ ü teslîm eyleye mahall-i mezkûrun zabit u tasarrufina ve derûnunda [11] garda inşâsına tarafimuzdan ve taraf-ı âhardan ferd-i vâhid dahl ü ta‘arruz eylemiyeler ve’s-selâm.

Sene 1209. (29. VII 1794 – 17. VII 1795)

İmza: Mustâfâ haseki şehriyarî, kâyim-makâm-i mütevellî ve voyvoda-i Fethüllâm hâlâ

Kâğıtin öbür tarafındaki mühründe: Nâil-i lûtf-i Hudâ Mustâfâ 1200

⁴⁹ Virbiça gardası Kladovo şehriniin doğusunda ve Turn-Severin karşısında bulunuyordu. Bugün orada Küçük ve Büyük Virbiça köyleri mevcuttur.

⁵⁰ Küçük ve Büyük Virbiça köyleri arasında, Tuna yalısında Ungurus Kralı Matiya Korvin'in (1458–1490) inşa ettiği kalenin kalıntıları.

⁵¹ Roma İmparatoru Trayan'ın inşa ettiği cisrin kalıntıları. Turn-Severin ve Kostol arasında bulunmaktadır.

⁵² Bugünkü Şimian adası, Küçük Virbiça köyünün karşısında bulunuyor.

II

Adakale, 18. V 1816

Dervîş Mustafa, muhâfiz of Adakale confirms the tenure rights of the sons of deceased tenant to the Vrbica garda under same conditions.

[1] İşbu derûn-i tapuda muharrer ve mestûr mahalde olan gardaya mutasarrif olan [2] Hasan Ağa hîn-i hayatında oğullarına sünnetlikleri mukabili bahş ve temlîk idüp [3] fe-emmâ'ş-şart Hasan Ağanun fevtinden sonra Za'îm Ahmed Ağa ve Hüseyin Ağa garda-i mezkûreye [4] mutasarrif olmalari meşrût olduğundan ba emr-i Hüdâ Hasan Ağa fevt olup garda-i [5] mezkûreye oğulları Za'îm Ahmed Ağa ve Hüseyin Ağa ber vech-i meşrûh mezkûr gardaya [6] mâlik olmalarile cânib-i vakfa âid olan senevî icâre-i mu'accelesini beher sene [7] edâ ü teslîm eyledüklerinde merkûmanların tasarrufuna tarafimuzdan ve taraf-ı âhardan [8] dahl ü ta'arruz olunmaya ve's-selâm.

Fî 20 C [Cemâziye'l-âhir] sene [1]231. (18. V 1816)

İmza: Dervîş Mustafâ, ser-bevvabîn, mütevellî-i Fethüllâh ve muhâfiz-ı Ada-i Kebîr hâlâ

Mühür: Mazhar-i nûr-i safâ Dervîş Mustafâ

III

Adakale, 1. IV 1817

Supplement of the title deed that confirms the possession of the above-mentioned garda to the minor son of the deceased tenant.

Sünnetlik-i mezkûr merkûmanların uhdesinde bilâ tapu olmayla garda-i mezkûrun hisse-i salisesi merkûmanların küçük biraderleri sagîr Ömere dahi merhûm pederinden irsen intikâl eylemiş olduğundan işbu mahalle kayd ve şerh virilmişdir. Ma'mûlünbih tutıla ve's-selâm.

Fî 14 Ca [Cemâziye'l-evvel] sene [1]232. (1. IV 1817)

İmza: Dervîş Mustafâ, mîr-i mîrân, mütevellî-i Fethüllâh ve muhâfiz-ı Ada-i Kebîr hâlâ

Mühür: Mazhar-i nûr-i safâ Dervîş Mustafâ

IV
Adakale, 12. III 1822

Abdükerim, muhâfiz of Adakale allows two tenants to inherite part of the Vrbica garda held earlier by their deceased brother.

Derûn-i tapuda muharrer gardaya mutasarrif Za'îm Ahmed Ağa ecel-i mev'ûdile irtihâl-i dâr-ı bekâ etmekle garda-i mezkûre karîndaşları Hüseyin ve Ömer ağalara intikâl itmekle cânib-i vakfa âid olan icâre-i ma'lûmesini beher sene taraf-ı vakfa edâ ve i'tâ eyledüklerinde tasarruflarına tarafimuzdan ve cânib-i âhardan müdâhale olunmaya Fî 19 C [Cemâziye'l-âhir] sene [12]37. (12. III 1822)

İmza: El-hâc Abdülkerîm, muhâfiz-i Ada-i Kebîr mütevellî-i Fethüllâh hâlâ

Mühür: Tâlib-i ma'ârif, abduhu Ârif El-hâc Abdülkerîm

I
Кладово, 29. VII 1794 – 17. VII 1795

Тапија Хасан-аге, кладовског сердара, да може подићи нову гарду по имену Врбица, с тим да вакуфу плаћа 900 акчи закупа а еминима предаје четвртину рибе приликом продаје на кладовској скели.

У име Бога!
Ово је тапија од гарде Врбице

Повод писању писмена је следећи:

У саставу фетхисламске мукате, која се простира на обале реке Дунава, а припада царским вакуфима и чији сам закуп преузео на себе ове 1209. године, налази се место за једну риболовну гарду омеђено с четири стране: од места званог Коронград⁵³ на реци Дунаву па све до стубова моста⁵⁴ и од Алвацијског острва⁵⁵ с једне стране

⁵³ Корвин град, између села Мале и Велике Врбице, на обали Дунава, подигао је угарски краљ Матија Корвин (1458–1490).

⁵⁴ Трајанов мост налазио се између Костола и Турн-Северина.

⁵⁵ Турци су ово острво звали и ада Губавац. Данашњи назив је Шимијан.

до мусиманске обале с друге стране. До сада још нико није затражио, нити пожелeo да ту изгради и подигне [гарду], те је место постало пусто и запуштено.

Сада, међутим, сердар фетхисламски Хасан-ага затражио је и пожелeo нову тапију за речено место са закупнином од девет стотина акчи. Да би вакуфу и царским добрима било користи и добити, ја сам, у својству мутевелијиног заступника, од речене године, према старом закону узео таксу за тапију и гореспоменутом у руке издао ову нову тапију да држи и чува ово место с његовим наведеним границама и да у њему изнова сагради и подигне једну гарду.

Све док из године у годину буде предавао вакуфу закупнину, а уловљену рибу продавао на фетхисламској скели и четвртину од ње предавао еминима, у држање и притежавање реченог места и градњу гарде унутар њега нека се нико с наше стране, нити с било које друге стране, не меша и нека га не омета и спречава. Поздрав!
Године 1209. (29. VII 1794 – 17. VII 1795)

Потпис: Мустафа, царски хасекија, сада мутевелијин кајмакам и војвода Фетхислама

Печат на полећини: Обдарен милошћу божјом Мустафа 1200

II

Адакале, 18. V 1816

Дервиш Мустафа, адакалски мухафиз, потврђује синовима преминулог закупца право да наследе и под истим условима притежавају гарду Врбицу.

Овај Хасан-ага, притежаватељ гарде на месту које је у тапији уписано и описано, за свог живота поклонио је и подарио [гарду] својим синовима приликом прославе њиховог обрезивања, али уз услов да они, Заим Ахмед-ага и Хусејин-ага, тек после Хасан-агине смрти притежавају речену гарду.

Како је божјом вољом Хасан-ага преминуо, речену гарду су његови синови, Заим Ахмед-ага и Хусејин-ага, поседовали на изложен начин и сваке године предавали су годишњу закупнину која припада вакуфу. С наше стране, нити с било чије стране нека се не омета и не спречава њихово поседовање. Поздрав!

На 20. дан Цумаде друге године [1]231. (18. V 1816)

Потпис: Дервиш Мустафа, старешина капиција, садашњи мутевелија Фетхислама и мухафиз Велике Аде

Печат: Почаствован светлошћу Пречистог Дервиш Мустафа

III

Адакале, 1. IV 1817

Додатак тапије којим се у посед гарде Врбица уводи и малолетни син преминулог закупца.

Пошто су овај поклон у част обрезивања поменути држали без тапије, трећи део речене гарде прешао је наследним путем од покојног оца на млађег брата поменутих, малолетног Омера, што је на овом месту уписано и објашњено. Нека се поступа сходно споразуму. Поздрав!
На 14. дан Џумаде прве године [1]232. (1. IV 1817)

Потпис: Дервиш Мустафа, миримиран, садашњи мутевелија Фетхислама и мухафиз Велике Аде

Печат: Почаствован светлошћу Пречистог Дервиш Мустафа

IV

Адакале, 12. III 1822

После смрти једног од тројице браће закупца гарде Врбица осталима се потврђује право да наследе преминулог.

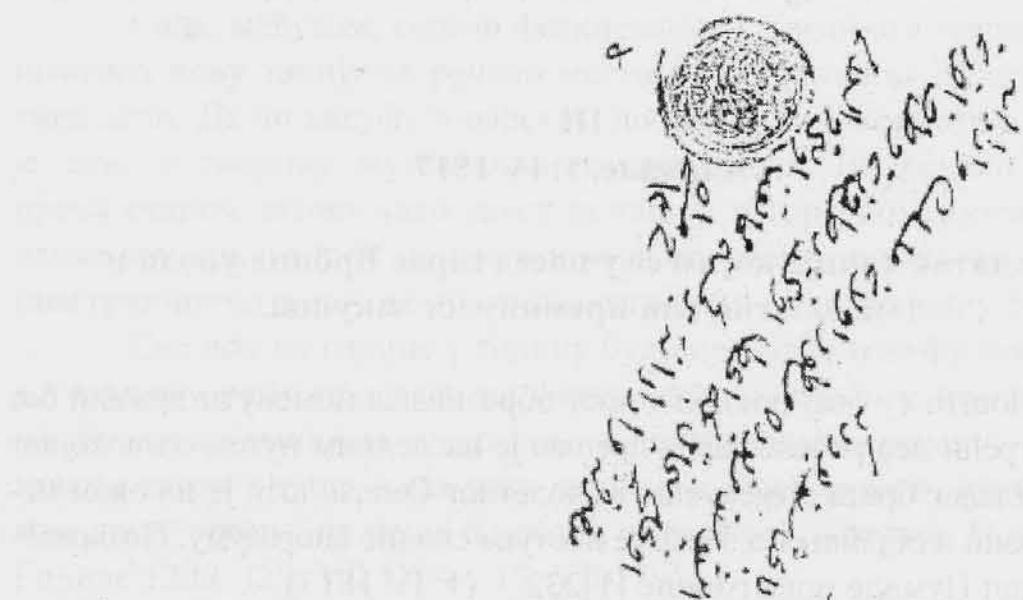
Како је у тапији уписаны притежаватељ гарде Заим Ахмед-ага прешао на други свет природном смрћу, речена гарда припада је његовој браћи, агама Хусејину и Омеру. Док сваке године вакуфу буду предавали и давали утврђену закупнину која му припада, нека се у њихово поседовање не меша нико ни с наше стране нити с неке друге стране.

На 19. дан Џумаде друге године [1]237. (12. III 1822)

Потпис: Хаџи Абдулкерим, садашњи мухафиз Велике Аде [и] мутевелија Фетхислама

Печат: Божји роб Ариф Хаџи Абдулкерим, који тражи просвећење

Faksimil 6.

بعث ترتیم حروف بجهت
 هنبوه او نویسنده محبی بالادا و بعد عیرف الزانه اولان حربه شریعیه او فاقدن فتح کلار
 و توابع مقاطعه و احمدن واقع نهر طوره درونه سبب فریزه فارسون سیفه غاره بعد
 معروف غاره نایب فرونه همه دن بکری اپی همه مشرف اولان عبد الحمیم اغا و فرزندی اغلو
 صحای او در بکر فرز اشی سیمان ای ای امریمه غفت بلاوه ذکور وفات حصه اری جاپ و قله خاله عازم ایمه
 منوفای مردم سیمان ای ای ای همه ای ایه سه حق طابوسی اولان کریم عدم دین انقدر
 فلکه بکری اپی همه رایم به غلکه دلکه دلکه دلکه دلکه دلکه دلکه دلکه دلکه دلکه
 بشی اپی حرم که عصا بکری بشی اپی عاره حکمیه جاپ و فقدن طابوسی طاب اولان فریز کلار
 در فران سیدل فافی زلش صایه اغا، بلاعدهم ایه غاره منکه فرنده همه دن بکری بشی همه حدیده
 ایمه ایچو هدوه هدوه هدوه هدوه هدوه هدوه هدوه هدوه هدوه هدوه هدوه هدوه هدوه هدوه هدوه
 کلار ایکیه ایکیه ایکیه ایکیه ایکیه ایکیه ایکیه ایکیه ایکیه ایکیه ایکیه ایکیه ایکیه
 و هر ده ربع همه هنچه جاپ و فقدن ایچو هنچه هنچه هنچه هنچه هنچه هنچه هنچه هنچه
 کلیه مابدا، متصرفه اولوب طرفت دن و آخر دن مانع وزاهه ایکیه و سلام

دلکه دلکه
 دلکه دلکه
 دلکه دلکه
 دلکه دلکه

دلکه

I
Adakale, 3. XII 1815 – 20. XI 1816

The title deed issued by Dervîş Mustafa, *muhâfiz* of Adakale, to the new tenants granting them a half of the Sibirfişa *garda* and imposing the obligation upon them to pay 2000 *akçes* annually and one fourth of catch in fish to the *vakîf* treasury. The previous tenants died without male heirs and the only female heir renounced the tenure right.

Hüve!

Bâ‘ıs-i terkîm-i hurûf budur ki

[1] İşbu bin [iki yüz] otuz senesine mahsûben ba irâde-i âliye uhde [ve] iltizâmimuzda olan Haremeyn-i Şerîfeyn evkâfindan Fethüllâh [2] ve tevâbi‘i mukâta‘ası dâhilinde vâkı‘ nehr-i Tuna derûnunda Sib karyesi⁵⁶ karşısında Sibirfişa gardası dimekle [3] ma‘rûf gardanun kırk hisseden yiğirmi akçe hissesine mutasarrif olan Abdülhalîm Ağa ve kardeşi oğlu [4] Mehmed Ağa ve diğer kardeşi Süleymân Ağa ba emrüllâh-i Te‘âlâ bilâ veled-i zükûr vefât hisseleri cânib-i vakfa mahlûle âid olup [5] müteveffâ-yı merkûmdan Süleymân Ağanun hisse-i mahlûlesine hakk-ı tapusı olan kerîmesi [isim yeri açıktır] adem-i rağbet etmekle [6] mezkûr yiğirmi akçe hisseler ile yine garda-i mezkûrde mukaddema darülharbe firâr etmiş olan Fethüllâh baş-knezinün [7] beş akçe hissesi ki cem’ân yiğirmi beş akçe garda hissesine cânib-i vakıfdan tapusuna tâlib olan kıdvet’ül-emâsil [8] ve’l-akran Seyyid Mehmed Ağa ve kardeş Sâlîh Ağaya bedel-i ma‘lûm ile garda-i mezkûrde kırk hisseden yiğirmi beş hissesine sayd-i semek [9] eylemek için hudûd-i kadîmesiyle mutasarrif olup gerekdir ki senevî cânib-i vakfa mukayyed ve edâsi lâzım [10] gelen iki bin akçe icâre-i müeccelesinden hisselerini ba‘del’edâ ve sayd olunan semeğin olageldüğü [11] vechile rub’ hissesini cânib-i vakf için mukâta‘a-i mezbûre zâbit-larına ba‘de’t-teslîm garda-i mezkûreye [12] keyfe mâ yeşâ’ mutasarrıflar olup tarafimuzdan ve âhardan mâni‘ ve müzâhim olmaya ve’s-selâm.

Fî sene [1]231. (3. XII 1815 – 20. XI 1816)

İmza: Dervîş Mustafâ, ser bevvabîn muhâfiz-i Ada voyvoda-i Fethüllâh hâlâ

Kâğıtin öbür tarafındaki mührde: Mazhar-i nûr-i safâ, bende Dervîş Mustafâ

⁵⁶ Tuna nehrinin tanzimi esnasında Sip adlı köy su altında kaldı.

The Prince Miloš Obrenović issues the gift certificate (*sened*) that transfers the property and the revenues already cited in the previous document to his son Mihailo.

Bâ'is-i sened budur ki

İşbu sened-i mezbûre mestûr olan mülk ve iradât oğlım Mihail Beğe i'ta olunmuşdur tarafımızdan ve taraf-i âhardan tasarrufuna ve iradâtına bir kimesne mümâna'at olunmaya ve's-selâm.

12 M [Muharrem] sene [12]51. (10. V 1835)

Mühür: Miloš Obrenović mîr-i Sîrb 1248

I

Адакале, 3. XII 1815 – 20. XI 1816

Дервиш Мустафа издаје новим закупцима половину гарде Сибирфишта, пошто су претходни умрли без мушких потомака, а једини женски наследник се одрекао гарде. Међу бившим закупцима је и башкнез Кладова, који је пребегао у Аустрију због учешћа у Првом српском устанку.

У име Бога!

Повод писању писмена је следећи:

Ове 1[2]30. године⁵⁷ преузели смо с високом заповешћу у дужност [и] закуп један од вакуфа Двеју Часних Светиња,⁵⁸ и то мукату Фетхислама и околине и у оквиру ње гарду познату по имени Сибирфишта, која се налази преко пута села Сип, на реци Дунаву.

Од четрдесет делова ове гарде, двадесет⁵⁹ су притежавали Абдулхалим-ага, његов братанац Мехмед-ага и други његов брат Сулејман-ага. Пошто су Алаховом вољом преминули, не оставивши за собом мушку децу, њихов део је као упражњен припао вакуфу. Право на тапију за тај упражњени део имала је Сулејман-агина ћерка

⁵⁷ Хиџретска 1230. година трајала је од 14. XII 1814. до 2. XII 1815.

⁵⁸ Свети муслимански градови Мека и Медина.

⁵⁹ У оригиналу је писар употребио израз "део од двадесет акчи", али је јасно да мисли на двадесет закупних делова од четрдесет, односно на половину гарде.

[без имена], али је она није желела, па је поменутих двадесет делова, заједно с пет делова⁶⁰ који су припадали башкнезу Фетхислама, који је пре извесног времена побегао у непријатељску земљу,⁶¹ сачинило укупно двадесет пет делова.

За ове делове затражили су тапију од вакуфа Сејид Мехмед-ага, узор племенитих и једнаких и његов брат Салих-ага. Они су за познат износ⁶² постали притејаваоци двадесет пет од четрдесет делова уловљене рибе у поменутој гарди с познатим границама, с тим да сваке године дају оно што је одређено за вакуф, и то две хиљаде акчи закупнине, а да службеницима ове вакуфске мукате испоручују четвртину уловљене рибе, као што је уобичајено. Пошто све предају нека притејавају ову гарду како им волја, а с наше стране, нити са стране било ког другог неће бити ометања, ни спречавања. Поздрав! Године [1]231. (3. XII 1815 – 20. XI 1816)

Потпис: Дервиш Мустафа, старешина капиција, садашњи мухафиз Аде [и] војвода Фетхислама

Печат на полеђини: Почаствован светлошћу Пречистог његов роб Дервиш Мустафа

II
10. V 1835

Потврда о поклону кнеза Милоша сину Михаилу имовине и прихода уписаных у претходном документу

Повод писању сенеда је следећи:

Имање и приходи који су уписаны у овом сенеду предати су мом сину Михаил-бегу. Нека нико с наше стране или с друге стране не чини сметњу његовом притејавању и приходима. Поздрав!

12. дана Мухарема године [12]51. (10. V 1835)

Печат: Милош Обреновић, српски бег 1248

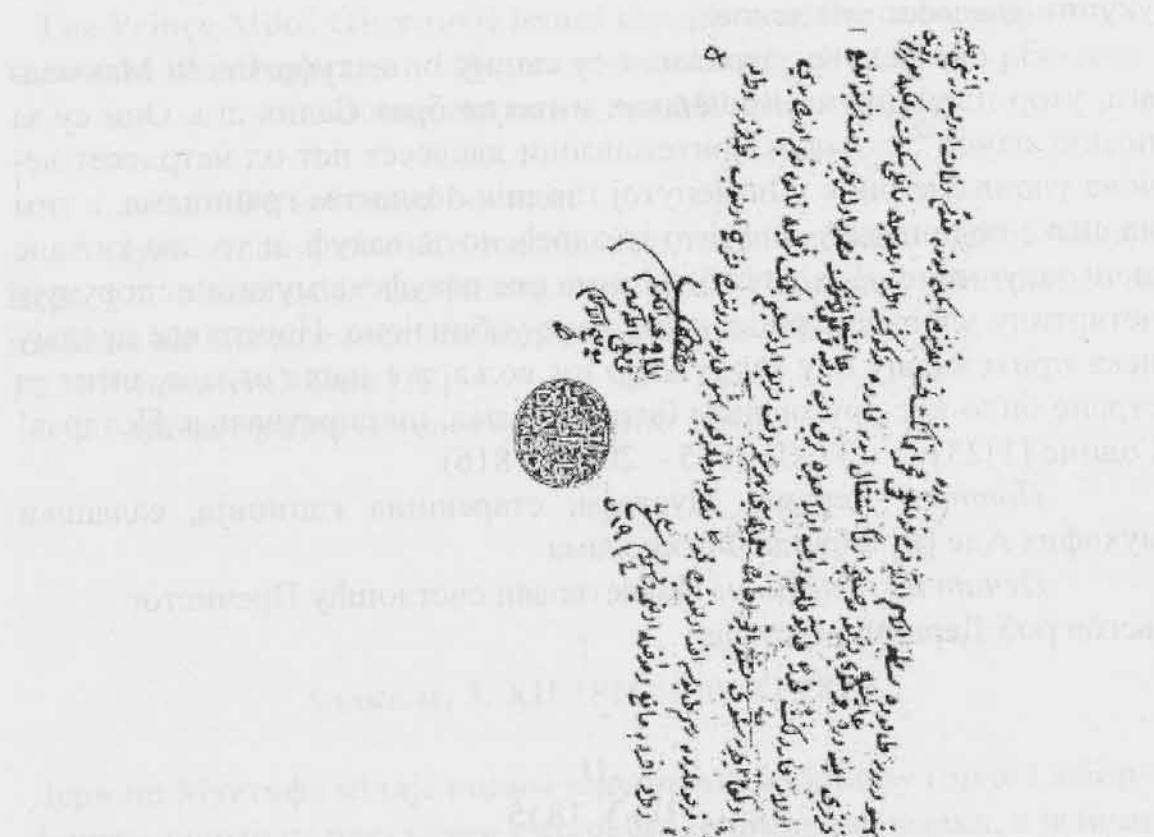
⁶⁰ У оригиналу "део од пет акчи", што заправо значи пет од четрдесет закупних делова, односно осмина гарде.

⁶¹ Башкнез Кључа, тј. кладовски башкнез у време Првог српског устанка био је Радука Никола (Николајевић). Он је 1811. напустио Србију, вероватно заједно с Миленком Стојковићем и Петром Добрњцем. У јулу исте године за башкнеза (оборнкнеза) Кладова постављен је Крачун Николајевић. После пада Пореча и краћег боравка у турском заробљеништву, он је у јесен 1813. прешао у Аустрију (В. Стојанчевић, *Историјска прошлост Кључа 1804–1839*, Баштиник 4 (2001), 12, 20, 28, 38).

⁶² Мисли се на таксу за издавање тапије.

Faksimil 7.

документ, поданный императором Францем Иосифом II в 1781 году. Документ подтверждает право "императрицы Елизаветы Петровны" на земли, расположенные в северной части России.

باعث تریم حقد اورده
بن اکبروز او نوز برسنه محوپا بار فار عالی عدیم من اهال بوردو فتح الرسلوم مقامکنی داشته
که زاد نام محلخ قدیم خانی سکونت غادر رجی دیگر معرف غادره بوردو زانه میان ادیمه یعنی قاتی سکونت
احله ایه محمد و ممتاز خادره بورقیه مجدد غادره بناؤش ابلل اوره دینی قلعی راهه محمد اع
ما پت میرزون طایفه طایفه بورقیه نولنتر مسید مذکور بوردی بورزالي عکش فیضنا بوب دخ
دقت شریقه اتفع اتفاق اجیجه سوی بسبود افه اهاره میخنه سنی برسنه هابه و فده شریقه اداوسنیم بلان
شیوه مسئله ندوی ازهه هایله اورزون مجدد غادره بناؤه اهانه مرفوم محمد اهه ارن و بوری فیض
اجهاده میخنه سنی برسنه هابه و فده شریقه اداوسنیم ایدکه طغزون و طغز اهدره بوند بوری برسنه
منزهونه نهفته دهد و مخالفت اینماه اچهود بزنه اشوی میبور و مخفی غادره طایفه ای اعطی اورزون

درویش میرزا
میرزا احمد
میرزا علی

لطفی

I
Adakale, 12. VII 1816

The title deed issued by Dervîş Mustafa, *muhâfiz* of Adakale to Kara Kullukçızâde Mehmed Ağa from Vidin permitting the construction of a new *garda* near the Kanlı Sögüt islet on the Danube on condition of paying 150 *guruşes* in advance and 500 *akçes* annual rental fee.

Hüve!

Bâ‘is-i terkîm-i hurûf oldur ki

[1] Bin ikiyüz otuz bir senesine mahsûben ba fermân-i âlî uhdemüze ihâle buyurulan Fethülislâm mukâta‘ası dâhilinde kâin [2] Gerdab nâm mahalde kadîmî Kanlı Sögüt gardası dimekle ma‘rûf garda yurdunun cevânib-i erbaası Zidine ve Kanlı Sögüt [3] adası⁶³ ile mahdûd ve mümtâz garda yurduna müceddeden garda binâ ve inşâ eylemek üzere Vidinli Kara Kullukçızâde Mehmed Ağa [4] cânib-i mîrîden tapusuna tâlib ve râgîb olmağla tevliyetümüz hasebiyle mezkûr yurdi yüz elli gurûşa fûrûht idüp dahi [5] vakf-ı şerîfe enfa‘ olmak için senevî beşyüz akçe icâre-i mu‘accelesini beher sene cânib-i vakf-ı şerîfe edâ ü teslîm eylemek [6] şartile meşrût kîlinup arsa-ı hâliye üzerinde müceddeden garda binâ ve ihdâsına merkûm Mehmed Ağaya izin virildi.

Fî mâ-ba‘d [7] icâre-i mu‘accelesini beher sene cânib-i vakf-ı şerîfe edâ ü teslîm eyledükde tarafimuzdan ve taraf-ı âhardan bundan böyle bir kimesne [8] merkûmun tasarrufuna dahl ü muhalefet etmemek için yedine işbu memhûr ve mümzâ garda tapusı i’ta olundi.

Fî 16 Ş [Şa‘bân] sene [1]231. (12. VII 1816)

İmza: Dervîş Mustafâ, ser bevvabîn muhâfiz-i Ada-i Kebîr ve voyvoda-i Fethülislâm m [ma‘lûm]

Kâğıtin öbür tarafındaki mühürde: Mazhar-i nûr-i safâ, bende Dervîş Mustafâ

Kağıtin öbür tarafında: Zidina Kanlı Sögüt gardası tapusı 1231.

⁶³ Kanlı Sögüt adası Sip köyü civarında bulunmakta idi.

II
Adakale, 4. IV 1828

The title deed on the above-mentioned *garda* issued by Abdülkerim,
muhâfiz of Adakale to the minor daughters of the deceased tenant.

[1] İşbu derûn-i tapuda mestûr-ül'ism olan Kara Kullukçı-zâde Mehmed Ağanun taht-i tasarrufunda iken bundan mukaddem vefât idüp verâseti sulbiye [2] kızları Emîne ve Rukîyye ve Ayşe fetvâ-yı şerîfe mûcebince irsen intikâl iden garda-i mezkûrun etrâf-ı erbaasile Kanlı Sögüt dimekle ma'rûf Zidine [3] olan gardanun müceddededen tapusına tâlib ve râgîb olan sagîreleri Emîne ve Rukîyye ve Ayşe alel'îstirâk tasarruf olmalarıçün vakf-ı şerîfe enfa'[4] olmak için senevî beş yüz akçe icâre-i mu'accelesini beher sene vakf-ı şerîfe edâ ü teslîm eylemek şartile kânûn-i kadîm üzre yedey-i [5] merkûmlardan resm-i tapusı ahz olundukda müceddededen mutasarrif olmalarıçün işbu tapu derûnunda şerh olunup tarafimuzdan ve taraf-ı [6] ve taraf-ı (sic!) âhardan mâni' ve müdâhale olunmaya ve's-selâm.

Fî 19 N [Ramazân] sene [12]43. (4. IV 1828)

İmza: El-hâc Abdülkerîm muhâfiz-ı Ada-i Kebîr mea Fethüllâh hâlâ
Mühür: Abdülkerîm, muhâfiz-ı Ada-i Kebîr mea Fethüllâh 238

I
Адакале, 12. VII 1816

Дервиш Мустафа, мухафиз Адакалеа, издаје тапију Каракулукчи-
заде Мехмед-аги ради изградње гарде код острва Канлисућут, уз
услов да дâ 150 гроша унапред, а потом да плаћа по 500 акчи закупа.

У име Бога!

Повод писању писмена је следећи:

У саставу фетхисламске мукате, која нам је поверена узвише-
ним ферманом од 1231. године, на месту званом Ђердан од давнина
постоји место за гарду познато по имени Канлисућут гарда, које се с
четири стране граничи са Зидинама⁶⁴ и острвом Канлисућут.⁶⁵ Пошто
је Видинац Каракулукчизаде Мехмед-ага затражио и замолио од државе
тапију да на том месту изнова подигне и изгради гарду, ми смо му, у

⁶⁴ Риболовно место села Сипа. После регулације Дунава остало је на сувом (Д. Милић, *нав. дело*, 135).

⁶⁵ Тур. *kanlı söğüt*, крвава врба.

складу с нашом дужношћу управитеља вакуфа, продали то место за сто педесет гроша.

Да би часни вакуф имао користи, поменути Мехмед-ага услољен је да даје и предаје часном вакуфу годишњи закуп од петсто акчи, а затим му је издата дозвола да на празном месту изнова изгради и успостави гарду. Убудуће, пошто часном вакуфу сваке године даје и предаје закупнину, нека с наше стране, нити са стране било кога другог нема ометања и спречавања у поседовању, због чега му се у руке издаје ова печатом и потписом оверена тапија на гарду.
На 16. дан Шабана године [1]231. (12.VII 1816)

Потпис: Дервиш Мустафа, капиџибаша, мухафиз Велике Аде и војвода Фетхислама познати

Печат на полеђини: Почаствован светлошћу Пречистог његов роб Дервиш Мустафа

На полеђини: Тапија од гарде Зидине Канлисућут 1231

II Адакале, 4. IV 1828

Хаци Абдулкерим, мухафиз Адакале и Кладова, издаје тапију малолетним ћеркама покојног закупца Канлисућут гарде да под истим условима могу притежавати наслеђену гарду.

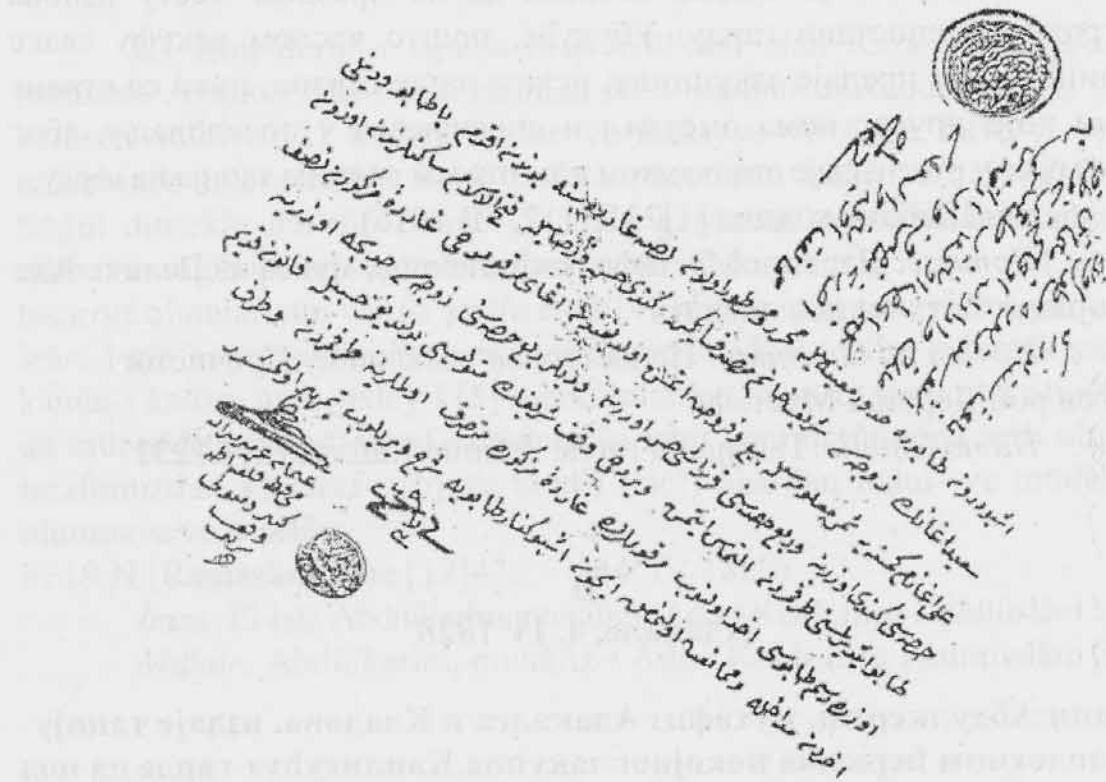
Пре извесног времена овај у тапији именом поменути Каракулукчизаде Мехмед-ага преминуо је за свога притежавања, па је наслеђе ове гарде с четири границе, познате по имену Канлисућут Зидине, прешло, сходно часној фетви, на његове ћерке: Емину, Рукију и Ајшу, те су ове малолетне ћерке Емина, Рукија и Ајша затражиле и пожелеле нову тапију на гарду да је заједнички притежавају.

Да би и часни вакуф имао користи, уговорено им је да плаћају годишњи закуп од петсто акчи, и то да га сваке године дају и предају часном вакуфу. Према давнашњем закону, из руку поменутих узета је такса за издавање тапије, те је ова тапија написана на маргини старе, да изнова буду притежаватељке и да не буду спречаване, ни ометане ни са наше стране нити са стране било кога другог. Поздрав!
На 19. дан Рамазана године [12]43. (4. IV 1828)

Потпис: Хаци Абдулкерим, садашњи мухафиз Велике Аде с Фетхисламом

Печат: Абдулкерим, мухафиз Велике Аде с Фетхисламом 238

Faksimil 8.

ووجه خبر حضرت طاپر اول رکه
اشیو طبیعت فرمودن شنکانی با از مان عالی عزیز من امامه و تنویف سبوریدن حرمین شدیف مقاطعه اند
فیض اذکون مقاطعه هی محققاند سبب فرمائند اوست طرفنه لصمه غار رهی دیمکله معنی غاره نام
اوست طرق هاندو دیمکله معنی ف نم محل ذات طرف، فانی کوت غاره هی و طرفین شرط پور ابله مخدادر
ومختار غاره منیوران عینیو طابوسنده محرا ولدیو اوزره بوند افعی باطابوسنده طرف اداره فیض اکرم مکنندر
سید محمد اغا بد و لد فوت اولوب غاره منیور حمله اصابت اینکله غاره منیوره طالب و راهب اولان
بنده متوفی از قدمات هشت برسی شدیف خانه نام خانه اوزر جایه در بدر طابوسنده طالب و راهب اولانله بر زمین
وقض شدیف متو بی بولدیق هسبله قابویه قیم اوزرده بسع طابوسی اخدا اولوب مرقومه خانه نام
یدینه اشبو طابوسنده اعطای اولندی کرد که وقض شرطیه عالد و راجع اولانه اجراء مجله بخنا و صیدا فخار
بالنکه و بعد از این طرفنه اراده سلاح ایلدیگن غاره منیوران تصرفیه طرف داد و طرف اضدر داد
فرد واحد دخل و تمضی اینکه اولانلی ۲۴۷

I
Adakale, 20. V 1830

The title deed on the Lasa garda, issued by Ömer Paşa, mütevelli of the vakıf and muhâfiz of Adakale to the sister of the deceased tenant.

Hüve!

Vech-i tahrîr-i hurûf-i tapu oldur ki

[1] İşbu ikiyüz kırk beş senesi ba fermân-i âlî uhdemüze ihâle ve tefvîz buyurulan Haremeyn-i Şerîf mukâta‘âtından [2] Fethüllâh mukâta‘ası mülhakâtından Sib karyesinin üst tarafında Lasa gardası dimekle ma‘rûf gardanun [3] üst tarafı Halov dimekle ma‘rûf nâm mahal ve alt tarafı Kanlı Sögüt gardası ve tarafeyn nehr-i Tuna ile mahdûd [4] ve mümtâz garda-i mezbûrun atîk tapusunda muharrer olduğu üzre bundan akdem ba tapu mutasarrîf olan Fethüllâh sekenelerinden [5] Seyyid Mehmed Ağa bilâ veled fevt olup garda-i mezbûr mahlûle isâbet etmekle garda-i mezbûre tâlib ve râgîb olan [6] yine müteveffâ-yı merkûmun hemşîresi Şerîf hânım nâm hâtûn cânib-i mîrîden tapusuna tâlib ve râgîb olmağla biz dahi [7] vakf-ı şerîfin mütevellîsi bulunduğu muz hasebiyle kânûn-i kadîm üzre resm-i tapusu ahz olunup merkûme hâtûnenün [8] yedine işbu tapu senedi i’tâ olundı.

Gerekdür ki vakf-ı şerîfe âid ve râcî‘ olan icâre-i mu‘accelesini edâ ve sayd olunan [9] baliğin rub’in emîn olanlar tarafına edâ ü teslîm eyledüğinde garda-i mezbûrun tasarrufuna tarafimuzdan ve taraf-ı âhardan [10] ferd-i vâhid dahl ü ta‘arruz itmiyeler ve’s-selâm.

Fî 27 Za [Zi’l-ka‘de] sene [12]45. (20. V 1830)

İmza: Ömer ‘an mîr-i mîrân muhâfiz-i Ada-i Kebîr ve mütevellî-i vakf-ı şerîf hâlâ

Mühür: Mazhar-i nûr-i kamer, abduhu Ömer 239

II
Adakale, 21. VII 1833

The title deed on the Lasa *garda*, issued by Osman Paşa, *mütevelli* of the *vakif* and *muhâfiz* of Adakale to the new tenants after they had purchased the *garda* from the previous tenant.

[1] İşbu derûn-i tapuda hudûd-i muayyenesile muharrer ve mestûr olan Lasa gardasına bundan akdem ba tapu Vidinli [2] Sa'îd Ağanun zevcesi Şerîf hânım mutasarrîf iken, kendü hüsn-i rızâsile Fethüllâm sâkinlerinden Uzûn [3] Alî Ağa nâm kimesneye semen-i ma'lûmesiyle bey' u fürûht etmiş olduğundan, ağa-yı merkûm dahi garda-i mezkûrûne nîsîf [4] hissesini kendü üzerine ve rub' hissesini kardeşi Hasan üzerine ve diğer rub' hissesini zevcesi Hadice üzerine [5] tapu etdirilmesini tarafimuzdan iltimâs etmiş ve biz dahi vakf-ı şerîfin mütevellîsi bulunduğu hasebiyle kânûn-i kadîm [6] üzere resm-i tapusı ahz olunup merkûmların garda-i mezkûre mutasarrîf olmalarına tarafimuzdan ve taraf-ı [7] âhardan müdâhale ve mümâna'at olunmamak için işbu kenâr-i tapuya şerh virilüp temhîr olunmuşdur.

Fî 3 Ra [Rebî'u'l-evvel] sene [1]249. (21. VII 1833)

Imza: Osmân 'an mîr-i mîrân muhâfiz-ı kal'a-i Ada-i Kebîr ve mütevellî-i vakf-ı şerîf hâlâ⁶⁶

Mühür: Osmân Mazhar

III
10. V 1835

The Prince Miloš Obrenović issues to his son Mihailo the *sened* that transfers the property and the revenues already cited in the previous document.

Bâ'is-i sened budur ki

İşbu sened-i mezbûre mestûr olan mülk ve iradât oğlum Mihail Bege i'tâ olunmuşdur. Tarafimuzdan ve taraf-ı âhardan mutasarrîfina ve iradâtına bir kimesne mümâna'at olunmaya ve's-selâm.

12 M [Muharrem] sene [12]51. (10. V 1835)

Mühür: Miloš Obrenović mîr-i Sîrb 1248

---

⁶⁶ Osman Paşa 1832–1836 yılları arasında Adakale Muhafizi idi.

I
Адакале, 20. V 1830

Омер-паша, управитељ вакуфа и мухафиз Адакалеа, издаје тапију на гарду Ласа код села Сипа сестри преминулог закупца, Шериф-хануми из Кладова, под условом давања годишњег закупа и четвртине уловљене рибе.

У име Бога!

Узрок писању писмена тапије је следећи:

Ове 1245. године узвишеним ферманом поверена нам је и додељена у дужност фетхисламска муката, која спада у мукате Два света града. Њој припада гарда на горњем делу села Сипа, позната под именом гарда Ласа, која је ограничена и одвојена с горње стране местом званим Халов, а с доње стране Канлисућут гардом, а с остале две стране реком Дунавом, што је све у старој тапији било написано.

Пре извесног времена преминуо је Сејид Мехмед-ага, један од становника Фетхислама, који ју је притежавао са тапијом због чега је ова гарда остала упражњена. Њу је затражила и пожелела сестра поменутог покојника, госпођа по имену Шериф-ханума, која је од државе затражила и пожелела њену тапију. Ми пак, будући да се налазимо на положају мутевелије часног вакуфа, узели смо, према давнашњем закону, таксу за издавање тапије, те је у руке поменуте госпође дата ова тапијска исправа.

Потребно је да она часном вакуфу даје закупнину која му припада, а четвртину уловљене рибе предаје и испоручује еминима, па је нико с наше стране, нити с друге неке стране неће ометати, ни спречавати у поседовању ове гарде. Поздрав!

На 27. дан Зилкаде године [12]45. (20. V 1830)

Потпис: Омер, један од миримирана, садашњи мухафиз Велике Аде и мутевелија часног вакуфа

Печат: Почаствован светлошћу месеца, божији роб Омер 239

II
Адакале, 21. VII 1833

Осман-паша, управитељ вакуфа и мухафиз Адакалеа, издаје тапију на гарду Ласа новим власницима, пошто су је ови откупили од претходног закупца Шериф-хануме.

Пошто је пре извесног времена притежаватељка с тапијом гарде Ласа Шериф-ханума, супруга Видинца Саид-аге, својом драгом вољом продала Узун Али-аги, становнику Фетхислама, за познати износ гарду, која је у тапији уписана и описана с одређеним границама, овај ага је замолио да упишемо у тапију половину ове гарде њему, четвртину његовом брату Хасану, а другу четвртину супрузи Хатиди.

Налазећи се на дужности мутевелије часног вакуфа, а узвиши, према давнашњем закону, таксу за издавање тапије, уписали смо овде на маргини листине тапију и оверили је печатом, да поменути притежавају речену гарду, а да с наше стране, нити с било које друге стране не буде спречавања и ометања.

На 3. дан Ребија првог године [1]249. (21. VII 1833)

Потпис: Осман, један од миримирана, садашњи мухафиз тврђаве Велике Аде и мутевелија часног вакуфа⁶⁷

Печат: Осман Мазхар

III

10. V 1835

Потврда о поклону кнеза Милоша сину Михаилу имовине и прихода уписаних у претходном документу

Разлог сенеда је следећи:

Имање и приходи који су уписаны у овом сенеду предати су мом сину Михаил-бегу. С наше стране и с друге неке стране нека нико не спречава власника у поседовању и управљању. Поздрав!

12. дана Мухарема године [12]51. (10. V 1835)

Печат: Милош Обреновић, српски бег 1248

⁶⁷ Осман-паша, мухафиз Адакалеа (1832 – 1836), близак пријатељ кнеза Милоша.

Faksimil 9.

I
Adakale, 3. VII 1829 – 21. VI 1830

The title deed on the Gornjak *garda*, issued by Ömer Paşa, *mütevelli* of the imperial *vakif* and *muhâfiz* of Adakale to Dervîş Ali, *aga* of Kladovo fortress, imposing upon him to pay 2200 *guruşes* in advance and 600 *akçes* to the *vakif* treasury further every year.

Vech-i tahrîr-i hurûf oldur ki

[1] İşbu bin ikiyüz kırk beş senesi uhde [ve] iltizâmumuza ihâle ve tefvîz buyurulan nehr-i Tuna sevâhilinde Haremeyn-i Şerîfeyn evkâfin-
dan [2] Fethüllâm mukâta‘ası kurâlarından Sib karyesi derûnunda nehr-i Tunada Kornak ta’bir olunur bir kît’â garda etrâf-ı erbaası [3] bir taraf Karataş gardası⁶⁸ ve bir taraf Çirkvişte gardası⁶⁹ ve bir taraf Gerdab taşları ve taraf-ı rabi’ası bu hudûd ile mahdûd ve mümtâz [4] olan garda bundan akdem Fethüllâm sekenelerinden Sa’îd Ağa vefât idüp garda-i mezkûr cânib-i mîrîye kalup cânib-i mîrîden [5] gene Fethüllâm kal’âsı ağavâtından Es-seyyid Dervîş Alî Ağaya iki bin ikiyüz gurûşa bey’ u teslîm olundukda ol dahi kabûl idüp [6] semenî olan akçe cânib-i mîrîye tamâmen edâ ü teslîm eyledükde mutasarrîf olmasığın müceddeden tapusuna tâlib ve râgîb olup mâdâm ki sene be sene [7] altı yüz akçe icâre-i mu‘accelesini virmek şartile vâkf-ı şerîfe enfa‘ olmak için kırkbeş senesi mütevellisi olduğumuz hasebiyle [8] kânûn-i kadîm üzre cânib-i mîrî için resm-i tapusı ahz olunup ağa-yı mûma-ileyh garda-i mezkûre mutasarrîf olmasığın müceddeden [9] işbu tapu senedi i’tâ olundi. Gerekdür ki tarafımızdan ve taraf-ı âhardan rencîde olunmaya ve’s-selâm.
Fî sene [12]45. (3. VII 1829 – 21. VI 1830)

İmza: Ömer ‘an mîr-i mîrân, kal’â muhâfizi Ada-i Kebîr mea Fethüllâm hâlâ

Mühür: Mazhar-i nûr-i kamer, abduhu Ömer 239

⁶⁸ 23 numaralı dip nota bakınız.

⁶⁹ Aynı adı taşıyan bir ada Sip köyü civarında bulunmaktadır.

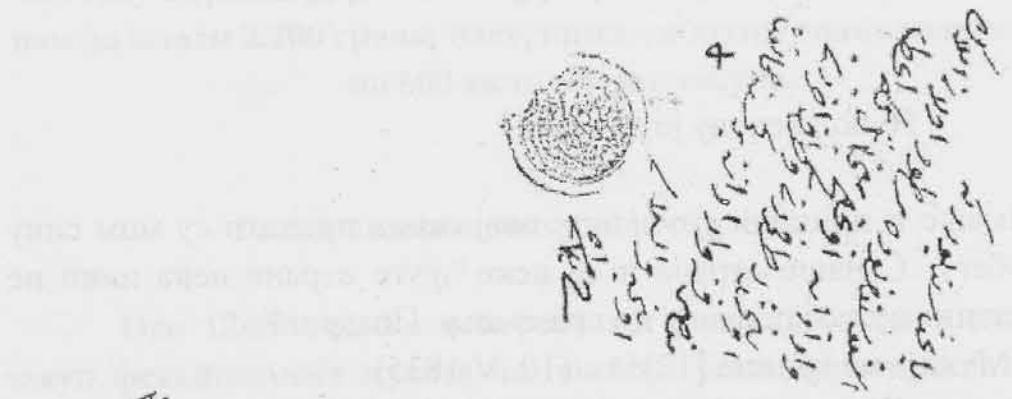
The Prince Miloš Obrenović issues to his son Mihailo the gift certificate that transfers the property and the revenues already cited in the previous document.

Bâ'is-i sened budur

İşbu sened-i mezbûre mestûr olan mülk ve iradât oğlüm Mihail beğe i'tâ olunmuşdur. Tarafimuzdan ve taraf-i âhardan ferd-i vâhid mutasarrîfina ve iradâtına bir kimesne mümâna'at olunmaya ve's-selâm. 12 M [Muharrem] sene [12]51. (10. V 1835)

Mühür: Miloš Obrenoviç mîr-i Sîrb 1248

Faksimil 10.

شهت شکر حنفی اول در که
 اشیع بکیوز قوه بیدیشی با اراده سنه عدهه زره احوال بیوریه او قافن چایود مقاطعه اسند فتح الکرم
 را خفته بسبب قبه سنت بستگاهه و قوه دیانه در فانی سکوت خدمت طویله طرفنه اول درم بدلا صدی
 خداش قدر هادله کیمین مکلندند مد خصل نام مرقوم با طابو منصدا ولوب و ذکرا وظمه خصه در وتنه فتح الکرم
 مکلندند انبار ایشی عجیبا نام مرقوم بزیب عاره ای ایشیه ذکرا وظمه خصه در اذ خبر دیانه از قصه
 پلوچه نام کلدنه نهاده سیده مکلندنات فانی سکوت اول درم خاج سنت طویله طرفنه اول درم پاره سنت خداشند
 و برآ فانی سکوت ناقله بستگاهه و اول درم زیسته بر قلعه ای ایشیه ایشیه زلباد عصده ده ایشیور و ر طابه
 حکم اول درم کلی تصدیه اول درم مد خصل نام مرقوم بزیب علی ای ایشیه طابه ایشیه و مرقوم مد خصل و خی کند و صدر رضایه
 با طابو منصده اول درمی خصه ده ایشیه ایشیه زکرا وظمه کمل شو معلو همیله مرقوم علی ای ایشیه پیش و توافت ایشیه
 اول درمی سیده مرقوم علی ای ایشیه کمل مرکزه بحد رکه بسته طابه و زیب ایشیه ایشیه طابه بسته
 بر پیش همیله ستاره قیح اول درم سنوی قرد بسج ایه ایه ایه زیده ویرمله شطبله ایشیور و کیمی طابه بسته
 حکم ایه کوره تصفه طرفزده و طرفها خوده کمنه ماضله ایهه دلخیه

I
Adakale, 12. V 1832

The title deed issued by Osman Paşa *muhâfit* of Adakale to Ali Baba,
superintendent of storehouse in Kladovo, confirming the purchase of
a plot near Sip village from Mula Halil.

Hüve!

Bâ‘is-i tahrîr-i hurûf oldur ki

[1] İşbu iki yüz kırk yedi senesi ba irâde-i seniyye uhdemüze ihâle buyurulan evkâf-ı hümâyûn mukâta‘âtından Fethüllâm mukâta‘ası [2] dâhilinde Sib karyesinin pişgâhında vâkı‘ dalyânlardan Kanlı Sögüt gardasının Tuna tarafında olan plasası⁷¹ [3] hizâsına kadar hâlâ Ada-i Kebîr mütemekkinlerinden Mollâ Halîl nâm merkûm ba tapu mutasarri[fl] olup ve zîr olunan arsa derûnunda Fethüllâm [4] mütemekkinlerinden anbâr emîni Alî Baba nâm merkûm bir bâb garda inşâ eylemesiçün zîr olunan arсадan ez-gayr-ı dalyânan fakad (sic!)⁷² [5] Ploça⁷³ nâm mahaldan nehlen Sa‘îd Ağanun Kanlı Sögütde olan gardasının Tuna tarafında olan pîlasasının hizâsına kadar [6] ve berren Kanlı Sögüt nakilesi⁷⁴ pişgâhında olan zemînde bir kûlüpa inşâ eylemek üzre mârr’ül-beyân arсадan işbu derûn-i tapuda [7] muharrer olan mahalli mutasarri fi olan Mollâ Halîl nâm merkûmundan mübâya‘a eylemesine tâlib olmuş ve merkûm Mollâ Halîl dahi kendü hüsn ü rızâsile [8] ba tapu mutasarri fi olduğu arсадan ez-gayr-ı dalyânan zîr olunan mahal semen-i ma‘lûmesile merkûm Alî Babaya bey‘ u fürûht etmiş [9] olduğunu mübîn-i merkûm Alî Baba mahall-ı mezkûrun müceddeden tapusuna tâlib ve râgîb olmuş olmağla, biz dahi vakf-ı şerîfin mütevellisi [10] bulunduğu muz hasebiyle mu’tâd-i kadîm olan senevî kırk beş akçe icâre-i zemîn virmek şartile işbu memhûr ve mümzâ tapu senedümüz [11] tahrîr ve imlâ ve yed-i merkûme i’tâ olunmuşdur.

⁷¹ Romence *plasă* sözü balık ağı demektir.

⁷² Orijinalde *fekad* yazılmıştır.

⁷³ Ploça, bir zamanlar Sip köyünün balık avlama yerinin adıdır.

⁷⁴ *Nakile* olarak okuduğumuz sözünün mânasını elimizde olan sözlüklerde bulunmamaktadır. Kayık mânasında olan Romence *nacelă* sözünün Türkçeştirilmiş şekli olabilir. Yâni, nehir boyunda bulunan ve gardacıların kayıklarını bağladıkları yerin adı olabilir.

Gerekdir ki zikr olunan icâre-i zemîni beher sene cânib-i mîriye edâ ü teslîm eyledüğinde merkûmun [12] mahall-i mezkûre tasarrufuna tarafimuzdan ve taraf-ı âhardan kimesne müdâhale etmiye.

Fî 11 Z [Zî'l-hicce] sene [1]247. (12. V 1832)

İmza: Osmân ‘an mîr-i mîrân, muhafiz-ı Ada-i Kebîr ve mültezim-i mukâta‘a-yı vakf-ı şerîf hâlâ

Kağıtin öbür tarafındaki mühürde: Osmân Mazhar

II

10. V 1835

The Prince Miloš Obrenović issues to his son Mihailo the *sened* that transfers the property and the revenues already cited in the previous document.

Bâ‘is-i sened budur ki

İşbu sened-i mezbûre mestûr olan emlâk ve iradât oğlim Mihail beğe i‘tâ olunmuşdur. Tarafimuzdan ve taraf-ı âhardan mutasarrîfina ve iradâtına bir kimesne mümâna‘at olunmaya ve’s-selâm.

12 M [Muharrem] sene [12]51. (10. V 1835)

Mühür: Miloš Obrenović mîr-i Sîrb 1248

Адаcale, 12. V 1832

Осман-паша, мухафиз Адаcaleа, издаје потврду Али Баби, кла-
довском анбар-емину, да је од Мула Халила купио земљиште
код Сипа како би на њему подигао колибу.

У име Бога!

Повод писању писмена је следећи:

Ове 1247. године узвишеном заповешћу примили смо на себе једну од муката царских вакуфа, фетхисламску мукату, у оквиру које се налази [земљиште], од даљана⁷⁵ испред села Сипа до нивоа мреже⁷⁶ Канлисућут гарде на дунавској страни, а сада га с тапијом притежава Мула Халил становник Велике Аде.

У оквиру поменутог земљишта, без даљана, и то од места по имениу Плоча⁷⁷ реком до нивоа мреже Саид-агине гарде на дунавској страни код Канлисућута, анбар-емин Али Баба, становник Фетхи-слама, хтео је да подигне једну гарду, а на копну испред чамца⁷⁸ Канлисућута да сагради једну колибу, па је од притежаватеља уписаног у овој тапији, реченог Мула Халила, затражио да купи претходно наведено земљиште.

Пошто је Али Баба замолио да купи од поменутог Мула Халила који притежава место описано у тапији, а припада наведеном земљишту, Мула Халил му је својом добром вольом и

⁷⁵ Даљани су вештачка риболовишта направљена од кола, прућа или дирека, између којих су разапете мреже. У њима се риба чувала и по потреби ловила. Постављани су на мирним рекама, речним рукавцима и језерима. Риболов у даљанима није изискивао ни напор ни нарочиту умешност, а увек је био обilan, па је зато порез износио 50%. И поред разлике у начину хватања рибе у гардама и даљанима, која је утицала и на висину пореза, у изворима се гарде често називају даљанима, као што је случај у овом документу. Разлог томе је распрострањеност даљана широм Царства, у односу на гарде, којих је било само на Дунаву.

⁷⁶ У оригиналу је употребљена румунска реч за мрежу, *plasă*.

⁷⁷ Плоча, некада риболовно место села Сипа, уништена је услед регулације Дунава (Д. Милић, *нав. дело*, 135).

⁷⁸ У оригиналу *nakile* (накиле, наћиле), вероватно је турцизирана варијанта румунске речи *naselă*, чамац. Овде се изгледа мисли на место на обали где је привезиван гардацијски чамац.

жельом за познати износ продао поменуто место, без даљана, које припада земљишту чији је он притежаватељ с тапијом. Ради тога је Али Баба замолио и затражио нову тапију за поменуто место.

Будући да се налазимо на положају мутевелије часног вакуфа, ми смо саставили и написали овај печатом и потписом оверен тапијски сенед и предали га у руке поменутог, уз услов да према давнашњем обичају плаћа годишњи закуп за земљиште од четрдесет пет акчи. Потребно је да сваке године плаћа држави речени закуп за земљиште, па с наше стране, нити с било чије стране, неће бити ометања притежавању поменутог места.

11.-ог Зилхице године [1]247. (12. V 1832)

Потпис: Осман, један од миримирани, садашњи мухафиз Велике Аде и закупник мукате часног вакуфа

Печат на полеђини: Осман Мазхар

**II
10. V 1835**

Потврда о поклону кнеза Милоша сину Михаилу имовине и прихода уписаных у претходном документу

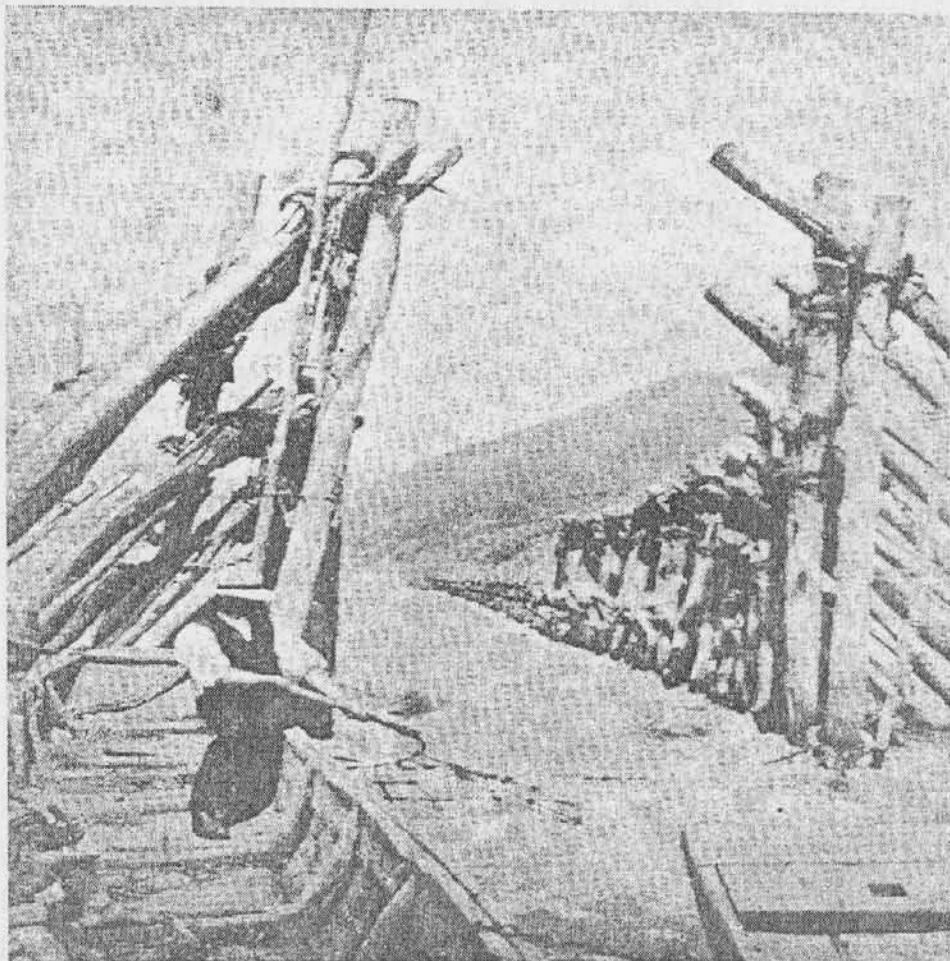
Повод сенеду је следећи:

Имање и приходи уписаны у овај сенед предати су мом сину Михаил-бегу. С наше стране и с неке друге стране нека нико не омета власника у поседовању и управљању. Поздрав!

12. дана Мухарема године [12]51. (10. V 1835)

Печат: Милош Обреновић, српски бег 1248

Дојни део гарде затворен је мрежастом кесом, коју гардаџија
неколико пута дневно празни у чамац

*Дојни део гарде затворен је мрежастом кесом, коју гардаџија
неколико пута дневно празни у чамац*

(преузето из: М. Петровић Алас, Ђердански риболови)

Faksimil 11.

سندھ اکال
جمنی پارک بھوپال
کانٹہ مکھی بھوپال
بھوپال اکال

I
Kladovo, 21. IV 1834

The certificate issued to Stefan Stefanović Tenka, captain of Poreč and representative of the Prince Miloš Obrenović by previous owners of *gardas* who confirm that they received from him the whole money for sale of the *gardas*.

Bâ‘is-i tahvîl oldur ki

[1] Fethüllâm mukâta‘ası kurbünde nehr-i Tuna üzerinde Fethüllâm ahâ[lî]lerünün yedlerinde olan gardalarında iktizâ’ iden kazıklarını yirlerini Belgrad baş kinezi [2] Miloşa bey‘ u teslîm eyledük gardalarımızda iktizâ’ iden kazıkların yirlerünün akçesini Poreçe⁷⁹ Kapudân Tenko⁸⁰ yedinden bertemam ahz ü kabz eyledük. Bundan böyle [3] gardalarda kat‘an alâkamüz kalmadığı ecilden yedlerümüzde olan senedleri dahi Kapudân Tenkoya teslîm eyledük. Belgrad başkinezi Miloş begde bir akçe [4] ve bir akçe kalmadığı ecilden cümle tarafından yedine işbu sened i’tâ olundı. Gerekdür ki tarafımızdan ve taraf-ı âhardan rencîde olunmaya ve’s-selâm.

Fî 11 Z [Zi’l-hicce] sene [12]49. (21. IV 1834)

El-ma‘lûm Sa‘îd ağa	<i>parmak izi</i>
El-ma‘lûm Mustafâ	<i>Mühür:</i> Mazhar-i nûr-illahi, bende Mustafâ
El-ma‘lûm Osmân	<i>Mühür:</i> Seyyid Dervîş
El-ma‘lûm Monlâ Emîn	<i>Mühür:</i> Pehlivân-zade Emîn
El-ma‘lûm Çoban Alî Baba	<i>Mühür:</i> Mazhar-i lûtf-illahi, Alî Baba
El-ma‘lûm Uzûn Alî Ağa	<i>Mühür:</i> Mazhar-i lûtf-illahi, bende Alî
El-ma‘lûm Ömer beg	<i>Mühür:</i> Bende-i kamer, abduhu Ömer
El-ma‘lûm yüzbaşı Hüseyin Ağa	<i>Mühür:</i> Mazhar-i nûr-illahi, abduhu Hüseyin

Şuhûd’ul-hâl:

mülâzîm Tâhir Ağa Fethüllâm; kâtib Monlâ Hüseyin Fethüllâm;
Süleymân Fethüllâm.

⁷⁹ Poreç şehri ve adası, Tuna nehrinin tanziminden önce, Poreç nehrinin Tuna’ya aktığı yerin civarında bulunuyordu. Poreç şehri 1832 yılında Tuna’nın sağ kıyısına taşınmış ve yeni adı Milanovaç olarak Knez Miloş’un büyük oğlu Milan’ın şerefine verildi.

⁸⁰ Poreç Kapudanı Stefan Stefanović Tenka, Knez Miloş’a yakın bir devlet adamı idi.

I
Кладово, 21. IV 1834

Потврда кладовских Турака да су од поречког капетана Стефана Стефановића Тенке примили целокупан новчани износ за продају дунавских гарди кнезу Милошу.

Повод преносног писма је следећи:

Ми становници Фетхислама, у чијим рукама се налазе гарде на Дунаву, у близини фетхисламске мукате, продали смо и предали београдском башкнезу Милош-бегу места за коље које је потребно [за изградњу] гарди. Новац за места на којима је коље од наших гарди у потпуности смо примили из руку поречког капетана Тенке. Пошто од сада надаље немамо никаквих права на гарде, предали смо капетану Тенки и сенеде које смо имали у рукама. Како од београдског башкнеза Милош-бела немамо ниједну акчу и ниједну пару потраживања, овај сенед му је предат у руке од стране свих нас. Потребно је да с наше стране и са стране било ког другог не буде ометан. Поздрав!

На 11. дан Зилхиџе године [12]49. (21. IV 1834)

познати Саид-ага
познати Мустафа

познати Осман
познати Мула Емин
познати Чобан Али Баба

познати Узун Али-ага

познати Омер-бег

познати јузбаша Хусејин-ага

отисак прста

Печат: Почаствован светлошћу
Алаха роб Мустафа

Печат: Сејид Дервиш
Печат: Пеливанзаде Емин

Печат: Почаствован милошћу
Алаха Али Баба

Печат: Почаствован милошћу
Алаха роб Али

Печат: Покоран месецу,⁸¹
божији роб Омер

Печат: Почаствован светлошћу
Алаха његов роб Хусејин

Сведоци чину:

мулазим Тахир-ага Фетхисламац; писар Мола Хусејин Фетхисламац;
Сулејман Фетхисламац.

⁸¹ Овде се под месецом мисли на пророка Мухамеда. Вид. нап. 48.

Faksimil 11b.

四

Ch. 9.

~~Следует помнить о том, что в большинстве случаев, когда мы говорим о том, что такое языковая единица, мы имеем в виду не отдельную единицу языка, а группу единиц языка, т.е. языковую единицу, которая имеет определенное значение и выражает определенное содержание.~~

These - yesterday Taylor / Mrs.
and Harry Munson, of
Kosciusko, Mississippi, son and
Mrs. ....

II [Kâgidin öbür tarafında]
Kladovo, 22. IV 1834

Kadi of Fethislam kaza notarizes the Prince Miloš Obrenović's title deed on gardas issued by the previous tenants.

Bâ'is-i tahrîr-i hurûf oldur ki

[1] İşbu bin iki yüz kırk tokuz senesinde mâh-i Zi'l-hicce-i şerîfin on ikinci gününde Sırpı baş kinezi rağbetlû Miloş [2] Beğ tarafından âdemisi Tenko Kapudân me'mûr ile Fethüllâma vürûd ve Fethüllâm sükkânlerinin yedlerinde Birza Palankasından [3] Ada-i Kebîre kadar bulunan gardalar sükkân-i merkûmân hüsn-i rizâlar ile garda-i mezkûreleri mîr-i mersûme mebâliğ-i ma'lûme ile [4] fûrûht ve meblağ-i mezkûri Tenko Kapudânından ahz eyledüklerine taraf-ı Şer'îden işbu memhûr sened mîr-i mersûme [5] tarafına i'tâ olunmuşdur.

Fî 12 Z [Zi'l-hicce] sene [1]249. (22. IV 1834)

El-fakîr Seyyid Mehmed Tâhir el-kâdî-i Fethüllâm ve Ada-i Kebîr

Mühür: Es-seyyid Mehmed Tâhir 1245

III
10. V 1835

The Prince Miloš Obrenović officially confirms that he granted all gardas on the Danube to his son Mihailo.

Bâ'is-i sened budur ki

İradâtile hâsîlatı ve mülki oğlım Mihail beğe in'âm ve i'tâ olunmuşdur. Tarafımızdan ve taraf-ı âhardan ferd-i vâhid bir kimesne mutasarrîfina müümâna'at olumaya ve's-selâm.

12 M [Muharrem] sene [12]51. (10. V 1835)

Mühür: Miloš Obrenović mîr-i Sîrb 1248

II [на полеђини]
Кладово, 22. IV 1834

Кадијина овера сенеда ког су кнезу Милошу издали бивши
власници гарди.

Повод писању писмена је следећи:

Ове 1249. године, дванаестог дана месеца часне Зилхиџе, од стране српског башкнеза цењеног Милош-бега приспео је у Фетхислам његов човек капетан Тенко са својим чиновником. Овај, од стране шеријата печатом оверен сенед, послат је реченом бегу о томе да су становници Фетхислама у чијим рукама су гарде од Брзе Паланке до Велике Аде, добровољно продали те гарде поменутом бегу за познату своту новца и да су тај износ новца узели од капетана Тенке.

На 12. дан Зилхиџе године [1]249. (22. IV 1834)

Убоги Сејид Мехмед Тахир, кадија Фетхислама и Велике Аде

Печат: Сејид Мехмед Тахир

III
10. V 1835

Потврда кнеза Милоша о поклону дунавских гарди од Адакалеа
до Брзе Паланке сину Михаилу

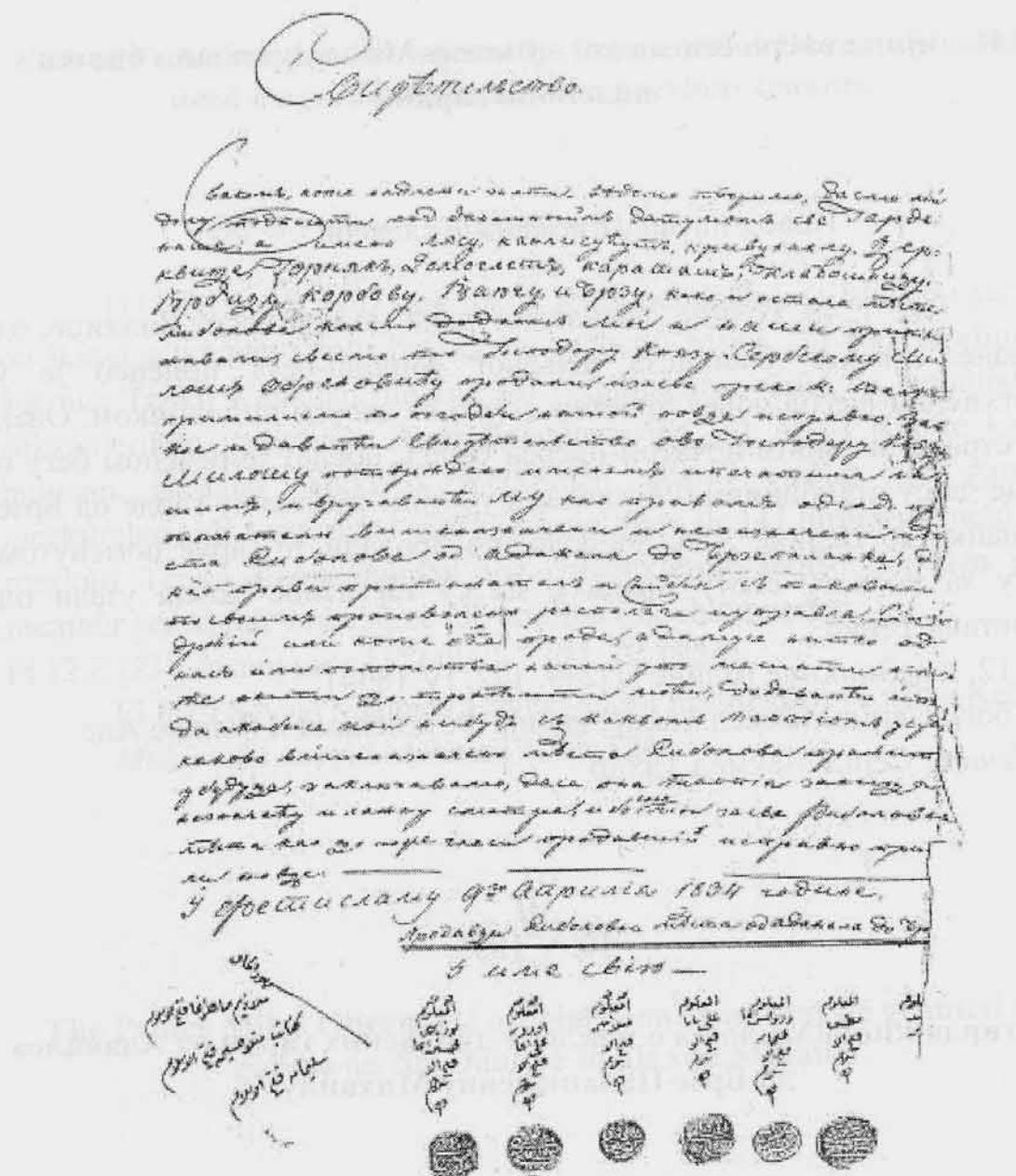
Повод сенеду је следећи:

Мом сину Михаил-бегу поклоњени су и предати приходи, дохоци и имање. Нека га нико с наше стране, нити са стране било кога другог не омета у поседовању. Поздрав!

12. дана Мухарема године [12]51. (10. V 1835)

Печат: Милош Обреновић, српски бег 1248

Faksimil 12.

On the facsimile no.12 there is a document in Serbian, and on its reverse side a document in Serbian as well as one in Turkish. The one in Turkish is identical to the document no. II on facsimile no.11, while documents in Serbian are slightly enlarged versions of documents I and III on the same facsimile, therefore we would not translate them into Turkish.

I
Кладово, 21. IV 1834

Потврда кладовских Турака којом се одричу свих власничких
права над гардама, пошто су их, посредством поречког капетана
Тенке, продали кнезу Милошу.

СВИДЈЕТЕЉСТВО

Сваком коме надлежи знати вједомо творимо да смо ми долу подписати под данашњим датумом све гарде наше, а имено Љасу, Канлисућут, Кривунаклу, Церквиште, Горњак, Домоглет, Карагаш, Кладошицу, Врбицу, Корбову, Вајугу и Брзу, како и остала места риболова која смо до данас ми и наши притјажавали, све смо то Господару књазу серпскому Милошу Обреновићу продали и за све преко к[апетана]. Тенке примили смо по погодби нашој новце исправно. За које и давајући свидјетљство ово Господару књазу Милошу потврђено именем и печатима нашими и вручавајући му као правом од сад притјажатељу вишеназначени и неназначени места риболова од Адакала до Брзе Паланке да као прави притјажатељ и сајбија таковим по својим произволенију располага и управља, содржи или коме оће прода, а да му се нитко од нас, или потомства нашији у то мешати не може нити за тражити моћи, додавајући и то да ако би се који нибуд с каквом тапијом усудио каково вишеназначено место риболова тражит убудушче закључавамо да се она тапија за нишча незначећу и лажну сматра, ибо смо ми за сва риболовна места као што горе гласи продавши исправно примили новце.

У Фетисламу 9-го априлија 1834. године [по старом календару].
Продавци риболовни места од Адакала до Брзе [Паланке].

У име свију:

познати Саид из Видина

отисак прста

познати Мустафа Фетхисламац

Печат: Почаствован светлошћу Алаха роб Мустафа

познати Дервиш Осман Фетхисламац

Печат: Сејид Дервиш

познати Али Баба Фетхисламац

Печат: Почаствован милошћу Алхади Али Баба

познати Мула Емин Фетхисламац

Печат: Пеливанзаде Емин

познати Узун Али-ага Фетхисламац

Печат: Почаствован милошћу Алхади роб Али

познати јузбаша Хусејин-ага Фетхисламац

Печат: Почаствован светлошћу Алхади његов роб Хусејин

Сведоци чину:

мулазим Тахир-ага Фетхисламац; писар Мола Хусејин Фетхисламац; Сулејман Фетхисламац.

II [На полеђини]

Пожаревац, 10. V 1835

Потврда кнеза Милоша о поклону дунавских гарди сину

Михаилу

Ову тапију, а тако и унутра назначене риболове и приходе на њи предајем ја мојему возљубљеном сину Мијаилу.

У Пожаревцу 28. априлија 835 [по старом календару].

Милош Обреновић, књаз серпски *Печат у црвеном воску*

По височајшој заповести

Јаков Живановић

Директор Канцеларије Књаж[еске]

ЦИНЦАР-ХАН

Цинцарски или Цинцар-хан једна је од мало познатих јавних грађевина оријенталне београдске вароши. Први пут налазимо га на аустријским плановима Београда, сачињеним 1789. године. Уцртан је на савској падини, у делу града познатом као Српска варош, преко пута Митрополије.⁸²

Непун век касније, на карти Београда из 1867, на месту Цинцар-хана, уцртана је друга зграда, тзв. *Старо здање*,⁸³ које је припадало кнезу Михаилу Обреновићу.⁸⁴

О овој грађевини има доста података, пошто је четрдесетих година 19. века то можда била највећа зграда у Београду, с приземљем и два спрата. Налазила се на простору између улица Краља Петра, Грачаничке и Чубрине, испод Народне банке. Њена изградња почела је 1841. године на месту „неког турског хана”,⁸⁵ односно Цинцар-хана. Првобитно је била позната под именом *Здање код Јелена*, јер је на углу била истоимена кафана испред које је стајао јелен од бронзе. До 1849. зграда је служила као позориште. Касније је прозвана Старо здање, а потом и Гранд хотел, пошто је претворена у главни београдски хотел.⁸⁶

⁸² Р. Тричковић, *Варош после 1740*, у *Историја Београда*, 1, Београд 1974, 662. На плану Београда (између 664. и 665. стране нав. дела), сачињеном на основу података из поменутих аустријских планова, види се да је хан заузимао велики комплекс земљишта.

⁸³ Б. Максимовић, *Јосимовићева реконструкција Београда у шанију*, Годишњак Музеја града Београда 4, 1957, 215.

⁸⁴ Под именом Старо Здање "Јелен" уписана је прва на списак његовог непокретног имања, сачињеног 1868. године. М. Петровић, *Финансије*, 938.

⁸⁵ Б. Несторовић, *Развој архитектуре Београда од кнеза Милоша до Првог светског рата (1815–1914)*, Годишњак Музеја града Београда, 1, 1954, 163.

⁸⁶ Б. Нушић, *Стари Београд (из полупрошлости)*, Београд 1984, 13.

Цинцар-хан је брзо пао у заборав пошто је замењен већим и за друштвени и културни живот српског Београда далеко значајнијим здањем. Под својим именом ретко се помиње у литератури,⁸⁷ премда је, вероватно, имао знатног удела у развоју београдске чаршије у другој половини XVIII века.

Он не спада у старије оријенталне грађевине, јер га нема у аустријском попису ханова из 1728. године.⁸⁸ Изграђен је после Београдског мира 1739. године, а пре 1766. године.⁸⁹ Изгледа да се првобитно звао Јени-хан (Нови хан),⁹⁰ а да је атрибут „цинцарски“ добио касније, с јачањем економске моћи и утицаја Цинцара у Београду.

Да ли је хан саграђен из темеља, или на основама неке зграде, подигнуте у време аустријске управе (1717–1739) када је Београд архитектонски потпуно преобликован не може се тачно утврдити. Познато је да су после уласка у град Турци до темеља порушили велелепну зграду Митрополије и Саборну цркву, док су већину грађевина прилагодили свом укусу и обичајима, порушивши им горње спратове.

Хан се налазио на тзв. Варошком тргу, у Дефтердаровој тј. Ђамил Ахмедовој махали.⁹¹ Ова махала добила је име по џамији коју је после 1739. обновио први београдски дефтердар Ахмед-ефендија. Касније је прозвана и Ђамил Ахмед-пашина џамија, пошто је њен обновитељ напредовао у служби и од султана добио надимак Ђамил (Савршени).⁹²

Зграда хана граничила се с једне стране с новом Митрополијом, омањом грађевином од шест одаја и две кухиње,⁹³ а с

⁸⁷ Основне податке о Цинцар-хану дала је Д. Ђурић-Замоло, *Београд као оријентална варош под Турсима 1521–1867*, Београд 1977, 91–92.

⁸⁸ *Историја Београда*, 1, 660. Из описа седам ханова са овог списка може се закључити да ниједан од њих није Цинцар-хан. Стoga, отпада могућност да је хан можда постојао пре 1728., али под другим именом. Такође, није тачна претпоставка Б. Нушића (*нав. дело*, 35), да Цинцар-хан потиче из времена Евлије Челебије (XVII в.); уп. Д. Ђурић-Замоло, *нав. дело*, 92.

⁸⁹ Факсимил 14, док. I.

⁹⁰ *Историја Београда*, 1, 662.

⁹¹ Факсимили 13, 14, 17, 18, 23.

⁹² *Историја Београда*, 1, 667. На месту обновљене Ђамил Ахмедове џамије раније је била стара Хаџи Пиринина џамија.

⁹³ *Историја Београда*, 1, 615 и план Београда између 664. и 665. стране.

остале три јавним путем.⁹⁴ Био је то босански пут, који је водио кроз Варош-капију, Савамалом ка Сави и даље на Дрину према Босни.

Хан су саградили заједнички јаничари, јамак Бекир (Ебу Бекир)-ага⁹⁵ и Али-бег,⁹⁶ који су били власници с једнаким уделом, све до 1789, када су град заузели Аустријанци. После улaska Турака у Београд, 23. октобра 1791, Бекир и Алија нису повратили власништво над ханом, пошто им је као јаничарима био забрањен повратак у Београдски пашалук. Не знамо да ли је неко други држао хан и да ли је хан уопште био у употреби, пошто је у бомбардовању Београда 1789. године највише страдала Српска варош. После доношења хатишерифа у јануару 1799, којим је јаничарима дозвољен повратак и повраћај одузетих имања, Бекир се обратио београдском везиру Мустафа-паши Шиниковићу са захтевом да му врати половину хана, што је овај и учинио.⁹⁷

Бекири и Алији губи се сваки траг у време Првог српског устанка. После 1813. као власници хана појављују се њихови женски потомци, пошто мушких нису имали. Бекира је наследила ћерка Фатма (Фатима), а Алију малолетна ћерка Мерјем, која је убрзо преминула, и супруга Арзу.⁹⁸ Фатма и Арзу су почетком 1819, добиле потврду од београдског кадије да је хан њихово пуноправно власништво.⁹⁹

Оне су се наредних десет година издржавале од издавања хана и околних плацева. Најмање један плац био је недељив и у том случају су заједнички иступале на суду, преко својих заступника.¹⁰⁰ Остало земљиште је било подељено, тако да се у неколико докумената као рентејер јавља само Фатима, односно Дудија (Тутија).¹⁰¹

⁹⁴ Факсимили 16, 23.

⁹⁵ Факсимили 13.

⁹⁶ Факсимили 16.

⁹⁷ Факсимили 13, док. IV.

⁹⁸ Факсимили 16.

⁹⁹ Исто.

¹⁰⁰ Факсимили 17 и 18.

¹⁰¹ Факсимили 19, 20 и 21. Као сувласница на Фатимином, тј. Дудијином делу помиње се друга жена њеног оца Бекира, помајка Умиђул, која је имала право на део наследства од покојног мужа.

Збуњује чињеница да се једна од две власнице, Бекирова ћерка, наводи и под именом Тути, тј. Дуди. Могућност да се ради о другој Бекировој ћерки отпада, јер се још један сувласник не помиње ни пре, ни после 1828. године. Такође се у купопродајном уговору Цинцар-хана из 1830. као продавац поново јавља Фатима, а уместо Арзу, која је изгледа преминула крајем 1828, њен други муж Ибрахим, с малолетним сином Арифом.¹⁰² Сва је прилика да се овде ради о другом Фатмином имену, а не о трећој особи, пошто је код муслимана уобичајено давање два имена.¹⁰³

Цинцар-хан је обухватао простран земљишни комплекс с пратећим објектима. Главна зграда била је скромних размера; састојала се од приземља и спрата. Скоро да би се и запитали како је могла да буде називана ханом односно караван-сарајем да не знамо да су се од половине XVIII века и обичне гостионице звале ханови. Обнављана је најмање једанпут, после 1813. године.

Хан је изгорео у пожару вероватно приликом Карађорђевог освајања београдске вароши у децембру 1806. Тада су остале само две одаје у приземљу и један подрум у полуслутерену,¹⁰⁴ јер су, претпостављамо, били сазидани од камена. После реновирања поново је додат спрат, вероватно од дрвета, с четири одаје, а подрум је претворен у механу. Поред главне зграде, у дворишту су били стаја, сеник, амбар и бунар. На плацевима који су припадали хану налазило се шест дућана (пекарски, абаџијски, берберски, два бакалска и једна радионица за производњу ѡогурта), као и четири породичне куће.¹⁰⁵ Већина, ако не и сви власници ових некретнина, као и околних плацева били су Цинцари, бар судећи према именима.

После Првог српског устанка хан је редовно издаван у закуп. Од 1813. до 1816, а вероватно и касније, закупац је био мензилдија Чердо (Цердо), који је обновио хан, због чега се касније спорио с власницама око плаћања закупнине.¹⁰⁶ У Цинцар-хану су се изнајмљивали мензилски коњи, као и у другим варошким хановима

¹⁰² Ибрахим је и за живота Арзу, заступао њене интересе на шеријатском суду. Факсимил. 17 и 18.

¹⁰³ Име Дудија изведен је из *dudu* [tuti] папагај, у пренесеном значењу брљива жена. Архаично *dudu* означава жену, госпођу или стару Јерменку.

¹⁰⁴ Факсимил 14, док. I.

¹⁰⁵ Факсимил 23.

¹⁰⁶ Факсимил 14.

који су били у надлежности Мехмеда Џерде, закупца београдске мензулане.¹⁰⁷

Цинцарски хан остао је у поседу Турака све до 2. јануара 1830, када је продат кнезу Милошу за 20.000 гроша. Милош је посредством крушевачког кнеза Петра Лазаревића купио не само зграду хана већ и њему припадајуће околне плацеве на којима су се налазили дућани других власника.¹⁰⁸ Вероватно је Цинкар-хан још извесно време коришћен као мензулана, да би Михаило Обреновић на његовом месту 1841. године започео изградњу за оно време раскошног, здања „Код Јелена”.

***

Кнез Петар Лазаревић, Милошев правни заступник, преузео је по обављеној куповини сву документацију о Цинкар-хану коју су поседовали бивши власници. На укупно једанаест листова великог формата уписано је двадесет докумената из времена после Првог српског устанка, а само један с краја XVIII века. Највише је хуџета, укупно седам, а остало су сенеди о закупу или продаји земљишта, арзухали за повраћај имовине, кратке бујрулдије београдских везира и илами кадија.

Хуџет је судско решење које је кадија издавао на захтев странке. Састављан је на посебном листу, на ком је могао да буде уписан још неки акт од значаја за садржај хуџета, као што је изјава о одрицању права прече куповине¹⁰⁹ или бујрулдија београдског везира.¹¹⁰

Сваки хуџет почиње **насловом** на арапском језику, односно кратким описом садржаја и опширним, стилизованим, потписом кадије. Наслов представља, заправо, кадијину оверу, верификацију

¹⁰⁷ Б. Перуничић, *Београдски суд 1819–1839*, Београд 1964, 132, 139, 166.

¹⁰⁸ Факсимил 23. Преговори о кнез-Милошевом откупу Цинкар-хана вођени су без успеха 1826, а потом и 1829. године, када су власници хана тражили 25.000 гроша (Б.Перуничић, нав. дело, 261; исти, *Управа вароши Београда 1820–1912*, Београд 1970, 47; уп. Д. Ђурић-Замоло, нав. дело, 92).

¹⁰⁹ Вид. факсимиле 20 и 21.

¹¹⁰ Факсимил 18.

документа. Опис садржаја најчешће је прецизан, али може да буде и крађе уопштен:

„Оно што је у исправи, односи се на закуп, а догодило се код мене с испитивањем”

ما فيه من الاستجار وقع اندى بالاختبار

mâ fih min-el-isticâr vaka' 'indî bi 'l-ihtibâr

„Оно што је у исправи тиче се купопродаје која се десила на светлом шеријатском суду”

ما فيه من البيع والشراء وقع لدى الشرع الغراء

mâ fih min 'el-bey ' u 'şşirâ-i vaka ' lede 'ş-Şer 'iat 'ul-garrâ

„Ствар је онаква како је овде наведено”

الامر حسبما ذكر فيه

el-emr hasbe-mâ zukire fîh

Потпис кадије састоји се од атрибута понизности:

„Написа убоги коме је потребна милост Хваљеног и Превишића”

نمقه الفقير اليه سبحانه و تعالى

nemmekah el-fakîr ileyhi sübhânuhû ve te ‘âlâ

„Написа убоги који тражи уточишта у Свевишњег”

نمقه الفقير الیه عز شانه

nemmekah el-fakîr ileyh azze sânuhû

Затим следи име кадије, место службовања и молитва „нека му се Бог смилује” (*غفر له* *gufira leh*) или „нека Бог опрости грехе њему и његовом оцу” (*عنيها عفي* *ufiya 'anhuma*). Испод потписа је кадијин печат.

Главни текст почиње уводном формулом – **нотификацијом**:

„Узрок писању красне и ваљане књиге је овај”

سب تحریر کتاب مستطاب حکمی اولدر که

sebeb-i tahrîr-i kitâb-i müstetâb-i hükmî oldur ki или

„Повод писања овог веродостојног шеријатског акта је следећи”

سب تحریر کتاب صحت نصاب شرعی اولدر که

sebeb-i tahrîr-i kitâb-i sîhhat nîsâb-i Ser 'î oldur ki

Нотификација може да буде и изостављена.

Излагање (**нарација**) у начелу почиње навођењем имена свих лица која су дошла на шеријатски суд, или њихових заступника. Фразом „власник исправе“ صاحب الكتاب (*sâhib 'ül-kitâb*) или „повод“

овог списка” *bâ'is-i hazâ'us-sifr*) наглашава се којој се од поменутих странака издаје акт.

Потом следи службена формула, која се у краћем или ширем облику среће у сваком хуџету, а представља увод у излагање самог поступка:

„У присуству и пред лицем (наведених особа) изјављено је и изложено”

محضر و مواجهه سندہ تقریر کلام و تعبیر عن المرام

mahzar ve tıvâc hesinde takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i 'an-el-merâm

У објашњењу поступка прецизно се описује некретнина која је предмет закупа или „правоваљане коначне продаје” *bîyâ'at-ı sahîh*) и наводе се услови под којима је чин обављен.

Потом следи најважнији део исказа, који продавац даје на шеријатском суду, да са поменутом некретнином „нема више никакве везе, ни интереса” *aslâ ve kat'an alâka ve medhalleri yokdur*), као и да нови притежаваоц може њом да располаже „по вољи и нахођењу” *keyfe mâ yeşâ' ve yuhtar*) пошто је то његово „изричito право и чиста приватна својина” *hakk-i sarîhi ve mülk-i sirfi*).

Затим следи кадијина констатација да су изјаве потврђене и прихваћене, из чега произлази и сам чин издавања хуџета.

اقرار مشروحه سندن وجاهه تصدیق و قبول ایلدیکی واقع الحالدر

ikrâr-i meşrûhesinden vicâhen tasdîk ve kabûl eyledi ki vâki 'ul-hâldür

Судско решење завршава се реченицом:

„Записано је и убележено на захтев онако како се дододило”

ما وقع بالطلب كتب و املاء اولندي

mâ-vaka 'bi't-taleb ketb u imlâ olundi

Датација хуџета је специфична пошто су бројеви дана у месецу и године изражени речима на арапском језику, а не цифрама.

У доњем делу листа, испод датума, потписују се сведоци у судници *şü'hûd ul-hâl*).

Приликом продаје имовине у поседу две или више особа поштовало се право прече куповине. Власница половине плацева

који су припадали хану морала је свој део прво понудити другом власнику, а тек у случају да он није заинтересован – трећем лицу. Зато хуџети издати купцима плацева садрже и пропратну изјаву другог власника о одрицању од права прече куповине (*اسقاط شفعه* *iskât-i şüf'a*), који је дат на суду истог дана када је купопродаја обављена.

Арзухал је писана представка, молба, жалба или петиција, коју појединац или група људи подноси кадији, валији или султану. Арзухал вишим инстанцама власти по правилу је састављао кадија на захтев странке, изузев ако је странка била угледна, а пре свега образована личност, која је својеручно могла да састави молбу.

У нашој збирци имамо два арзухала које су написали београдски наиб и кадија у име једног лица (факсимил 13), односно више лица (факсимил 14).

На почетку сваког арзухала стоји адреса на коју се представка шаље, тј. титула адресата – **инскрипција**, с пратећим поздравима и лепим жељама – **салутација**. Дужина инскрипције и салутације зависи од ранга адресата. У овом случају то је валија, за кога се у арзухалу не користи тај назив, већ „доброчинитељ“ *ولي النعم* (*veliyy-ün-niam*). Пуна адреса гласи:

„Његовој преувештености, љубазном и милостивом доброчинитељу, моме господину и племенитом господару, нека је здраво / да је здраво и срећно у свом господству“/

دولتو عنایتلو مرحمنتو ولی النعم افندم سلطنم حضرتلى صاغ اولسون

/ دولت و اقبال ایله صاغ اولسون

Devletlû inâyetlû merhametlû veliyy-ün-niam efendüm sultânum hazretleri, sağ olsun / devlet ü ikbâl ile sağ olsun.

Као увод у основни текст документа служи **нотификација** типа:

„Молба вашег роба је:“ *عرضحال قوللریدر کى* (*arz-i hâl-i kollaridur ki*), после које следи **нарација**.

У нарацији се излаже предмет арзухала, конкретно у првом случају ради се о повраћају имовине, а у другом о неиспуњавању услова закупа. Затим следи захтев подносиоца молбе, ком обавезно претходи формула:

„Умольава се милосрдност славне државе да ...“

مراحیم شان دولتلرندن مرجو در کی ...

merâhim-i şân-i devletlerinden mercûdur ki ...

или

„Преклиње се славна држава да ...”

شان دولتلرندن متمنادر کی ...

şân-i devletlerinden mütemennâdûr ki ....

Нарација се завршава констатацијом да је коначна одлука у надлежности валије:

„Заповест и ферман и милост и дар су у његове преузвишености љубазног и милостивог добочинитеља мог господина и племенитог господара”

امر و فرمان و لطف و احسان دولتلو عنایتلو مرحملو ولی النعم افندم

سلطنم حضرتلىكىدر

*emr ü fermân ve lîtf ü ihsân devletlû inâyetlû merhametlû
veliyi-ün-niam efendüm sultânum hazretlerinündür*

Испод документа налази се потпис молиоца, који почиње атрибутом понизности „ваш слуга“ (بندہ. *bende*) или „ваш слуга и роб“ (بندہ قوللارى. *bende kullari*).

Арзухали у нашој збирци немају датум.

Иlam је судски извештај односно решење судског спора који кадија или наиб упућује вишем инстанцима власти. Као и хуџет, ilam садржи податке о предмету, тужитељу и туженом, њихове изјаве, као и изјаве сведока и, најзад, пресуду. Разлике између ilama и хуџета су веома мале и углавном су формалне природе.¹¹¹

Иlam обично почиње **нотификацијом**:

„Извештај вашег слуге благосиљатеља је следећи”

معروض عبد داعيلريدر کى

Ma'rûz-i abd-i da'ileridür ki

или

„Извештај онога који се искрено моли за вас је”

معروض داعى حالسانلاريدر کى

Ma'rûz-i dâ'i hâlisâneleridür ki

Иlam насловљен као маруз (*ma'rûz* извештај, поднесак) многи погрешно класификују у посебну врсту докумената. Међутим, без обзира на наслов, ако документ садржи судско решење,

¹¹¹ У ilamu су потпис и печат кадије испод текста, а у хуџету су у врху стране. У ilamu се имена сведока најчешће помињу у самом документу, а у хуџету на крају текста (*Ser'iye Sicilleri*, Istanbul 1988, 29–31).

ради се о иламу, јер илам обавезно садржи пресуду. Уколико нема кадијину или наивову одлуку, већ само извештај о проблему, без предлога за решење, ради се о марузу, који је у том смислу једнак с арзом, судским извештајем без решења.¹¹²

После наслова следи **нарација**, у којој се у краћем или ширем изводу наводи садржај спора. Излагање судског предмета завршава се службеном формулом, којом се констатује да су изнети докази и изјаве сведока веродостојни и као такви прихваћени на суду:

„Што је од стране шеријата утврђено и потврђено”

شرعاً ظاهراً و متحققاً اولمغين

şer'an zâhir ve mütehakkik olmağın

или

„Пошто су њихова сведочанства потврђена и прихваћена као ваљана”

بعد التعديل و التزكيه شهادتلى خيز قبولده واقعه اولمغله

ba 'de 't-ta 'dil ve 't-tezkiye şehâdetleri hayyiz-i kabûlde vâki 'a olmağla

Из горње констатације произлази судско решење којим се конкретан захтев подносиоца арзухала потврђује као правно утемељен.

О својој одлуци кадија или наиб обавештава извршну власт, у овом случају београдског везира, који је задужен за спровођење судске пресуде. То чини помоћу фразе:

„Обавештава се ваше присуство које је пребивалиште милосрђа, уз молбу за повољно решење.”

بالالتماس حاکپاى مراحم اشيانلرينه اعلام اولندي

bi 'l-iltimâs-i hâk-i pây-i merâhim âsiyânelerine i 'lâm olundi   или

„Извештава се и обавештава присуство вашег узвишеног везирства, уз молбу за повољно решење”

بالالتماس نزد دولت آصفانهلىرينه عرض و اعلام اولندي

bi 'l-iltimâs-i nezd-i devlet-i âsafânelerine arz u i 'lâm olundi

Нарација се завршава формулом на арапском језику:

„Уосталом, заповест је у онога ко има права да издаје заповест.”

باقي الامر لولي الامر

Bâki el-emr lî-veliyî-ü'l-emr   или

„Најзад, заповест и ферман су у рукама оног који заповеда”

باقي امر و فرمان حضرت من له الامر كدر

Bâki-i emr ü fermân hazret men lehu 'l-emrindür

¹¹² Исто, 31.

Наведене фразе значе да је по издавању илама решење спора прешло у надлежност извршних органа власти, односно провинцијског управитеља

Илам се завршава **потписом и печатом** или само печатом надлежног кадије или наиба. Такође, може да садржи печат и потпис неке друге личности чије је мишљење констатовано приликом доношења пресуде. На иламу којим се потврђује правоваљаност захтева јаничара Бекира за повраћај половине Цинцар-хана, налази се печат београдског мубашира државних добара.

Бујрулдије су званична акта која су издавали представници провинцијске власти. У нашој збирци имамо шест бујрулдија београдских везира, на чијој се дипломатичкој анализи због скраћеног облика документа нећемо задржавати. Две бујрулдије издате су поводом молби власника Цинцар-хана, а упућене су београдском наибу, односно кадији, од којих је затражено правно мишљење у вези са захтевом изнетим у арзухалу. Повод за издавање четири бујрулдије су судска решења – илами и хуџети, који изискују потврду односно коначну одлуку представника извршне власти.

عَلَيْكُمْ سَلَامٌ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَّهُ
عَلَيْكُمْ وَبَرَّهُ
عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَّهُ

لهم إني أستغفلك عن ذنب
أنا فاسد لذنب ممدوح
أنت أرحم بمن ينفع
أنت أرحم بمن ينفع

مُوْلَى دُعْلَى

شیخ فتح‌الله بن عرباد یعنی اولوبادتی ایلخان مذکور که
و اندیلیخ داکارزین پسرخوی فیض‌الاسباب کندی میگردد که رضا ظاهر و محقق و مذکور
بر مظروف ارشادی خان مذکور کرد و داکارزین پسرخوی مردم بکرا غایم رهادستی نداشت
کلکلیک بالانهم حکایی و اعلام سنبه سندیمه اعلم اولیک باقی الار لری الار

Two circular seals or inscriptions are shown side-by-side. The left seal contains the text 'الله اعلم' (Allah knows best). The right seal contains the text 'الله اعلم' (Allah knows best) in a slightly different script.

حصہ باری صبح اوسوہ
اچھائے اولہا

وَلَمْ يَعْلَمْ مَنْ هُوَ إِذَا قُرِئَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ فَلَمْ يَعْمَلْ
كَمَا يُؤْمِنُ بِهِ وَلَمْ يَعْلَمْ مَنْ هُوَ إِذَا قُرِئَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ فَلَمْ يَعْمَلْ
كَمَا يُؤْمِنُ بِهِ وَلَمْ يَعْلَمْ مَنْ هُوَ إِذَا قُرِئَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ فَلَمْ يَعْمَلْ
كَمَا يُؤْمِنُ بِهِ وَلَمْ يَعْلَمْ مَنْ هُوَ إِذَا قُرِئَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ فَلَمْ يَعْمَلْ

I
Belgrade, April 1799¹¹³

The janissary Bekir Aga asks Belgrade vizier to return to his possession a half of the Tzintzar Hân and its stores, as he already owned it before Austrian-Turkish war 1788–1791.

Devletlû inâyetlû merhametlû veliyy-ün-niam efendüm sultânum
hazretleri sağ olsun!

[1] Arz-ı hâl-i kullarıdır ki
Mahrûse-i Belgradin Birûn varoşunda Kâmil Ahmed Paşa mahalle-
sında¹¹⁴ vâkı‘ Çinçar Hâni ve ittisâlında olan [2] dükkânların nîfî kabl-
el-istîlâ¹¹⁵ mülküm olup ve bu kulları mukaddem ve hâlâ Belgrad yamağı
olmağla, merâhim-i şân-i devletlerinden [3] mercûdur ki mezkûr hânun
nîfî ve dükkânların nîfî bu kullarına redd ve ihsân buyurulmak bâbında
emr ü fermân ve lütf [ü] ihsân [4] devletlû inâyetlû merhametlû veliyy-
ün-niam efendüm sultânum hazretlerinündür¹¹⁶
Bende Bekirullâh 57 [Bölük]

II
Belgrade, 30. IV 1799

Belgrade vizier orders an investigation of the credibility of the request mentioned in the previous document.

Belgrad nâibi semahatlû efendi ve emlâk mübâşiri izzetlû efendi
sâhib-i arz-ı hâlin iddiâ’ eylediği nîfî hân ve dekâkinlerün nîfî ba

¹¹³ Arzuhalın tarihi II numaralı vesikaya göre tespit edilmiştir.

¹¹⁴ Kâmil Ahmed Paşa Mahallesinin diğer adı Defterdâr Mahallesi idi. Belgrad’ın Sava
varoşunda bulunan bir câmiyi 1739’dan sonra tâmir ettiren Belgrad Defterdârı Ahmed
Efendinin sonraki paşa adı Kâmil olmuştur.

¹¹⁵ Belgrad, Ekim 1789 yılından Ekim 1791 yılına kadar Avusturyalıların ellerinde
bulunmaktaydı.

¹¹⁶ Meşhur Mustafa Paşa Şinikzade. 1793–1797 ve 1799–1801 yıllarında Belgrad Veziri idi.

fermân-i âlî¹¹⁷ reddi iktizâ' iden emlâkındanmıdur? Tashîh ve hikâtını huzûrlarumuza i'lâm eyleyesüz diyü buyuruldu.

Fî 25 Za [Zi'l-ka'de] sene [1]213. (30. IV 1799)

III

Belgrade, May 1799

The judicial report (*i'lâm*) of credibility of the janissary Bekir's request to Belgrade vizier.

Ma'rûz-ı abd-i da'ileridür ki

Sâhib-i arz-ı hâl Bekir Ağa fî'l-asl Belgrad yamağı olup iddiâ' eylediği hân-i mezkûrun ve ittisâlinda dükkânların nîfî kabîl-istîlâ kendü mülkü idüğü şer'an zâhir ve mütehakkik olmağın ber mantûk-i emr-i âlî hân-i mezkûrun ve dükkânların nîfî merkûm Bekir Ağaya redd olunmak lâzım geldiği bi'l-iltimâs-ı hâk-i pây-i merâhim âşiyânelerine i'lâm olundı. Bâkı el-emr lî-veliyy-ül-emr.

Mühürler¹¹⁸: Mehmed İbrâhîm

Mehmed Reffî'

IV

Belgrade, 21. V 1799

Belgrade vizier's order (*buyuruldu*).

I'lâmları mücebince hân-i Çinçar ve dekâkin-i mezkûrenün nîfî merkûm Bekir Ağa tarafından zabt olunmak [içün] buyuruldu.
Fî 16 Z [Zi'l-hicce] sene [1]213. (21. V 1799)

¹¹⁷ 1799 yılı Ocak ayının ilk yarısında çıkarılmış Hattuşerife göre, yeniçerilere Belgrad Paşalığı'na dönmek hakkı ve eski imtiyazları ile alınmış emlâkların iâdesi tanınmıştır.

¹¹⁸ Bu mühürler Belgrad Naibi ile Belgrad Emlâk Mübaşiri'ne ait idiler.

I

Београд, април 1799¹¹⁹

Молба јаничара Бекир-аге упућена београдском везиру,¹²⁰ да му се врати половина Цинцар-хана и њему припадајућих дућана које је поседовао пре Рата Аустрије против Турске 1788–1791.

Његовој преузвишености, љубазном и милостивом доброчинитељу, моме господину и племенитом господару нека је здраво!

Молба вашег роба је следећа:

Цинцар-хан у Џамил Ахмед-пашиној махали у Спольњој вароши богомштићеног Београда, као и половина дућана који се налазе уз хан, били су моја пуна својина пре окупације.¹²¹ Пошто је ваш роб раније био, а и сада је београдски јамак, обраћа се милосрђу славне државе ради заповести и фермана, милости и дара његове преузвишености, љубазног и милостивог доброчинитеља мог господина и племенитог господара да се половина реченог хана и половина дућана врате и доделе овом робу.

Слуга и ваш роб Бекир, 57. буљук.

II

Београд, 30. IV 1799

Београдски везир наређује да се испита основаност наведене молбе.

Великодушном господину београдском најбу и поштованом господину мубаширу државних добара наређује се да испитају и утврде истинитост навода подносиоца ове молбе и известе да ли

¹¹⁹ Време настанка молбе утврђено је према датуму наредног документа.

¹²⁰ Хаџи Мустафа-паша Шиниковић, београдски везир 1793–1797 и 1799–1801.

¹²¹ Аустријска војска заузела је београдску Варош 30. септембра, а Тврђаву 8. октобра 1789. Град је мировним споразумом враћен Турцима 23. октобра 1791.

половина овог хана и дућана припада добрима, које, према царском ферману,¹²² треба вратити [бившем сопственику].

На дан 25. Зилкаде [1]213. (30. IV 1799)

III

Београд, мај 1799

Извештај (илас) београдског наиба упућен београдском везиру о ваљаности захтева Бекир-аге

Извештај вашег слуге благосиљатеља је следећи:

Пошто је од стране шеријата утврђено и потврђено да су, како је изјавио подносилац молбе Бекир-ага, београдски јамак, половина поменутог хана и њему припадајућих дућана били његова приватна својина пре окупације, обавештава се, уз молбу за повољно решење, ваше присуство, које је пребивалиште милосрђа, да треба у складу са садржајем високе заповести, половину реченог хана и дућана вратити поменутом Бекир-аги. Уосталом, заповест је у онога ко има права да издаје заповест.

Печати:¹²³ Мехмед Ибрахим

Мехмед Рефи

IV

Београд, 21. V 1799

Бујрулдија београдског везира

Наређено је да, сходно извештајима, Цинцар-хан и половину поменутих дућана узме овај Бекир-ага.

На 16. дан Зилхице године [1]213. (21.V 1799)

¹²² Хатишериф из прве половине јануара 1799, којим се јаничарима дозвољава повратак у Београдски пашалук и повраћај одузетих имања и старих повластица.

¹²³ Печати београдског наиба и мубашира државних добара.

Faksimil 14.

لکان سفره ایشان مسما
نام کسر لامی است پاره بخوبی سرمه خواری با اورجینال از قدر ایشان
موده فریاد میگردید میگفت همان میوه را میخوردند پس از آن را خوش بخواهند
سرمه همچویه یک ملاک شفای خود را بخوبی میگذراند و از شده بودند میگردید
آنکه این ملکت را ایشان داشته باشد نیز عیال بخوبی خود را میگردید
میگردید و اینکه این ملکت را ایشان داشته باشد نیز عیال بخوبی خود را میگردید
دانی ایشان را ایشان داشته باشد نیز عیال بخوبی خود را میگردید
سی سی هزار تومان

I
Belgrade, May 1816¹²⁴

The owner of the Tzintzar Hân requests Belgrade vizier's decision on the dispute with a tenant who refuses to pay the rent because he already invested certain amount of money in the reconstruction of the hân.

Devletlû, inâyetlû, merhametlû, veliyy-ün-niam efendüm sultânum
hazretleri devlet ü ikbâl ile sağ olsun!

Arz-ı hâl kullarıdur ki:

[1] Kâin-i Belgrad Defterdâr mahallesinde¹²⁵ elli senedenberü Çinçar Hâni dimekle ma'rûf kendü mülküm olmayla, bundan akdem Belgradın feth[i]¹²⁶ müyesser oldunda, hân-i mezkûr ihrâğı binnâr [2] olup iki odası ve bir künbed bodrumı kalup bu kullarından bâzergânlar icâresile matlûb eyledüklerinden menzilci Çerdo hân içinde bir mikdâr akçe harc-i mesârif [3] idüp Çerdo kulların icâresini edâ eyledükden sonra imdi beni menzilci zimmî icâre virmeğe istemez. Bu kulların ve yetim çocukların idâresi ol hândur. Bu kollarına [4] külli gadr olmağile şân-i devletlerinden mutemennâdir ki hâlimüze merhameten ol bâbda arz-ı hâla cesâretümüz kılındı. Emr ü fermân devletlû inâyetlû merhametlû efendüm sultânum hazretlerinündür.

Bende   Yetim kulları

II
Belgrade, 13. V 1816

Belgrade vizier orders kâdî of Belgrade juridical district (*kaza*) to investigate who is the legal owner of the Tzintzar Hân.

Belgrad kâdîsı faziletlû efendi hazretleri hân-i mezkûr sâhib-i arz-ı hâl yetimlerin mülkimidür yohsa menzilcilere mahsûs vilâyet tarafından mîdur ehl-i vukûfdan suâl ve tâhkîk ve alâ vech'il-isti'câl i'lâm eyleyesiz diyü buyuruldu.

Fî 15 C [Cemâziye'1-âhir] sene [1]231.   (13. V 1816)

¹²⁴ Arzuhalın tarihi II numaralı vesikaya göre tespit edilmiştir.

¹²⁵ 114. numaralı dip nota bakınız.

III Belgrade, 13 – 18. V 1816

The judicial report issued by Belgrade *kâdî* at the demand of Belgrade vizier on the Mrs. Fatma's ownership of a half of the Tzintzar Hân.

Ma'rûz-i dâ'i hâlisâneleridür ki

[1] Sâhib-i arz-ı hâl yetimlerin iddiâ' eyledükleri hân-i mezkûrun nîsf-ı hisse-i müddeâ valideleri Fatma Hâtûnun [2] mülk-i mutasarrîfi olduğın istîshâd olundukda, Belgrad sâkinlerinden Mollâ Alî ibn-i Mehmed ve Halîl ibn-i Mehmed [3] nâm kimesneler li-ecl'ış-şehâde meclis-i Şer'a hazır olup fi'l-vâki' Simsâr hâni¹²⁷ dimekle [4] ma'rûf nâm hânın nîsf hisse-i müddeâyî sâhib-i arz-ı hâl yetimlerin anaları Fatma Hâtûn [5] mevcûdenün mülk-i mutasarrîfi olduğın bilürüz ve şehâdet dahi iderüz diyü her biri müttefik' [6] ül-lâfz ve'l-ma'nâ edâ-i şehâdet-i Şer'iyye eyledüklerinde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri hayyiz-i [7] kabûlde vâki'a olmağla nîsf-ı hân-i mezkûr mersûme Fatma Hâtûnun mülk-i mutasarrîfi olduğu ol ki [8] vâki' ül-hâldür bi'l-iltimâs-ı nezd-i devlet-i âsafânelerine arzu i'lâm olundi. Bâkı-i emr ü fermân hazret [9] men lehu'l-emrindür.

Mühür: Hâdim-i Şer'i-n-nebî, Es-seyyid Mehmed Fethi

IV Belgrade, 18. V 1816

Belgrade vizier's buyuruldu.

İ'lâmi mûcebince hâtûn-i merkûme tarafından zabt olunup âharının müdâhalesi men' olunmak buyuruldu.

Fî 20 C [Cemâziye'l-âhir] sene [1]231. (18. V 1816)

¹²⁶ Belgrad kalesi, Ocak 1807 yılından Ekim 1813 yılına kadar Sırp isyancıların ellerinde bulunmaktaydı.

¹²⁷ Bu vesikada hanın adı Simsar (ar. *simsâr*, komisyoncu, tellâl) olarak Türkleştirilmiş idi. Diğer vesikalarda daima Çinçar Hanı adı altında zikr edilmektedir. Çinçar, Balkan şehirlerinde yaşayan ve ticaret ile uğraşan bir etnik grubunun adıdır.

I
Београд, мај 1816¹²⁸

Власница Цинцар-хана моли београдског везира¹²⁹ да реши спор између ње и закупца који одбија да плаћа закупнину, јер је уложио извесну своту новца у обнову хана.

Његовој преузвишености, љубазном и милостивом доброчинитељу, моме господину и племенитом господару, да је здраво и срећно у свом господству!

Молба ваше робиње је следећа:

Пре извесног времена, када се посрећило освојење Београда,¹³⁰ изгорео је хан, чувен по имениу Цинцар-хан, који се налази у Дефтердаревој махали у Београду, а који је већ педесет година моја својина. Остале су само две одаје и један подрум с лучним сводом. Пошто су трговци затражили од ваше робиње да их узму под закуп, мензилдија Чердо утрошио је нешто новца у [поправку] хана и платио је вашој робињи закупнину. Али, од тада овај зимија мензилдија мени више неће да даје закупнину. Пошто се од овог хана издржава ваша робиња и њени сирочићи и како им је учињена велика неправда, преклиње се славна држава да се смилује на наше стање и подржи нашу молбу. Заповест и ферман су у његове преузвишености, љубазног мог господина и племенитог господара.

Ваши робови, слушкиња и сирочићи

II
Београд, 13. V 1816

Бујрулдија београдског везира којом се кадији Београда наређује да утврди ко је пуноправни власник Цинцар-хана.

Заповеда се врлом господину племенитом београдском кадији да што пре са знацима утврди, испита и извести о томе да ли је

¹²⁸ Време састављања молбе утврђено је према датуму наредног документа.

¹²⁹ Мараши Али-паша, београдски везир (1815 – 1821).

¹³⁰ Турци су без борбе ушли у Београд 5. октобра 1813. године.

поменути хан приватна својина сирочади подносиоца молбе или је вилајетски а намењен мензилдијама.

На 15. дан Џумаде друге [1]231 године. (13. V 1816)

III

Београд, 13 – 18. V 1816

Илам београдског кадије о правној ваљаности власништва госпође Фатме над половином Цинџар-хана

Извештај онога који се искрено моли за вас је следећи:

Када је постало јасно да је, према тврдњи сирочића, подносиоца молбе, половина поменутог хана о којој је овде реч приватна својина њихове мајке госпође Фатме, шеријатском суду приступили су ради сведочења становници Београда, Мула Али, син Мехмеда и Халил, син Мехмеда и изјавили следеће: “Ми знамо да овде присутна госпођа Фатма, мајка сирочади која подносе молбу, заиста притежава у пуној својини половину хана познатог као Симсар-хан¹³¹ и о томе једногласно и једнодушно сведочимо.” Попут то су дали шеријатске изјаве и пошто су њихова сведочанства потврђена и прихваћена као ваљана, извештава се и обавештава ваше узвишено везирство, уз молбу за повољно решење, да је стварно стање такво да је поменута госпођа Фатма власница половине реченог хана. Најзад, заповест и ферман су у рукама оног који заповеда.

Печат: Слуга Пророковог шеријата Сејид Мехмед Фетхи

IV

Београд, 18. V 1816

Бујрулдија београдског везира

Наређује се, сходно судском извештају, да поменута госпођа поседује [хан] и да се спречи било чије мешање у то.

На 20. дан Џумаде друге године [1]231. (18. V 1816)

¹³¹ Реч *Цинџар*, у османском тексту *Cinçar* (Чинчар, Ћинџар), не постоји у турском језику. Кадији није било познато њено значење, па ју је заменио турском, односно арапском речју *simsâr* – мешетар, трговачки посредник.

Faksimil 15.

۹

مکانی
خواهش
لر
خواهش
خواهش

خواهش زن و خواهش زن و خواهش زن
ایشونست ایشون ایشون خواهش زن
بر خواهش زن ایشون خواهش زن
زی خواهش زن ایشون خواهش زن
خواهش زن خواهش زن خواهش زن

۱۰ رجب تو بوجی اویه
لر میراد

ایشون
ایشون
ایشون

I
Belgrade, 7. V 1818

The promissory note issued to *abacı* (maker of coarse woolen cloth)
Mihailo by the representatives of owners of the Tzintzar Hân in the
matter of the tenancy on a piece of land.

Hüve!

Vech-i tahrîr-i hurûf oldur ki

İşbu bin ikiyüz otuz [üç] senesinde Receb mâhiyesinin ibtidâsında Sinçar hâni arsasında bir mikdâr arsa on altı zirâ' uzunluğu on dört zirâ' yassılığı olmak üzere zimmî-i mesfûr abacı Mihailo zimmî'ye mâhiyyesi dört gurûşa virmiştür. Eğer yukarı olur denilse beş gurûşa virmiştür. Hüsnî razıyla (sic!) bir kimesne mâni' olmaya ve rencîde etmiye ve's-selâm.

Fî 1 Receb sene [1]233. (7. V 1818)

Bende kuyumcu usta Belgrad hâlâ
Bende El-hâcî İbrâhîm Belgrad hâlâ

Şâhid:

Veli ağa; Alî gavvâs; berber Abdî; Halîl beşe; derzi zimmî Risto; abacı Rangel

Şühûd:

yirlü ağası Mustafâ Ağa

Kâğıdın öbür tarafındaki mühiürlerde:

- 1) El-hâcî İbrâhîm
- 2) Mazhar-i nûr-illahi, İbrâhîm

Београд, 7. V 1818

Потврда о закупу плаца коју опуномоћеници власница Цинцар-хана издају абаџији Михаилу.

У име Бога!

Повод писању писмена је следећи:

Ове хиљаду две стотине тридесет [треће] године, почетком месеца Реџепа, издао сам зимији абаџији Михаилу за четири гроша месечно један плац дужине шеснаест аршина и ширине четрнаест аршина, који припада земљишту Цинцар-хана. Ако кажу да сам издао за више, дао сам га за пет гроша. Са добром вољом (!) нека га нико не спречава и не омета и поздрав!

На 1. дан Реџепа године [1]233. (7.V 1818)

Слуга кујунџијски мајстор Београђанин¹³²

Слуга Хаџи Ибрахим Београђанин

Сведоци:

Вели-ага; каваз Али; берберин Абди; Халил-беше; терзија штићеник Ристо; абаџија Рангел.

Сведок:

јерлијски-ага Мустафа-ага

Печати на полеђини:

- 1) Хаџи Ибрахим
- 2) Почаствован божјом светлошћу Ибрахим

¹³² Није уписано име, али се из доњих печата види да се и он звао Ибрахим.

Faksimil 16.

الله ربنا
الله اكمل الامر

گروه است این بجهن نمایانه خود را در میان افراد از جمله سینه و دفعه برخواهد کرد

دایری طبیعت عالم ابدی مخدود و سوسن را جانی اینکه مسدوف ننمایند بر همین حفظت
او و قادر علیک تصرف فیض خود را علو از پرستی طبیعت استشوار از آنقدر بزرگ نباشد اینکه خود را

اوکان فزار افغان سید علی سے سکھنہ مرن فوجی اپر اسکھلر ان ابراهیم و خدا عذاب سے
صلیل شریعت حسین یام کسندر برتری کو شهاد خواه اور اخراج حاں مذکور کی معرفت کے بعد

نیز طبق معاشران اینکه بیان می‌شوند اینکه ممکن است در اینجا می‌تواند این اتفاق را در نظر گیری کرد.

دیگر ممکن نخواهد بود این مسئله را متناسب با این مفهوم در اینجا بررسی کرد. اما از این دیدگاه خارج شدن از محدودیت های این مفهوم ممکن است که ممکن باشد این مسئله را در اینجا بررسی کرد.

جیز فرید و امیر دلخواہ در صحیح تکلیف نہ بخواهد بعد اعلم علی مرتکب و در سو شان طلاق کرو
خطبہ ششگان در درود مبتدا و خاتمه از این افراد از خزو و خون و این سیگونه قدر
حق شریعت کے بازار از اغایا و اطلب ایش و در سو شان به برخیز لاعطا و اذکار و مذکور (ایش)

النحو من شهر ابیها خبرست این و خیزی و نایری و الف

لهم إني أنت معلم الناس

I
Belgrade, 5. II 1819

The certificate (*hüccet*) issued by *kâdî* of Belgrade confirming that Mrs. Arzu and Mrs. Fatma legally and equally share the Tzintzar Hân.

El-emr hasbe-mâ zukire fih nemmekah el-fakîr ileyh azze şânuhû Fahruddîn-zâde Mehmed Râşid el-kâdî bi-mahrûse-i Belgrad ufiya ‘anhuma
Mühür: Mehmed Râşid

Sebeb-i tahrîr-i kitâb-i sîhhât nîsâb-i Şer‘î oldur ki:

[1] Mahrûse-i Belgrad'da Kızlar Ağası mahallesi sâkinelerinden Arzû bint-i Alî ve Defterdâr mahallesi sâkinelerinden [2] Fatma bint-i Ebû Bekir nâm hâtûnlar mahrûse-i mezbûrede Defterdâr mahallesinde vâkı‘ bir tarafı eski [V]Ladika konağı¹³³ [3] ve üç tarafı tarîk-i âmm ile mahdûd Simsâr hânı dimekle ma‘rûf nâm hâna ber-vech-i nîsfiyet müşterik [4] oldukları mülk tasarrufumuzda diyü dâvalarına mutabik istîşhad olunduklarında li-ecliş-şehâde meclis-i Şer‘a hâziran [5] olan Kızlar Ağası mahallesi sâkinlerinden Kuyumcî Emir İsmâ‘îl bin İbrâhîm ve Fukara mahallesi sâkinlerinden [6] Sâlîh Ağa bin Hüseyin nâm kimesneler isr’el-istişhâd fî'l-vâkı‘ hân-i mezkûrun nîsif mülk hissesi mersûme [7] Fatma Hâtûnun babasından müntakil mülk mutasarrifi olduğın ve diğer nîsif hissesi mersûme Arzû Hâtûnundur [8] zevci Ali Beğ'den ve kızı Meryem sagîreden müntakil mülk mutasarrifi oldukları biliyoruz ve biz bu hususe bu vech [9] üzere şahidlerüz ve şehâdet dahi iderüz diyü şehâdet idüp ba‘de’t-ta‘dîl ve’t-tezkiye şehâdetleri [10] hayyiz-i kabûlde vakia olmağla mûcebince mülkiyetlerinde ibkâsile ba‘de'l-hükûm hân-i mezkûre mersûmetân Arzû ve Fatma ber-vech-i [11] nîsfiyet müşterikler olup zabit u tasarruflarında taraf-i âhardan dahl u taarruz olunmamasıçın kîbel-i Şer‘den [12] hüccet-i Şer‘îyyesi mâ hüve'l-vâkı‘ bi’t-taleb ketb ve mersûmetân yedlerine i’tâ olundi.
Hurrire fî'l-yevm [13] it-tâsi’ min şehr-i Rebî‘u'l-âhir sene erbaa ve sülsin ve mieteyn ve elf. (5. II 1819)

[Şahidler]: Süleyman Ağa; tabya ağası İbiş Ağa; Zekerya sipâhî; kuyumcî İbrâhîm; Ebû Bekir Ağa; Hasan Ağa ve gayruhum. Kayd şud

¹³³ Belgrad Metropolitliği’ni idare eden yüksek kilise memurunun (metropolit veya ivladika’nın) oturduğu yer.

I
Београд, 5. II 1819

**Хуџет београдског кадије којим се Арзу и Фатми потврђује
пуноправно власништво, с једнаким уделом, над Цинцар-ханом.**

Ствар је онаква како је овде наведено Ово је написао убоги, који тражи уточишта у Свевишићег, Фахрудинзаде Мехмед Рашид, кадија у богомштићеном Београду, нека Бог опрости грехе њему и његовом оцу.

Печат: Мехмед Рашид

Повод писања овог веродостојног шеријатског акта је следећи: Госпође по имениу Арзу, ћерка Алија, становница Кизларагине махале¹³⁴ у богомштићеном Београду и Фатма, ћерка Ебу Бекира, становница Дефтердареве махале, рекле су:

„Хан познат по имениу Симсар-хан, који се налази у Дефтердаревој махали богомштићеног града, а ограничен је с једне стране старим Владичиним конаком, а с три стране јавним путем, наша је имовина, коју ми притељавамо заједнички попола.”

Пошто су прихватили њихов захтев да буду позвани као сведоци, кујунција Емир Исмаил, син Ибрахима, становник Кизларагине махале и Салих-ага, син Хусејина, становник Фукара махале,¹³⁵ сада присутни на шеријатском суду ради сведочења, посведочили су у том смислу:

„Ми знамо да речена госпођа Фатма заиста притељава половину поменутог хана као својину коју је наследила од оца, а да друга половина припада поменутој госпођи Арзу, која је притељава као својину наслеђену од супруга Али-бега и малодобне ћерке Мерјем. Ми смо сведоци по овом питању и овако сведочимо”, изјавили су.

Пошто су њихове изјаве проверене и потврђене и као такве прихваћене, у складу са тим одлучено је да је то њихова имовина,

¹³⁴ Простор око Кизлар-агине џамије испод данашњег Студентског парка. Вид. карту Београда у *Историји Београда*, 1, 664–665.

¹³⁵ Фукара махала налазила се на дунавској страни Вароши, на простору данашњег Дорђола, испод Душанове улице. *Исто.*

па нека поменуте Арзу и Фатму, сувласнице реченог хана, нико не омета и не спречава у њиховом држању и притејавању.

Ради тога је од стране суда написан шеријатски хуџет, на захтев и онако како је право стање, и предат у руке две поменуте.

Написано на дан девети месеца Ребија другог године хиљаду двеста тридесет четврте. (5. II 1819)

Сведоци:

Сулејман-ага; ага табије Ибиш-ага; спахија Зекерија; кујунџија Ибрахим; Ебу Бекир-ага; Хасан-ага и други.

Уписано је.

Faksimil 17.

To increase the value of the sample and to decrease the variability of the results, it is recommended to collect at least 100 pollen grains and to repeat the measurements, due to the large variance of the radiocarbon ratio of the samples according to the size of the sample. The results will be more accurate with larger samples.

دینهم
صلیعہ بنی اسرائیل

Belgrade, 15. X 1828

The *hüccet* issued at the request of Stanka and Jelenka, owners of the houses built on the plot belonging to the Tzintzar Hân, confirmed that these *zimmis* (non-Muslim subject of the Ottoman Empire) leased the same plot again.

Mâ fih min-el-isticâr vaka' 'indî bi'l-ihtibâr nemmekah el-fakîr ileyhi sübhanuhû ve te'âlâ Mustafâ Cûdî el-kâdî bi-mahrûse-i Belgrad gufira leh
Mühür: Mustafâ Cûdî

[1] Mahrûse-i Belgrad sâkinelerinden zikr-i âtî arsaya alâ tarîk'il-iştirâk mutasarrifa olan Arzû bint-i Abdullah [2] tarafından vekîl-i müsecceli zevci El-hâc İbrâhîm ve yine mahrûse-i mezkûre sâkinelerinden Tuti bint-i Bekir tarafından vekîl-i müsecceli [3] El-hâc Feyzullah ibn-i Alî nâmân kimesneler meclis-i Şer'a gelüp müvekkilelerünün hisimleri ve müste'cireleri işbu sâhibetay'is-sifr İstanka [4] veled-i Radoyko ve zikr-i âtî ebniyede mesfûrenün müsterikesi Yelenka veled-i Kostya nâmân zimmîyeler mahzar ve muvâcehesinde [5] takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i 'an-el-merâm iderleri:

Müvekkilelerümüz Arzû bint-i Abdullah ve Tuti bint-i Bekir mahrûse-i mezkûrede Defterdâr [6] mahallesinde kâin bâ-hüccet-i Şer'îye ale'l-iştirâk es-sevi mutasarrif oldukları Çinçar Hâni ittisâlında kâin bir tarafı tarîk-i [7] âmm ve bir tarafı [V]Ladika konağı ve bir tarafı hân-i mezkûr havlisi ve bir tarafı hân-i mezkûrun binâsı işbu hudûd-i erbaa ile [8] mahdûd olan tûlen be-hesâb-i terbî'i otuz bir buçuk zirâ' ve arzen yiğirmi sekiz buçuk zirâ' arsalarını bâlâ-yı arsada [9] tûlen otuz bir buçuk ve arzen on sekiz zirâ' ebniyeye mutasarrifa İstanka veled-i Radoyko zimmîye ile diğer ebniyede [10] müsterikesi tûlen otuz bir buçuk zirâ' ve arzen on buçuk zirâ' ebniyeye mutasarrifa Yelenka veled-i Kostya nâmân zimmîyelerden [11] İstanka veled-i Radoyko zimmîyeye arsa-i mezkûreden bir mikdâr-i muayyenesin mâh-be-mâh yiğirmi bir gurûşa [12] ve mersûme zimmîye Yelenka veled-i Kostya zimmîyeye dahi arsa-i merkûmenün diğer bir mikdâr-i muayyenesini beher mâh [13] on dörder gurûşa beherümüz mesfûrelerin beherlerine bi'l-vekâle icâr

idüp anlar dahi huzûr-i Şer'de [14] bi'l-asâle isticâr eylemelerile tarafeynden icâb ve isticâr hâvi ve şürût-i müfsideden ârî icâr [15] ve isticâr olunup gerekdürki:

Mukâvele olunan vech üzre mersûme İstanka bedel-i isticârı olan yiğirmi bir gurûsu [16] ve mersûmenün ebniyede şerîki Yelenka zimmîye dahi bedel-i isticârı olan on dört gurûsu mâh be-mâh [17] tarafimuza te'diye idüp mübâadet ve ihmâl gûna hareket eylemeyüp ay başında kirayı tamâmen arsa sâhiblerine teslîm [18] eylemek şartile 'akd-i icârı vekîleyn bi'l-vekâle ve müste'ciretân-i mersûmetân bi'l-asâle mün'akid eyledükden sonra [19] şart-i âhar dahi budur ki eğer tarafeynden her kangisi ibtidaen husûmet ve münâza'ata ibtidâr iderler ise arsa sâhibi tarafından [20] ibtidaen münâza'at zuhûr ider ise arası ve ebniye sâhibleri tarafından münâzi' zuhûr ider ise ebniyesi Belgrad muhâfizi [21] bulunan taraflarından ahz u zapt olunmasını bi'l-mukâvele lisânlarıyle huzûr-i Şer'de işbu zeyl-i vesîkada muharrer'ul-esâmi [22] muslimîn huzûrlarında takrîr ve beyân eyledükleri ve işbu târîh-i hüccete deðin arsa-i merkûmenün icâre-i mâziyesinden [23] dolayı mersûmetân zimmetlerinde bir akçe ve bir habbe matlûbumuz kalmadı diyü takrîrleri mâ-vaka' bi't-taleb ketb olundi.

[24] Tahrîren fi'l-yevmi'l-hâmis min şehr-i Rebî'u'l-âhir li-sene erbaa ve erbaîn ve mieteyn ve elf. (15. X 1828)

Şühûd'u'l-hâl:

Es-seyyid Mustafâ ibn-i Mustafâ; İbrâhîm ibn-i Osman; Sâlîh ibn-i Ahmed ve gayruhum.

Београд, 15. X 1828

Хуџет издат на захтев Београђанки, Станке и Јеленке, о томе да су поменуте хришћанке поново узеле у закуп земљиште које припада Цинцар-хану, а на ком се налазе њихове зграде.

Све што је у исправи односи се на закуп, а додатно се код мене с испитивањем. Написа убоги ком је потребна милост Хваљеног и Превишићег, Мустафа Цуди, кадија у богомштићеном Београду, нека му се Бог смилује.

Печат: Мустафа Цуди¹³⁶

Шеријатском суду пришла су лица по имени Хаџи Ибрахим, супруг и правоваљани заступник Абдулахове ћерке Арзу, становнице богомштићеног Београда, која је сувласница долепоменутог земљишта и Хаџи Фејзулах, син Алија, правоваљани заступник Бекиреве ћерке Дудије, становнице поменутог богомштићеног града. Рођаци опуномоћитељки [Ибрахим и Фејзулах] и њихови закупци, власнице ове исправе, зимије по имени Станка, Радојкова ћерка и Јеленка, Костјина ћерка, која је сувласник поменуте [Станке] у доленаведеним зградама, изјавили су и изложили у присуству и пред лицем [шеријата, односно суда] следеће:

„Наше опуномоћитељке Арзу, ћерка Абдулаха и Дудија, ћерка Бекира, заједнички, равноправно, са шеријатским хуџетом притежавају земљиште које се наслана на Цинцар-хан у Дефтердаревој махали поменутог богомштићеног града, а ограничено је с четири стране: на једној страни је јавни пут, на другој Владичин конак, на трећој двориште поменутог хана, а на четвртој зграда реченог хана. Њихово земљиште дужине је 31,5 квадратних аршина и ширине 28,5 квадратних аршина, а на њему се налазе зграде које су у власништву зимије Станке, Радојкове ћерке, дужине 31,5 и ширине 18 аршина, и друге зграде које има у сувласништву са

¹³⁶ Цуди је прилично ретко мушки име, с основним значењем племенит или благородан човек.

зимијом Јеленком, Костјином ћерком, дужине 31,5 аршина и ширине 10,5 аршина.

Зимија Станка, Радојкова ћерка, плаћа нам сваког месеца утврђену суму на поменуто земљиште од 21 гроша, а поменута зимија Јеленка, Костјина ћерка, други утврђени месечни износ за наведено земљиште од 14 гроша.

Горенаведене [Арзу и Дудија] свакој од њих издале су у закуп преко својих заступника, а ове су лично, на суду, узеле у закуп. Обе стране су се договориле око изнајмљивања, па је обављено давање и узимање у најам без услова који би унели смутњу. Потребно је да поменута Станка сваког месеца на уговорени начин, плаћа нашој страни закупнину од 21 гроша, а њена сувласница у зградама зимија Јеленка закупнину од 14 гроша и да се клоне отезања и занемаривања.

Пошто је склопљен уговор о закупу између двојице заступника с пуномоћјем и поменутих закупаца лично, под условом да почетком месеца у потпуности предају кирију власницама земљишта [постављен је] други услов и то: „Ако било која од две стране почне да се противи и да се свађа, онда ће београдски мухафиз одузеће и узапити земљиште ако свађу прво започне власник земљишта, а зграде уколико се власнице зграда прве супротставе [уговору].”

Они су изјавили и изговорили [овај] усмени договор у присуству муслимана чија су имена записана испод овог документа, и у присуству суда. И још су изјавили: „До датума [издавања] овог хуџета, због ранијег закупа горенаведеног земљишта, не потражујемо ниједну акчу и ниједно зрно дуга од поменутих [Станке и Јеленке]”. На захтеву је написано онако како се дододило.

Написано на 5. дан месеца Ребија другог године 1244. (15. X 1828)

Сведоци чину:

Сејид Мустафа син Мустафе; Ибрахим син Османа; Салих, син Ахмеда и други.

Belgrade, 15. X 1828

The *hüccet* issued at the request of Arzu and Dudi, owners of the Tzintzar Hân confirmed that they leased out the plot belonging to the Tzintzar Hân on which Stanka and Jelenka built up their houses, for 35 *guruşes* per month.

Mâ fih min-el-isticâr vaka‘ ‘indî bi’l-ihtibâr nemmekah el-fakîr ileyhi sübhânuhû ve te‘âlâ Mustafâ Cûdî el-kâdî bi-mahrûse-i Belgrad gufira leh

Mühür: Mustafâ Cûdî

[1] Mahrûse-i Belgrad sâkinelerinden zikr-i âtî arsayı isticâre tâlibe olan İstanka veled-i Radoyko zimmîye [2] ve yine zikr-i âtî arsa-i mezkûre üzerinde kâin ebniyede şerîki olan Yelenka veled-i Kosta zimmîye meclis-i Şer‘a gelüp zikr-i âtî [3] arsa-i mezkûrenün sâhibeleri Arzû bint-i Abdullah tarafından vekîl-i müsecceli işbu sâhib’ül-kitâb zevci El-hâc İbrâhîm ile [4] ve yine arsa-i mezkûre hissedârı Tuti bint-i Bekir tarafından vekîl-i müsecceli El-hâc Feyzullah ibn-i Alî nâmân kimesneler [5] mahzar ve muvâcehesinde takrîr-i kelâm ve tâbir-i ‘an-el-merâm iderlerki:

Mahrûse-i Belgrad’da Defterdâr mahallesinde kâin Çinçar Hâni dimekle ma‘rûf [6] bir bâb hân ittisâlında vâkı‘ olup bizüm aslan alâka ve medhalümüz olmîyan bir tarafı tarîk-i âmm ve bir tarafı [V]Ladika konağı ve bir tarafı [7] hân-i mezkûr havlisi ve bir tarafı hân-i mezkûrun ebniyesi işbu hudûd-i erbaa ile mahdûd mezkûretân Arzû bint-i Abdullah ile [8] hissedârı Tuti bint-i Bekir bâ hüccet-i Şer‘îye mutasarrifetân oldukları tûlen be-hesâb-i terbî‘i otuz bir buçuk zirâ‘ ve arzen yiğirmi [9] sekiz buçuk zirâ‘ arsalarını bizlere beher mâh otuz beş gurûşa icâr idüp bizler dahi isticâr idüp merkûm arsa [10] üzerinde kâin kendü mülkümüz olan ‘ale’l-iştirâk ebniyemüzü arsa-i merkûme üzerinde ibkâ idüp bu vechile arsa-i merkûmeyi [11] isti’mâr eylemenüze izin virmelerile biz dahi müteahhid olduğumuz arsa-i merkûme sahrası olan otuz beş gurûşar ay başı [12] bir gün tecâvüz ve te‘addî itmiyerek mâh-be-mâh yedey-i mûmâ-ileyhuma devr u teslîm eylememizi ve arsa-i mezkûre üzerinde kâin ebniye [13] dahi bi’l-mesâha tûlen otuz bir buçuk zirâ‘ ve arzen on

sekiz zirâ‘ hissesi İstanka veled-i Radoyko’nun olup [14] ve yine ebniye-i merkûme bi’l-mesâha tûlen otuz bir buçuk zirâ‘i ve arzen on buçuk zirâ‘i Yelenka veled-i Kosta zimmîyenün olup [15] eğer bu hudûddan bir parmak dahi ziyade mikdârı gerek ebniyemüzü ve gerek arsa sâhibelerinden arsa mutâlebesile [16] ve gerek mâh-be-mâh tarafimuzdan edâsı lâzım gelen kiralariçün rencîde ve nizâ’müz zuhûre gelur ise mutasarifa olduğumuz ebniyemüz [17] Belgrad muhâfizi bulunan vûzera-yı ‘izâm taraflarından meccânен ahz u zapt olunsun diyü mersûmetân bi’t-tav’ [18] ve r-rizâ huzûr-i Şer‘de ve zeyl-i vesîkada muharrer’ul-esâmi müslimîn huzûrlarında takrîr ve beyân eylemelerile [19] mâ vaka‘ bi’t-taleb ketb olundi.

Tahrîren fi’l-yevm’il-hâmis min şehr-i Rebî‘i’l-âhir li-sene erbaa ve erbain ve mieteyn ve elf. (15. X 1828)

Şühûd’ul-hâl:

Es-seyyid Mustafâ ibn-i Mustafâ; İbrâhîm ibn-i Osman; Sâlîh ibn-i Ahmed ve gayruhum.

II Belgrade, 17. X 1828

Belgrad vizier’s buyuruldu.

İşbu hüccet-i Şer‘îye mûcebine amel olunmak için buyuruldu yazılmışdır.

Fî 7 R sene [12]44. (17. X 1828)¹³⁷

¹³⁷ Hüseyen Paşa Kavanozoğlu 1826 yılından 1833 yılına kadar Belgrad Veziri idi.

Београд, 15. X 1828

Шеријатски хуџет написан на захтев Арзу и Дудије, власница Цинцар-хана, о томе да су за 35 гроша месечно издале у закуп Станки и Јеленки плац који припада хану, а на ком су саграђене зграде поменутих хришћанки.

Све што је у исправи односи се на закуп, а дододило се код мене с испитивањем. Написа убоги ком је потребна милост Хваљеног и Превишићег, Мустафа Џуди, кадија у богомшићеном Београду, нека му се Бог смилује.

Печат: Мустафа Џуди

Становница богомшићеног Београда, штићеница Станка, Радојкова ћерка, која је замолила да узме у закуп долепоменуто земљиште, и штићеница Јеленка, Костина ћерка, сувласница у зградама које се налазе на реченом, доленаведеном земљишту, дошли су на шеријатски суд. Оне су у присуству и пред лицем власника ове исправе Хаци Ибрахима, мужа и правоваљаног заступника власнице поменутог земљишта Арзу, Абулахове ћерке, и Хаци Фејзулаха, сина Алија, правоваљаног заступника сувласнице поменутог земљишта Дудије, Бекирове ћерке, изјавиле и изложиле следедеће:

„Ми немамо никаквог интереса, ни везе са земљиштем које се наслања на хан познат као Цинцар-хан у Дефтердаревој махали богомшићеног Београда, а које је с ове четири границе ограничено: с једне стране је јавни пут, с друге стране је Владичин конак, с треће је двориште реченог хана, а с четврте зграда овог хана. Притеежавају га са шеријатским хуџетом две горепоменуте, Арзу, Абулахова ћерка и њена сувласница Дудија, Бекирова ћерка. Оне су нам за 35 гроша месечно издале у закуп ово земљиште, дужине 31,5 и ширине 28,5 квадратних аршина, а ми смо га узеле у закуп.

На поменутом земљишту налазе се зграде које су наша приватна својина и које ми заједнички држимо на овом плацу. Оне су нам дозволиле да зграде остану на поменутом земљишту и да га [на тај начин] изградимо, а ми ћемо за преузето земљиште предавати и

уручивати у руке горепоменутих по 35 гроша почетком сваког месеца и нећемо каснити, ни промашити ниједан дан. А зграде које се налазе на реченом плацу, и то оне које припадају Станки, Радојковој ћерки, заузимају површину од 31,5 аршина у дужину и 18 аршина у ширину, а оне које су од штићенице Јеленке, Костиће ћерке, имају 31,5 аршина у дужину и 10,5 аршина у ширину.

Ако се затражи иједан палац преко ових граница, било од наших зграда, било од земљишта власница, или ако се с наше стране појави сметња и супротстављање у вези с киријом коју треба да дајемо сваког месеца, нека зграде које ми притејавамо буду слободно узете и задржане од стране оног од великих везира који се буду налазили на месту београдског мухафиза.”

Две горепоменуте су својом добром вољом ово рекле и изјавиле пред судом и пред муслиманима чија су имена записана испод документа, што је на захтев уписано онако како јесте.

Написа се на пети дан месеца Ребија другог године хиљаду двеста четрдесет четврте. (15. X 1828)

Сведоци чину:

Сејид Мустафа, син Мустафе; Ибрахим, син Османа; Салих, син Ахмеда и други.

II

Београд, 17. X 1828

Бујрулдија београдског везира¹³⁸

Наређено је да се поступи према садржају овог шеријатског хуџета.

Написано 7. Ребија другог године [12]44. (17. X 1828)

¹³⁸ Хусејин-паша Гаванозоглу, београдски везир (1826–1833).

Faksimil 19.

بحث محترم نایب نامه اود رکه
 بخوبی برای کیمیون فرخ دورت بجهت ماه های زیان از خود نشی کوته نالی
 دیگر برا و عالی و پیش خسته عطای شد فیروزه داد و من بر قریط جردن طاف
 اوق دوزن حرشی بر قبرنالی پاسی از زندانی او نوز بر جوهر حرشی بر حرم
 دید و بعده از سبی بر حرم فیروزه بر طاف حاجی ابراهیم حرشی بر حرم خاده اولی
 نایب اولیه دیگری و عالی عطای بدانشبور عزیز فریخت المدین و فخری شاعر
 الام و بر شیر و بزرگ در دم صاف و صاف لشید که مانع ایقان کنی
 و نصف دری را باده ای ای ابراهیم خاده دی ایم و جوهر حوش و رخ و قلید خان
 فری

I
Belgrade, 22. XII 1828

The promissory note of salesman Dudi about purchasing of a plot belonging to the Tzintzar Hân for 1500 guruşes, issued to buyers Dimitrije and Hacı Atanas.

Hüve

Bâ‘is-i tahrîr-i tapunâme oldur ki

[1] İşbu bin ikiyüz kırk dört senesinde mâh-i Cemâziye’l-âhîrin on dördüncü gününde (22. XII 1828) tâlibi olan [2] Dimitrebel ve Hâci veled Atanasko Firavun varoşuna bir yurt çarşı taraf [3] on dört arşin bir firtal yassılığı uzunluğu otuz bir buçuk arşin bir taraf [4] Vladika arası bir taraf çarşı bir taraf Hâci İbrâhîm arası bir taraf hân avlusu [5] tâlib olan Dimitriye ve Hâci Atanasa bin beş yüz gurûşa fürûht eyledüm ve akçesini bertemam [6] aldım ve yedine bu senedi virdüm tarafimuzdan ve taraf-ı âhardan kimesne mâni‘ olunmiya.

Sene 1244

[7] Ve nîsfından ziyade El-hâci İbrâhîm mâhdan mâh[a] üçer buçuk gurûş virmek kavlide

Bende Dudi hanım, Memiş Ağa kızı

parmak izi

[Şahidler]:

yirlü ağası Seyyid Mustafâ Ağa; Hasan za‘îm-i Resnik; çubukçu usta İbrâhîm; terzi usta İbrâhîm; Topal Memiş Ağa

I
Београд, 22. XII 1828

Потврда о обављеној купопродaji плаца од 1.500 гроша, коју продавац, Дудија, издаје купцима, Димитрију и Хаци Атанасу.

У име Бога!

Повод писању овог тапијског писма је следећи:

Ове хиљаду двеста четрдесет четврте године, на четрнаести дан месеца Џумаде друге (22. XII 1828) продала сам купцима Димитрију и Хаци Атанаску једно земљиште у Циганској вароши,¹³⁹ ширине четрнаест аршина и један „фртал“ на страни према чаршији, а дужине тридесет један и по аршин, за хиљаду и петсто гроша. С једне стране [граници се] са Владичиним плацем, с друге стране с чаршијом, с треће с Хаци Ибрахимовим плацем, а с четврте с двориштем хана.

Од Димитрија и Хаци Атанаса примила сам новац у потпуности и дала им у руке овај сенед. Нека не буде ометања, ни с наше стране, ни с стране другога.

Године 1244.

С уговором да ми Хаци Ибрахим сваког месеца даје по три и по гроша на име оног што је више од његове половине.

Слушкиња госпођа Дудија, ћерка Мемиш-аге¹⁴⁰ отисак прста

[Сведоци]:

јерлијски-ага Сејид Мустафа-ага; Хасан заим Ресника; чибукчијски мајстор Ибрахим; терзијски мајстор Ибрахим, Топал Мемиш-ага

¹³⁹ Други назив за Доњу српску варош.

¹⁴⁰ Вероватно друго име Бекира, Дудијног оца.

Faksimil 20.

امانه و مدعی شد
معظمه نداشت
باز بعلی نمود
باز بعلی نمود

I
Belgrade, 23. XII 1828

Belgrade *kâdî* confirms that Hacı Atanas has bought a plot belonging to the Tzintzar Hân from Dudi and Ümmigül, the owners of the hân, for 800 *guruşes*.

Mâ fih min'el-bey' u'ş-şirâ-i vaka' lede's-Ser'iat'ul-garrâ nemmekah el-fakîr ileyhi sübhanuhû ve te'âlâ Mustafâ Cûdî el-kâdî bi-mahrûse-i
Belgrad gufira leh
Mühür: Mustafâ Cûdî

[1] Mahrûse-i Belgradın Defterdâr mahallesi sekenelerinden Tuti Hâtûn bint-i Ebû Bekir ve merkûmenün üvegi validesi Ümm-i Gü [2] Hâtûn bint-i İbrâhîm hâtûnlareyn taraflarından bey'-i âtiy'üz-zikrde vekâleti yirlü ağası Mustafâ ve İbrâhîm Ağa [3] ve Hasan Ağa şehâdetlerile sâbite olan taraflarından vekîl-i müseccecli-i Şer'îsi Mehmed Sâlih ibn-i İbrâhîm makâm-i [4] Şer'a gelüp işbu hazır bi'l-meclis bâ'is-i hazâ's-sifr Hacı Atanas veled-i Kosta Karabuka zimmî [5] mahzar ve muvâcehesinde takrîr-i kelâm ider ki:

Müvekkilelerüm Tuti Hâtûn bint-i Ebû Bekir ve üvegi validesi [6] Ümm-i Gü bint-i İbrâhîm hâtûnların ba sened-i Şer'î mutasarrifetân oldukları mahrûse-i mezkûrede varoş [7] civârında Çinçar Hâni kurbünde kâin bir taraf çarşu ve bir taraf [V]Ladika konağı ve bir taraf hân-i mezkûr havlusu [8] ve bir taraf Dimitre zevcesi İstanka veled-i Ratoyko'nun arsa ve binâsı işbu hudûd-i erbaa ile mahdûd [9] olan tûlen be-hesâb-i terbî'i otuz bir buçuk zirâ' ve arzen on dört zirâ' iki rub' arсадan [10] yedi buçuk zirâ' arsayı ifrâz idüp işbu tâlibi olan Atanaş veled-i Kosta Karabukaya [11] tûlen otuz bir buçuk zirâ' ve arzen yedi buçuk zirâ' arsayı bi'l-vekâle sekiz yüz gurûşı bedel-i semen [12] mukabilinde bey'-i bâtt-i sahîh-i Şer'î ile bey' eyledüm ve bedel mukabili olan sekiz yüz gurûşı mesfûr yedinden [13] tamâmen ve kâmil en ahz u kabz eyledüm; min-ba'd mezkûr yedi buçuk zirâ' arsada müvekkilelerüm Tuti Hâtûnda [14] ve Ümm-i Gü Hâtûnda aslâ ve kat'an alâka ve medhalleri kalmayup, mesfûr Atanaş veled-i Kosta Karabuka' [15] nun hakk-ı sarîhi ve mülk-i sırfi olsun; arsa-i mezkûrede keyfe mâ yeşâ' ve

yuhtar mutasarrif olsun [16] didükde merkûm Atanaş zimmî dahi vekîl-i merkûmun ikrâr-i meşrûhesinden cümleten tasdîk ve kabûl [17] eylediği vâkı‘ul-hâldür mâ-vaka‘ bi’t-taleb ketb u imlâ olundi.

Hurrire fî’l-yevm-il-hâmîs aşer [18] min şehr-i Cemâziye’l-âhir li-sene erbaa ve erbain ve mieteyn ve elf. (23. XII 1828)

Şühûd’ul-hâl:

yırlü ağası Mustafâ Ağa; İbrâhîm Ağa çubukçu; ve Hasan Ağa Priz[re]neli? ve muhzır Hüseyin Ağa ve gayruhum m [temme] Pazarcıklı defter kethüdâsı Mustafâ Ağa; El-hâc Feyzi Ağa

II

Belgrade, 23. XII 1828

The statement of renouncement of pre-emption which the owner of neighboring plot made before court in his own name and in the name of his minor son.

[1] Derûn-i hüccette hudûdile münderic olan tûlen otuz bir buçuk zirâ‘ [2] ve arzen yedi buçuk zirâ‘ arsa ittisâlinda diğer ma'lûm'ul-mikdâr [3] arsaya ale'l-iştirâk mutasarrif olan El-hâc İbrâhîm sagîr [4] oğlu Ârif tarafından bi'l-vekâle ve kendü tarafından asâleton makâm-ı [5] Şer‘îde bi’t-tav‘ ve'r-rîzâ bu gûna ikrâr-i tâm ider ki ben ve sagîr [6] oğlım Ârif işbu mâlik olduğumuz mûlk arsamuz ittisâlinda kâin [7] bu def'a bey‘ olunan mûlk arсадan iskât-i şüf‘a eyledük ve min-ba‘d [8] arsa-i mezkûrede şüf‘aya müteallik da‘vâ ve nizâ‘müz ve kat‘an alâka [9] ve medhalümüz yokdur diyü iskât-i şüf‘a eyledükleri işbu mahalle zeyl u kayd [10] olundığı vâkı‘ul-hâldür. Mâ-vaka‘ bi’t-taleb ketb olundi.

Fî’t-târîh’il-mezbûr

Mühür: Mustafâ Cudi

Şâhidleri zîr-i hüccette tahrîr olunan zevâtdür

Београд, 23. XII 1828

**Шеријатски хуџет издат Хаџи Атанасу о томе да је за 800 гроша
купио плац од Дудије и Умиђул, власница Цинџар-хана.**

Оно што је у исправи тиче се купопродаје која се десила на светлом шеријатском суду. Написа убоги ком је потребна милост Хваљеног и Превишићег, Мустафа Џуди, кадија у богомштићеном Београду,
нека му се Бог смилује.

Печат: Мустафа Џуди

Становнице Дефтердареве махале богомштићеног Београда, госпођа Дудија, кћи Ебу Бекира и њена маћеха госпођа Умиђул, Ибрахимова ћерка, послале су на шеријатски суд свог пуноправног опуномоћеника за доле описану продају, Мехмеда Салиха, Ибрахимовог сина, о чијој ваљаности су посведочили јерлијски ага Мустафа-ага, Ибрахим-ага и Хасан-ага. Он је на суду, у присуству и пред лицем оног због кога се саставља овај спис, зимије Хаџи Атанаса, сина Косте Карабука, изјавио на суду следеће:

„Моје опуномоћитељке, госпођа Дудија, ћерка Ебу Бекира и њена маћеха Умиђул, Ибрахимова ћерка, поседују са судским исправама један плац у овом богомштићеном граду, у Вароши, у близини Цинџар-хана, који се с једне стране граничи с чаршијом, с друге стране с Владичиним конаком, с треће с двориштем поменутог хана, а с четврте с плацем и зградом Димитријеве жене Станке, Радојкове кћери. Овај, с четири границе омеђен плац има у дужини 31,5 квадратних аршина, а по ширини је од 14 квадратних аршина и две четвртине издвојено 7,5 аршина.

Овоме подносиоцу молбе, Атанасу, сину Косте Карабука, продао сам, у својству заступника, правовољаном коначном продајом плац дужине 31,5 аршина, а ширине 7,5 аршина за суму од 800 гроша. Износ од 800 гроша у целини сам примио и узео из руку поменутог. Од сада моје опуномоћитељке, госпођа Дудија и госпођа Умиђул, немају никаквог интереса, нити везе с поменутим плацем

од 7,5 аршина; нека с њим, као с изричитим правом и чистом приватном својином располаже речени Атанас, син Косте Карабука и нека поменути плац притежава према својој вољи и нахођењу.”

Овај зимија Атанас потврдио је и прихватио у потпуности изјаву коју је изнео поменути заступник, па је стварно стање записано и убележено на захтев онако како се дододило.

Написано петнаестог дана месеца Џумаде друге, године хиљаду двеста четрдесет четврте. (23. XII 1828)

Сведоци чина:
јерлијски ага Мустафа-ага; чибукија Ибрахим-ага; Хасан-ага
Призренац, судски позивар Хусејин-ага и други. Крај
дефтер-ћехаја Мустафа-ага Пазарџикија; Хаци Фејзи-ага

II

Београд, 23. XII 1828

Изјава о одрицању права прече куповине, коју је у своје име и у име малолетног сина дао власник суседног плаца.

Хаци Ибрахим, сувласник плаца познатог обима, који се наслења на плац дужине 31,5 аршина, ширине 7,5 аршина, чије су границе уписане у хуџет, својом добром вољом и жељом изјавио је данас на шеријатском суду у своје лично име и у име свога малодобног сина Арифа, кога заступа, следеће:

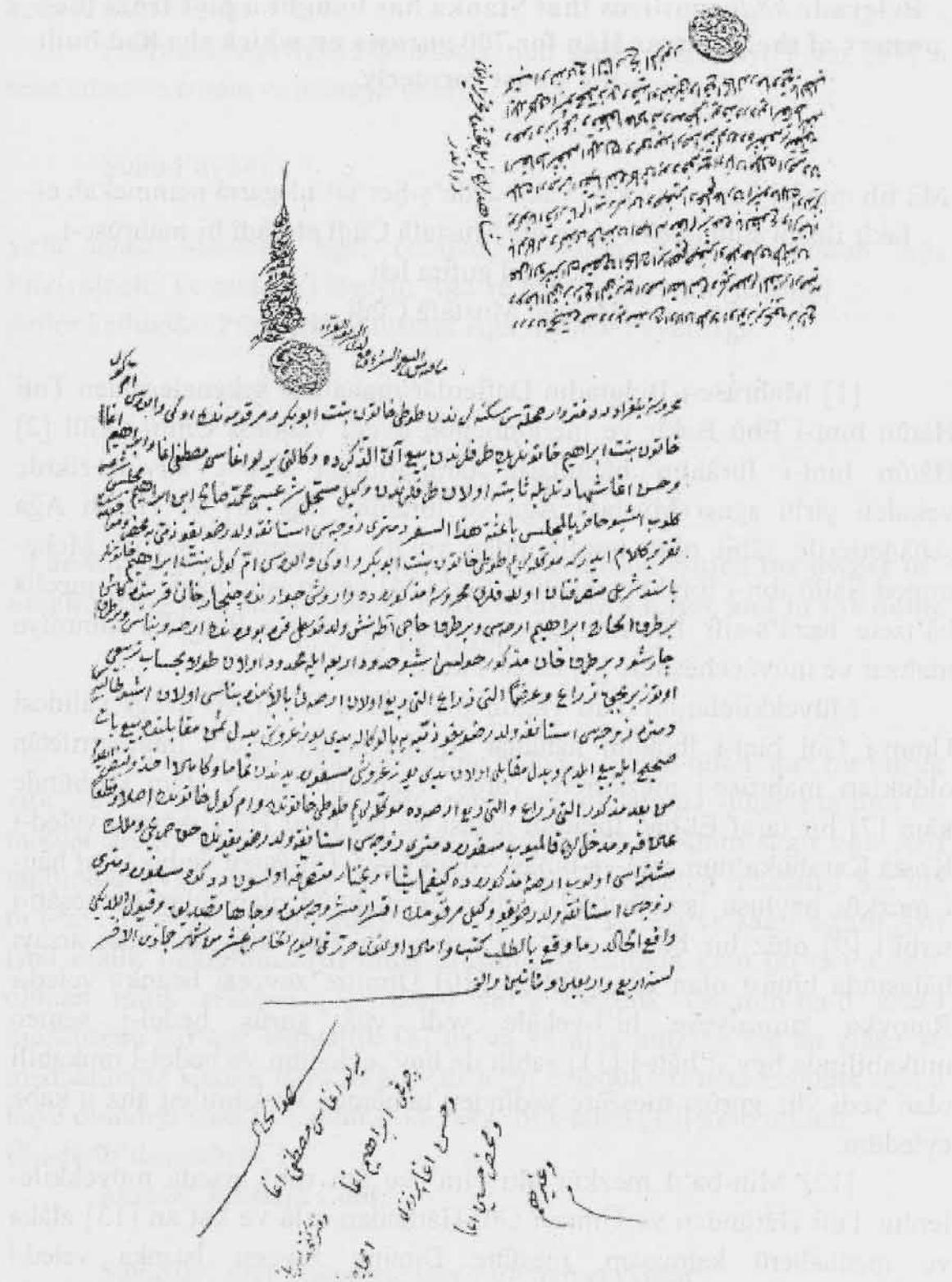
„Ја и мој малодобни син Ариф одричемо се пречег права куповине на земљиште које је овом приликом продато, а наслења се на земљиште које ми поседујемо. Од сада ми немамо никаквог интереса, ни везе с реченим плацем, нити жалбе, ни притужбе због права прече куповине.”

Пошто је на овом месту уписано и заведено да су се одрекли права прече куповине, стварно стање, на захтев, уписано је онако како се дододило.

На поменути датум [датум претходног документа].

Печат: Мустафа Џуди
Сведоци су лица уписана у горњем хуџету.

Faksimil 21.

Belgrade, 23. XII 1828

Belgrade kâdî confirms that Stanka has bought a plot from the owners of the Tzintzar Hân for 700 guruşes on which she had built her house formerly.

Mâ fih min’el-bey‘ u’ş-şirâ-i vaka‘ lede’ş-Şer‘iat’ul-garrâ nemmekah el-fakîr ileyhi sübhanuhû ve te‘âlâ Mustafâ Cûdî el-kâdî bi-mahrûse-i

Belgrad gufira leh

Mühür: Mustafâ Cûdî

[1] Mahrûse-i Belgradın Defterdâr mahallesi sekenelerinden Tuti Hâtûn bint-i Ebû Bekir ve merkûmenün üvegi vâlidesi Ümm-i Gül [2] Hâtûn bint-i İbrâhîm hâtûnların taraflarından bey‘-i âtiy’üz-zikrde vekâleti yirlü ağası Mustafâ Ağa ve İbrâhîm Ağa [3] ve Hasan Ağa şehâdetlerile sâbit olan taraflarından vekîl-i müseccel-i Şer‘îsi Mehemmed Sâlih ibn-i İbrâhîm meclis-i Şer‘a [4] gelüp işbu hâzır bi’l-meclis bâ’isete hazâ’s-sifîr Dimitre zevcesi İstanka veled-i Ratoyko zimmîye mahzar ve muvâcehesinde [5] takrîr-i kelâm ider ki:

Müvekkilelerüm Tuti Hâtûn bint-i Ebû Bekir ve üvegi vâlidesi Ümm-i Gül bint-i İbrâhîm hâtûnlar [6] ba sened-i Şer‘î mutasarrifetân oldukları mahrûse-i mezkûrede varoş civârında Çinçar Hâni kurbünde kâin [7] bir taraf El-hâc İbrâhîm arası ve bir taraf Hâcî Atanaş veled-i Kosta Karabuka’nun arsa ve binâsı ve bir taraf [8] çarşu ve bir taraf hân-i mezkûr havlusu işbu hudûd-i erbaa ile mahdûd olan tûlen be-hesâb-i terbî‘i [9] otuz bir buçuk zirâ‘ ve arzen altı zirâ‘ altı rub’ olan arsayı bâlâsında binâsı olan işbu tâlibesi [10] Dimitre zevcesi İstanka veled-i Ratoyko zimmîyeye bi’l-vekâle yedi yüz gurûş bedel-i semen mukabilinde bey‘-i bâtt-i [11] sahîh ile bey‘ eyledüm ve bedel-i mukabili olan yedi yüz gurûşî mesfûre yedinden tamâmen ve kâmilen ahz u kabz eyledüm.

[12] Min-ba‘d mezkûr altı zirâ‘ ve altı rub’ arsada müvekkilelerüm Tuti Hâtûndan ve Ümm-i Gül Hâtûndan aslâ ve kat‘an [13] alâka ve medhallerü kalmayup, mesfûre Dimitre zevcesi İstanka veled-i Ratoyko’nun hakk-ı sarîhi ve mülk-i [14] müsterâsı olup arsa-i mezkûrede

keyfe mâ yeşâ' ve yuhtar mutasarrifa olsun didükde, mesfûre Dimitri [15] zevcesi İstanka veled-i Ratojko vekîl-i merkûmun ikrâr-i meşrûhesinden vicâhen tasdîk ve kabûl eyledü ki [16] vâkı‘ul-hâldür mâ-vaka‘ bi’t-taleb ketb ve imlâ olundi.

Hurrire fi’l-yevmi’l-hâmîs aşer min şehr-i Cemâziye’l-âhir [17] li sene erbaa ve erbain ve mieteyn ve elf. (23. XII 1828)

Şühûd’ul-hâl:

yırlü ağası Mustafâ Ağa; çubukçu İbrâhîm Ağa; ve Hasan Ağa Priz[re]neli? ve muhzır Hüseyin Ağa ve gayruhum. m [temme] defter kethüdâsı Pazarcıklı Mustafâ Ağa; El-hâc Feyzi Ağa.

II

Belgrade, 23. XII 1828

The statement of renouncement of pre-emption which the owner of neighboring plot made before court in his own name and in the name of his minor son.

[1] Derûn-i hüccette hudûd ile münderic olan tûlen otuz bir buçuk zirâ‘ [2] ve arzen altı zirâ‘ altı rub’ arsa ittisâlında diğer ma‘lûm’ul-mikdâr arsaya [3] ale’l-iştirâk mutasarrif El-hâc İbrâhîm sagîr oğlu Ârif tarafından [4] bi’l-vekâle ve kendü tarafından asâleton makâm-ı Şer‘îde bi’t-tav’ ve’r-rizâ [5] bu gûna ikrâr-i tâm ider ki ben ve sagîr oğlım Ârif işbu mâlik olduğumuz [6] mülk arsamuz ittisâlında kâin bu defâ'a bey‘ olunan mülk arсадan [7] iskât-i şüf‘a eyledük ve min-ba‘d arsa-i mezkûrede şüf‘aya müteallik [8] da‘vâ ve nizâ‘müz ve kat‘an alâka ve medhalümüz yokdur diyü iskât-i şüf‘a [9] eyledükleri işbu mahalle zeyl u kayd olundığı vâkı‘ul-hâldür. Mâ-vaka‘ bi’t-taleb [10] ketb olundi.

Fî-t-târîh’il-mezbûr

Mühür: Mustafâ Cudi

Şâhidleri zeyl-i hüccette tahrîr olunan zevâtdür

Београд, 23. XII 1828

**Шеријатски хуцет издат на захтев хришћанке Станке, која је од
Дудије и Умиђул, власница Цинџар-хана, за 700 гроша купила
плац на ком је раније подигла зграду.**

Оно што је у исправи односи се на купопродају која се десила на светлом шеријатском суду. Написа убоги ком је потребна милост Хваљеног и Превишињег, Мустафа Џуди, кадија у богомштићеном Београду, нека му се Бог смилује.

Печат: Мустафа Џуди

Становнице Дефтердареве махале богомштићеног Београда, госпођа Дудија, кћи Ебу Бекира и њена маћеха госпођа Умиђул, Ибрахимова ћерка, послале су на шеријатски суд свог пуноправног опуномоћеника за доле описану продају, Мехмеда Салиха, Ибрахимовог сина, о чијој ваљаности су посведочили јерлијски ага Мустафа-ага, Ибрахим-ага и Хасан-ага. Он је на суду, у присуству и пред лицем оне због које се саставља овај спис, Димитријеве жене зимије Станке, Радојкове ћерке, изјавио следеће:

„Моје опуномоћитељке, госпођа Дудија, Ебу Бекирова ћерка и њена маћеха госпођа Умиђул, Ибрахимова ћерка, притежавале су са шеријатском потврдом у вароши богомштићеног града, у близини Цинџар-хана, плац који се граничи с једне стране с плацем Хаџи Ибрахима, с друге стране с плацем и зградом Хаџи Атанаса, сина Косте Карабука, с треће стране с чаршијом, а с четвртом страном с двориштем реченог хана. Плац омеђен овим границама има по дужини 31,5 квадратних аршина, а по ширини 6 аршина и шест четвртина. На њему је зграда ове штићенице, која подноси молбу, Димитријеве жене Станке, Радојкове кћери. Њој сам као заступник коначном и правовољаном продајом за износ од 700 гроша продао овај плац, а сав износ од 700 гроша у целини сам примио и узео из руку поменуте.

Од сада моје опуномоћитељке, госпођа Дудија и госпођа Умиђул немају никаквог интереса, нити везе с поменутим плацем од 6 аршина и 6 четвртина; тај плац је изричito право и куповином

стечена приватна својина Димитријеве жене Станке, Радојкове ћерке, која она може притежавати по својој вољи и нахођењу.”

Потом је овде присутна Димитријева жена Станка, Радојкова ћерка, потврдила и прихватила изјаву коју је изложио поменути заступник, па је стварно стање ствари на захтев уписано и убележено онако како се додило.

Написано петнаестог дана месеца Џумаде друге године хиљаду двеста четрдесет четврте. (23. XII 1828)

Сведоци чина:

јерлијски ага Мустафа-ага; чибукија Ибрахим-ага; Хасан-ага Призренач; судски позивар Хусејин-ага и други. Крај дефтер-ћехаја Мустафа-ага Пазарџикија; Хаџи Фејзи-ага

II
Београд, 23. XII 1828

Изјава о одрицању права прече куповине, коју је у своје име и у име малолетног сина дао власник суседног плаца.

Хаџи Ибрахим, сувласник плаца познатог обима, везаног за плац дужине 31,5 аршина и ширине 6 аршина и шест четвртина, чије су границе уписане у хуџет, својом добром вољом и жељом изјавио је данас на шеријатском суду у своје лично име и у име свога малодобног сина Арифа кога заступа следеће:

„Ја и мој малодобни син Ариф одричемо се пречег права куповине на плац који је овом приликом продат, а смештен је уз плац који ми поседујемо. Од сада ми немамо никаквог интереса ни везе с реченим плацем, нити жалбе и притужбе због права прече куповине.” Пошто је на овом месту уписано и заведено да су се одрекли права прече куповине, стварно стање је на захтев записано онако како се додило. На поменути датум [датум претходног документа].

Печат: Мустафа Џуди

Сведоци су лица уписана у горњем хуџету.

Faksimil 22.

Belgrade, 29. XII 1828

The *hüccet* issued by Belgrade *kâdî* to Hacı Atanas confirmed the purchase of Stanka's house for 3750 *guruşes*.

Mâ fih min'el-bey' u's-şirâ-ı vaka' lede'ş-Şer'iât'ul-garrâ nemmekah el-fakîr ileyhi sübhanuhû ve te'âlâ Mustafâ Cûdî el-kâdî bi-mahrûse-i

Belgrad gufira leh

Mühür: Mustafâ Cûdî

[1] Mahrûse-i Belgrad'da Varoş mahallesinde sâkinler olan İstanka veled-i Ratoynko zimmîye ve zevci Dimitri ile maan makâm-ı Şer'a gelüp bu gûna Hâcî [2] Atanaş veled-i Kosta Karabuka mahzar ve muvâcehesinde takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i 'an-el-merâm iderler ki işbu bâ'is-i hazâ's-sîfr Hâcî Atanaş [3] zimmî'nün ba sened-i Şer'i mutasarrif olduğu tûlen otuz bir buçuk zirâ' ve arzen yedi buçuk zirâ' arası üzerinde binâ [4] olunup bey'-i âtiye deñin silk-i mülkümüzde olan bir taraf [V]Ladika konağı ve bir taraf çarşu ve bir taraf yine kendü [5] mülkümüz ki Dimitre zevcesi İstanka veled-i Ratoynko hânesi ve bir taraf Çinçar Hânı havlusu işbu hudûd-i erbaa ile [6] mahdûd olan bir aded bodrumi ve fevkînde bir bâb dükkânı ve iki aded soba ve bir saraçhâne ve bir bâb [7] matbah ve tahtında yine iki aded soba ve bir matbah ve bir sokak kapusunu müştemel bir bâb mülk menzilümüzü [8] işbu tâlibi olan Hâcî Atanaş veled-i Kosta Karabukaya bi't-tav' ve'r-rizâ üç bin yedi yüz elli gurûşa [9] bey'-i bâtt-i sahîh ile bey' eyledük ve mesfûr yedinden bedel-i semen mukabili olan üç bin yedi yüz elli [10] gurûşu tamâmen ahz u kabz idüp umurumuza sarf ve istihlâk eyledük.

Min-ba'd hâne-i merkûmeden bizüm [11] ve evladlarümüzünaslâ ve kat'an alâkamüz kalmayup mersûm Hâcî Atanaş veled-i Kostanun mülk-i müsterâsı [12] ve hakk-ı sarîhi olup hâne-i merkûmede keyfe mâ yeşâ' ve yuhtar mutasarrif olsun didüklerinde mesfûr Hâcî [13] Atanaş zimmî dahi mersûman İstanka veled-i Ratoynko ile zevci Dimitriye

vicâhen ve şifâhen tasdîk [14] ve bey‘-i mezkûri keyfiyet-i mezkûre üzre kabûl eyledü ki vâkı‘ul-hâldür. Mâ-vaka‘ bi’t-taleb ketb ve imlâ olundi. [15] Hurrire fi’l-yevmi’l-hâdi işrîn min şehr-i Cemâziye’l-âhir li sene erbaa ve erbain ve mieteyn ve elf. (29. XII 1828)

Şühûd’ul-hâl:

yirlü ağası Mustafâ ağa; defter kethüdâsı Pazarcıklı Mustafâ ağa; çubukçu İbrâhîm ağa; Priz[re]neli? Hasan ağa; El-hâc Feyzi ağa; muhzır Hüseyin ağa ve gayruhum.

I

Београд, 29. XII 1828

Хуџет београдског кадије издат Хаџи Атанасу, којим се потврђује да је поменути за 3.750 гроша купио зграду хришћанке Станке, која се налази на плацу чији је он власник.

Оно што је у исправи тиче се купопродаје која се одиграла на светлом шеријатском суду. Написа убоги ком је потребна милост Хваљеног и Превишњег, Мустафа Џуди, кадија у богомшићеном Београду, нека му се Бог смилује.

Печат: Мустафа Џуди

Становници Варошке махале богомшићеног Београда, штићеница Станка, Радојкова ћерка и њен муж Димитрије заједно су приступили шеријатском суду и у присуству и пред лицем овог Хаџи Атанаса, сина Косте Карабука, изјавили и рекли следеће:

„На плацу дужине 31,5 аршина и ширине 7,5 аршина, коју са шеријатским сенедом притежава зимија Хаџи Атанас, због кога се

пише овај спис, налази се зграда која је до долеописане продаје била наше чисто власништво, а омеђена је с четири границе и то: с једне стране је Владичин конак, с друге стране је чаршија, с треће је поново наш иметак, и то кућа Димитријеве супруге Станке, Радојкове ћерке, а с четврте стране је двориште Цинцар-хана.

Ову зграду, која је наша пуна својина, а чине је један подрум и изнад њега један дућан и две собе, једна са рапаном и једна кухиња испод које су две собе, једна кухиња и улична капија, ми смо добром вољом и жељом продали исправном и коначном продајом овом молитељу Хаџи Атанасу, сину Косте Карабука, за 3.750 гроша. Из руку поменутог узели смо и примили целу суму од 3.750 гроша и потрошили и искористили за наше послове.

Од сада ни ми ни наша деца немамо никакве везе с поменутом зградом, већ је то чисто право и куповином стечена приватна својина реченог Хаџи Атанаса, Костино г сина; нека је притејава како му је воља и жеља.”

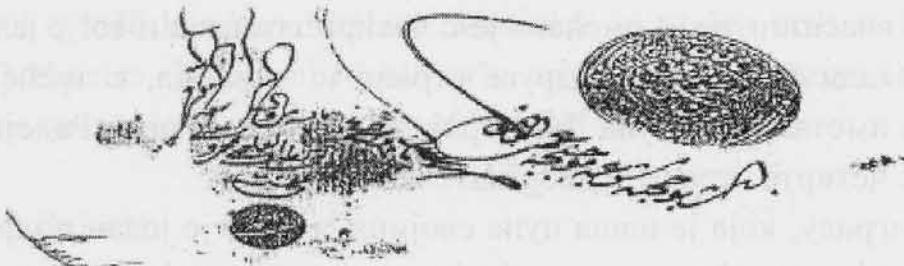
Поменути зимија Хаџи Атанас, као и поменути: Станка, Радојкова ћерка, и њен муж Димитрије, лично и усмено потврдили су и прихватили наведену куповину према описаним условима. Стварно стање записано је и на захтев убележено онако како се дододило.

Написано двадесет првог дана месеца Џумаде друге године 1244. (29. XII 1828)

Сведоци чина:

јерлијски ага Мустафа-ага; дефтер-ћехаја Мустафа-ага Пазарџиклија; чибукчија Ибрахим-ага; Хасан-ага Призренец; Хаџи Фејзи-ага; судски позивар Хусејин-ага и други.

Faksimil 23.

خوش بیان مجدد شدن و خود را علیه ساخته اند که در حقیقت این هم خود است

و خواسته ای از شاهزادگان نیست و نه باید کلمه ای از میان اینها را بخواهند

و بدبختی خود را در خدمت بسیام بگذارند که در آن شاهزاده ای از اینها از مردم

که در شرطی بدهد خواهد بود اما اینها را از اینکه اینها باشد میگذرانند

و خواسته ای از شاهزادگان نیست و نه باید کلمه ای از اینها را بخواهند

ایندر که خواسته ای از شاهزادگان نیست و نه باید کلمه ای از اینها را بخواهند

لشکر خوارج داشته باشند و اینها را در این دسته ای از اینها را بخواهند

و در اینجا در این حالت و در این دسته ای از اینها را بخواهند

این اینها را بخواهند که ای اینها را بخواهند

از اینها را بخواهند که ای اینها را بخواهند

باید اینها را بخواهند که ای اینها را بخواهند

برای اینها را بخواهند که ای اینها را بخواهند

برای اینها را بخواهند که ای اینها را بخواهند

برای اینها را بخواهند که ای اینها را بخواهند

برای اینها را بخواهند که ای اینها را بخواهند

برای اینها را بخواهند که ای اینها را بخواهند

برای اینها را بخواهند که ای اینها را بخواهند

برای اینها را بخواهند که ای اینها را بخواهند

نحوی از اینها را بخواهند

Belgrade, 2. I 1830

The *hüccet* of Belgrade *kâdî* issued to the Prince Miloš Obrenović, i.e.
his representative Petar Lazarević for the purchase of the Tzintzar
Hân and its plots for 20.000 *guruşes*.

Mâ fih min'el-bey' u's-şirâ nemmekah el-fakîr ileyh azze ve şânuhû Lâtif
Ahmed el-kâdî bi mahrûse-i Belgrad ufiya 'anhuma
Mühür: Ahmed Lâtif

Sebeb-i tahrîr-i kitâb-i müstetâb-i hükmî oldur ki:

[1] Mahrûse-i Belgrad mahallâtından Defterdâr mahallesi sâkine-lerinden Fatma bint-i Bekir nâm hâtûn tarafından Çolak hazinedâr Mehmed Ağa-zâde İsmâ'îl sipâhî [2] ve muhzır Köse Hüseyin bin Abdurrahmân nâmân kimesneler şehâdetlerile vekâleti sâbit ve sübûtuna hükm-i Şer'î lâhik olan mezbûrenün zevci Kuyumcu İbrâhîm bin Ömer [3] ve yine mahrûse-i mezbûre mahallâtından Bayram Beğ mahallesi sâkinlerinden Manastırlı El-hâc İbrâhîm bin Bekir kendü tarafından bi'l-asâlet ve oğlu Seyyid Ârif dahi meclis-i [4] Şer'î şerîfde hâzır olup olduğu halde oğlu Seyyid Ârif tarafından bi'l-vesâyet ve bi'l-velâyet meclis-i şerîf-i enverde işbu bâ'is us-sîfr Belgrad [5] kazası baş knezi Koca Miloş tarafından vekîl-i müsecceli Alaca Hisarı knez Pero veled-i Lazo muvâ-cehesinde şöyle takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i 'an-el-merâm [6] iderler ki:

Mahrûse-i mezbûre esvâkından sûk-i varoşda kâin bi'l münâsafa mâlik olduğumuz bir tarafdan İvladika konağı ve taraf-ı [7] selasesi tarîk-i âmm ile mahdûd ve mümtâz fevkanî dört oda ve tahtânî iki oda ve bir meyhâne ve tahtında zîr-i zemîn bir âhûr ve bir dâr-i giya[h] [8] ve bir anbâr ve bir pınar ile arsa-i mahdûdesini müştemel ve taşrasında iki kepenk küşad ider bir bâb firun dükkânı ve yine iki kepenk küşad [9] ider bir bâb bakkal dükkânı ve yine iki kepenk küşad ider bir bâb abacı dükkânı ve yine iki kepenk küşad ider bir bâb berber dükkânı ve dükkân-i [10] mezbûre muttasıl bir oda ve yine üç kepenek küşad ider bir bâb bakkal dükkânı ve ana muttasıl yine bir oda ve yine iki kepenk küşad ider bir bâb [11] yoğurducu dükkânı altı bâb dekâkin ile iki oda ve binâları

abacı Mihail ile Katerino nâm zimmîyenün mülkü olup ebniye-i mezbûrenün [12] arsaları ve nalband İsvetan ebniyesi arası ve Yelenka zimmîyenün ebniyesi arası ve kahveci Dimitrenün karısı İstanka zimmîyenün [13] arasından dört zirâ‘ mikdârı arsa işbu mârr’üz-zikr ebniye ve arsaları müştemel Çinçar Hâni dimekle ma‘rûf kârban sarayı [14] tarafeinden icâb ve kabûli hâvî şûrût-i müfsideden hâlî bey‘-i bâtt-i sahîh-i Şer‘î ile safka-i vâhîde ile râic fî'l-vakt [15] yiğirmi bin gurûş üzerine bey‘ u teslîm ve temlîk eyleyüp ol dahi tesellüm ve temellük ve kabz u kabûl itdükden sonra semenî olan [16] mezkûre yiğirmi bin gurûşı bi’t-tamâm ve’l-kemâl ahz u kabz iderek, fî mâ-ba‘d hân-i mezkûrede bir vechile alâka ve medhalümüz kalmayup [17] mezkûr baş knez Koca Miloş'un mülk-i sarîhi ve hakk-ı sırfi olmuşdur, keyfe mâ [yeşâ‘] ve yuhtar mutasarrîf olsun didükde ve dedi didükde [18] gibb’et-tasdîk’ış-Şer‘î mâ-vaka‘ bi’t-taleb ketb u imlâ olundi.

Hurrire fî'l-yevmi’s-sabi‘ min şehr-i Receb’il-ferd li sene hams [19] ve erbain ve mieteyn ve elf. (2. I 1830)

Şühûd’ul-hâl:

kiracıbaşı Emîn Ağa; Abdülkerîm Ağa; El-hâc İbrâhîm Ağa; Kılıç Alî Ağa; kâtib Osmân efendi; muhzırbaşı Sâlîh Ağa; muhzır Köse Hüseyin ve gayruhum.

II

Belgrade, 2. I 1830

The order of Hüseyin Paşa Kavanozoğlu, Belgrade vizier.

İşbu hüccet-i Şer‘iyye mücebince amel olunmak için buyuruldu.
Fî 7 B [Receb] sene [12]45. (2. I 1830)

Büyük mühr: Her umurunda muvafik ola Hüseyin

Хуџет београдског кадије издат кнезу Милошу, односно његовом правном заступнику, крушевачком кнезу Петру Лазаревићу, о куповини Цинцар-хана за 20.000 гроша.

Оно што је у исправи тиче се купопродаје. Написа убоги који тражи уточишта у Свевишњег, Латиф Ахмед кадија у богомшићеном Београду. Нека Бог опрости грехе њему и његовом оцу.

Печат: Ахмед Латиф

Узрок писању красне и ваљане књиге је овај:

Славном шеријатском суду приступио је кујунција Ибрахим, син Омера, који, по одлуци шеријата и према сведочењима спахије Чолак Хазнедар Мехмедагић Исмаила и судског позивара Ђосе Хусејина, Абдурахмановог сина, пуноправно заступа своју супругу госпођу Фатму, Бекирову ћерку, становницију Дефтердареве махале, једне од махала богомшићеног Београда. [Суду су приступили и] становници Бајрам-бегове махале, једне од махала поменутог богомшићеног града, Битольчанин (Манастирија) Хаџи Ибрахим, син Бекира, који заступа себе лично, и његов син Сејид Ариф, који је, иако присутан на шеријатском суду, овластио оца као свог старатеља и заступника. Они су пред лицем крушевачког (алаџахисарског) кнеза Пере, Лазиног сина, у суду заведеног опуномоћеника онога због кога се саставља овај спис, Милоша Великог, башкнеза београдског кадилука, рекли и изјавили следеће:

„Ми смо напола власници караван-сараја, познатог по имениу Цинцар-хан, који се налази на Варошком тргу, једном од тргова богомшићеног града, а граничи се и издава с једне стране Владичиним конаком, а с три остale стране с јавним путем. Он се састоји од четири просторије на спрату и две просторије и једне механе у приземљу. Унутар граница свог плаца има још једну шталу, један сењак, један амбар и један бунар. Изван свог земљишта има један пекарски дућан који се отвара с два ћепенка, један бакалски дућан, који се такође отвара с два ћепенка, затим један абацијски дућан исто са два ћепенка, па један берберски дућан, такође с два ћепенка и једном одајом уз овај дућан, затим још један

бакалски дућан који се отвара с три ћепенка и који има једну одају која се наставља на њега, као и један јогурчијски дућан са два ћепенка.

Зграде ових шест дућана и две одаје у пуној су својини абације Михаила и штићенице Катарине, а земљиште на ком се налазе поменуте зграде, затим земљиште на ком су зграда поткивача Светана и зграда штићенице Јеленке, као и четири аршина земље од плаца штићенице Станке, жене кафеџије Димитрија, припадају Цинцар-хану.

Пошто су обе стране изразиле жељу и пристанак, овај каравансарај, под условима који неће унети смутњу, продат је и предат новом власнику путем коначне и шеријатски ваљане продаје и уз руковање странака, за 20.000 гроша по текућем курсу. Пошто је извршена купопродаја и предаја, поменути износ од 20.000 гроша примили смо и узели у целости, тако да убудуће немамо никаквог интереса, ни везе с реченим ханом. Он је чист иметак поменутог башкнеза Милоша Великог, који над њим има право располагања и притењавања како му је воља и жеља.” Пошто су њихове изјаве и договори потврђени од стране суда, уписано је и забележено на захтеву онако како се додило.

Написано седмог дана месеца јединственог Реџепа године хиљаду двеста четрдесет пете. (2. I 1830)

Сведоци чина:

кираџибаша Емин-ага; Абдулкерим-ага; Хаџи Ибрахим-ага; Килич Али-ага; писар Осман-ефендија; главни судски позивар Салих-ага; судски позивар Ђосе Хусејин и остали.

II

Београд, 2. I 1830

Бујрулдија београдског везира Хусејин-паше Гаванозоглуа

Наређује се да се поступи сходно овом шеријатском хуџету.
На 7. Реџеп године [12]45. (2. I 1830)

Велики печат: Боже, нека Хусејину буде срећан сваки подухват!

ГЛАВИЦА КОД СМЕДЕРЕВА

Чувени „Краљеви виногради” династије Обреновић, на Плавинцу код Смедерева, настали су на имању које је, према Леонтију Павловићу, кнез Милош купио 1829. године од неког ножара Мухамеда и тамо је подигао кућу.¹⁴¹

Виноград код Смедерева¹⁴² добио је епитет краљевски у време краља Милана. Тада је и дограђена и преуређена Милошева кућа, односно вила Обреновића, позната под именом „Милановац”.

„Краљеви виногради” простиру се на нешто мање од 35 хектара. На основу навода Л. Павловића могло би се закључити да је смедеревски занатлија Мухамед био власник целог имања, што је, с обзиром на његово занимање и друштвени статус, тешко могуће. Милош је највероватније постепено куповао земљиште, које се налазило у поседу више власника, већином домаћих муслимана.

Потврду за то пружају два документа из наше збирке. Из њихове садржине јасно се види да је Милош 17. маја 1827. године купио имање с виноградом по имениу Главица од смедеревског спахије Хаџи Мула Мустафе за 4.500 гроша. Правну ваљаност тог чина потврдио је Зулфикар, мутеселим смедеревског беглербега, а на захтев купца и продавца, 18. маја исте године. Оба документа у дипломатичком погледу спадају у тапије. На њиховој анализи нећемо се задржавати пошто се по структури не разликују од тапија дунавских гарди о којима је већ било речи.

¹⁴¹ Павловић не наводи извор из ког је узео ове податке (*Смедерево у XIX веку*, Смедерево 1969, 18, 20, 86).

¹⁴² Под овим именом уписан је као тринести по реду на списак непокретности у заоставштини кнеза Михаила (М. Петровић, *Финансије*, 938).

Имање Хади Мула Мустафе вероватно представља зачетак будућих „Краљевих винограда”. Оно се састојало од винограда површине 40 дунума (око 4 ha), ливаде, њиве и воћњака са 206 стабала шљива, чије површине нису наведене у тапији. Поред тога, на имању се налазила и кућа с окућницом, на којој је било засађено девет стабала смокве. Димензије куће нису познате, али се може претпоставити да је то била већа зграда, пошто је припадала спахији и јер је, како се у самом документу истиче, имала чак три ложишта за загревање парног купатила.

Мула Мустафа, власник Главице, сигурно је био угледан човек, а можда и истоимени закупац соли у Смедереву.¹⁴³ Скоро је извесно да је његову кућу, која се налазила на узвишењу и с које се пружао поглед на цео Банат,¹⁴⁴ кнез Милош претворио у свој летњиковац. У наредним годинама Милош је купио преостале делове имања, о чему коначну реч тек треба да дају будућа истраживања.

¹⁴³ Овај Мула Мустафа помиње се у писму нахијског кнеза Петра Вулићевића Милошу Обреновићу, од 17. марта 1823. године, у вези с плаћањем смедеревског кантара (Л. Павловић, *нав. дело*, 48).

¹⁴⁴ Назив Главица упућује на овај закључак [прим. аут.].

Faksimil 24.

I
Smederevo, 17. V 1827

Fief holder (*sipâhi*) Hacı Mollâ Mustafa confirms that he has sold a vineyard and an estate named Glavica near Smederevo to the Prince Miloš Obrenović for 4500 *guruşes*.

Hüve

Vech-i tahrîr-i hurûf budur ki

[1] İşbu bin ikiyüz kırk iki senesinde Semendire Voyvodalık toprâğında Glaviça nâm dimekle bir kıt'a bâğ tahmînen kırk dönüm [2] ve kurbünde on tırpa[n]lık çayırı ve iki günlük tarla ve ikiyüz altı ağaç-i erik bâkçesi ile ve çepçevre kayalı buruşuk ile [3] ve içinde bir ev çatısı ve tokuz kavak¹⁴⁵ damızlıkile ve üç muhraka yir ile yurd ile bir taraf Boşnak Simo ile knez Yovanço [4] ve bir taraf Kara Yanço (Panço) ve iki taraf tarîk-i câdde hudûd-i mahdûd ile ve mümtâz olan bâğı knez Koca Miloş yedine yalnız dört [5] bin beşyüz gurûş mukabelesine bey'-i sahîhan fûrûht eyledüm ve tamâmen akçesini ahz eyledüm ve bundan sonra kat'-ı alâkam olmadığı [6] ecilden işbu memhûrlu senedi yedine i'tâ olundı.

Tarafimuzdan ve taraf-ı âhardan kimesne mümâna'at olunmaya ve's-selâm.

Fî 20 L [Şevvâl] sene 1242. (17. V 1827)

Bende El-hâc Mollâ Mustafâ sipâhî mukîm-i Semendire
Mühür: El-hâc Monlâ Mustafâ Semendireli

Şuhûd'ul-hâl:

dizdâr Alî Ağa; Abdî Ağa Çolak Ahmedin kardeşi; Çolak Ahmed Ağa; Abdî sipâhî; Belgradlı tabbâk Yûsuf kal'a delisi; Çiplak Ahmed kassâb; ve hem gayri.

Re'âyâlardan:

Petro veled-i Vuyiça; knez Kuzman; knez Miloş magistrador¹⁴⁶; Baçina¹⁴⁷ knezi Simo; Zdravko zimmî bâzergân; ve hem gayri.

¹⁴⁵ Kavak inciri.

¹⁴⁶ *Magistrat*, İlk Sırp İsyani zamanında kurulmuş olan nahiye mahkemesinin adıdır. Bu mahkemedede çalışan veya bu mahkemeyi idare eden *magistrador*, bu vesikada lakap olarak kullanılmıştır.

¹⁴⁷ Baçina, Temniç adlı bölgesinde bulunan bir köyün adıdır. Temniç ile Baçina ise Velika Morava (Büyük Morava) nehrinin güney garbında bulunmaktadır.

II
Smederevo, 18. V 1827

Deputy lieutenant-governor and financial agent (*mütesellim*) of the province (*sancak*) of Smederevo, Zulfikar issues the title deed on estate near Smederevo to the Prince Miloš Obrenović.

Vech-i tahrîr-i hurûf budur ki

[1] İşbu bin ikiyüz kırk iki senesinde Semendire civârında Voyvodalık toprâğında [2] Glaviça nâm dimekle bir kıt'a bâğı tahmînen kırk dönüm ve kurbünde on aded tırpantılık [3] çayır ve iki günlük tarla ve sair ber vech-i âtî zikr ve beyân olunan her ne var ise [4] Semendire ahâlîsinden El-hâc Mustafâ nâm kimesnenün tasarrufunda olup kendü hüsn-i rızâsile [5] işbu darende-i temessük knez Koca Miloşa dört bin beşyüz gurûş mukabelesinde [6] bey‘-i kat‘ile bey‘ ve hakkı tasarrufundan ferâgat itmelerile biz dahi kânûn-i pâdişâhî [7] üzre me‘mûr olduğumuz mezbûr Miloş tapuya tâlib olup kânûn-i şehriyârî [8] mûcebince câiz görüb El-hâc Mustafânun ferâgatından Koca Miloşa tefvîz [9] ve hakkı tasarrufuna tarafimuzdan izin virilüp taraf-ı âhardan bir kimesne mâni‘[10] ve müdâhale olunmamak için işbu tapunâme virildi.

Fî 21 L [Şevvâl] sene [12]42. (18. V 1827)

İmza: Zülfikâr, mîr-i mîrân mütesellimi Semendire hâlâ
Mühür: .....Zülfikâr

I
Смедерево, 17. V 1827

**Спахија Хаци-Мула Мустафа Смедеревац издаје потврду кнезу
Милошу да му је за 4.500 гроша продао виноград и имање који
се налазе на месту по имениу Главица**

У име Бога!

Повод писању писмена је следећи:

Ове 1242. године продао сам у руке кнезу Коџа Милошу правом купњом, за само четири хиљаде и пет стотина гроша, један виноград од отприлике четрдесет дунума, по имениу Главица, на тлу Смедеревског војводалука и у његовој близини ливаду од десет дана кошења, затим њиву од два дана [орања], башту од двеста шест стабала шљива, камену ограду свуда унаоколо а унутар ње једну кровињару, девет сортних смокава и кућу с три ложишта за парно купатило.

Имање се граничи: с једне стране с Бошњак Симом и кнезом Јованчом, с једне стране с Кара Јанчом (Панчом), а с две стране с јавним друмом.

За овај ограничен и границама обележен виноград новац сам у потпуности примио. Пошто од сада немам с тим никакве везе, издајем му у руке овај печатом оверен сенед. С наше стране, нити с друге стране нека се нико не супротставља. Поздрав!

На 20. дан Шевала године 1242. (17. V 1827)

Његов слуга Хаци-Мула Мустафа спахија, становник Смедерева

Печат: Хаци Мула Мустафа Смедеревац

Сведоци:

диздар Али-ага; Абди-ага, брат Чолак Ахмеда; Чолак Ахмед-ага;
Абди спахија; Београђанин табак Јусуф, тврђавски делија; Голаћ
(Чиплак) Ахмед, касапин и други.

Од раје:

Петар син Вујице;¹⁴⁸ кнез Кузман;¹⁴⁹ кнез Милош, магистратор; бачински кнез Симо; Здравко, зимија трговац и други.

II
Смедерево, 18. V 1827

**Мутеселим смедеревског беглербега Зулфикар издаје тапију
кнезу Милошу да може притејавати имање по имениу Главица,
које је купио од спахије Хаци Мустафе**

Повод писању писмена је следећи:

Ове 1242. године у близини Смедерева, на тлу Војводалука, један виноград од отприлике четрдесет дунума, познат по имениу Главица, и у његовој близини ливада од десет дана кошења и њива од два дана орања и све што је на горе изложен начин споменуто и објашњено, налазе се у поседу становника Смедерева, лица по имениу Хаци Мустафа.

Он је својом добром вољом то продао овом носитељу темесуђа, кнезу Коџи Милошу за четири хиљаде и пет стотина гроша и том коначном продајом одустао од свог права притејавања.

Пошто је поменути Милош затражио тапију, што одобрава царски канун, а ми смо, према падишаховом закону, овлашћени, то је с наше стране дата дозвола кнезу Милошу да управља и притејава пошто је Хаци Мустафа одустао. Ова тапијска књига издаје се да га нико са стране не би спречавао, ни ометао у поседовању.
На 21. дан Шевала године [12]42. (18. V 1827)

Потпис: Зулфикар, садашњи мутеселим смедеревског беглербега

Печат: ..... Зулфикар

¹⁴⁸ Петар Вулићевић, син Вујице Вулићевића, смедеревски нахијски кнез.

¹⁴⁹ Кузман (Марић), варошки кнез Смедерева, помиње се и у В. Крестић – Н. Петровић, *Протокол кнеза Милоша Обреновића 1824–1825*, Београд 1973, 57, 75, 80, 121, 123, 396.

SUMMARY

This collection of original ottoman papers consists of 58 documents, on 24 separate sheets, dated between 1761 and 1835. All of them are related to the real estates transactions between the local Turks and the prince Miloš Obrenović and they presents important sources that enables better knowledge of economic, proprietary and administrative relations in Serbia in the second half of the eighteenth and in the first half of the nineteenth century. Almost all we considered have to do with the purchase of fishing devices called *gardas* on the Danube, Tzintzar Han in Belgrade and one of a vineyard near Smederevo.

The *garda* is a type of fishing device used for centuries on the Danube. It consisted of two wooden fences of woven branches, approximately 100 m long and juxtaposed so as to form a funnel-like structure. The upper opening of the *garda* was between 60 and 80 m, while the lower hole, covered in netting, was about 4 m in length. The *gardas* were placed in rapids, where the river-bed was sandy, and not deeper than 3 or 4 meters from the surface. At the time of the Ottoman Empire, the biggest concentration of *gardas* was to be found around Kladovo (Fethislam) and Orsava. In accordance with the sultan's edict, a fourth of the fish caught in these traps went to the ruler i.e., the state. This revenue was collected at the docks, where the fish was sold.

The fishing was a state monopole and opportunity for an income, so the parts of the river rich in fish were leased out to the individuals, under specified conditions. Often those fishing sites were grouped in a single lease unit i.e. *mukâtaa*. For example, all the fishing sites on the Danube, from the mouth of the river Poreč to the mouth of the Timok, formed a single lease unit. Also, the mentioned fishing *mukâtaa* was part of a greater Fetislamic *mukâtaa*, considered as the sultan's *has* (imperial domain). This *has* included certain areas in the region of the Vidin *sancak* (administrative unit). In 1741 a part of the *has* was separated and annexed to the pious endowment (*vakif*) of the library of the Sultan Mahmoud I in Istanbul. The following year, the income from fishing was

also transferred to the *vakif*. The fishing i.e., Fetislamic *mukâtaa* within the *vakif* was run by the deputy of the *vakif*'s administrator. He leased out the right to fish with the *gardas*. At that time there must have been at least fifteen, and the majority of them was located opposite the village of Sip.

The Turks from Kladovo and to a lesser extent those from Vidin usually leased the *gardas* out. These men belonged to the highest social circles in their towns, and simultaneously occupied important positions in the *vakif* administration or the army. They formed a small, close-knit interest group, who passed on the privilege of holding *gardas* to their male and female descendants.

The prince Miloš Obrenović bought all *gardas* on the Danube on 21 April 1834. A year later, he gave them as a present to his son Mihailo. Later they became part of the king's domains and were leased out. By the beginning of the 20th century, only three *gardas* near Sip were in function, as fishing with these devices had ceased to be profitable. One of the causes of this phenomenon was the attempt to regulate the river Danube. By the eve of the World War One they were abandoned altogether.

Tzintzar Hân was one of the numerous oriental buildings in old Belgrade, constructed after 1739 by Bekir Ağa and Ali Ağa, two Belgrade janissaries. It consisted of main house with two rooms on the ground floor, four rooms on the first floor and a cellar turned into tavern. Also there was a stable, a storehouse, a hayloft and a well. On the neighboring plots, also belonging to the hân, there were six stores and four family houses predominantly owned by the Tzintzars.

In the beginning of the 19th century and later on, Tzintzar hân i.e. Tzintzar's inn was used as a post station for horses. After it became property of the prince Miloš's son Mihailo, probably in 1835 or earlier, it was turned into a theatre. Situated in the vicinity of the restaurant "The Deer", with the bronze statue of a deer in front of it, it was famous under the name *House near the Deer* or *Old House*. After 1849. it was turned in one of the main Belgrade hotels named "Grand Hotel".

In 1827. the prince Miloš Obrenović purchased from Haci Mustafa, Turkish fief holder (*sipâhî*), a vineyard with a house, a field and an orchard near Smederevo. By the time this estate became one of the most important domains of the Obrenović dynasty known as "The King's vineyards". Latter the descendants of Miloš Obrenović erected the palace "Milanovats." During The Second World War this palace was burgled by Germans and all valuable artifacts were taken from it.

РЕЧНИК ТЕРМИНА*

- Абација* – сукнар; трговац сукненим израђевинама
ага – титула турских чиновника и нижих војних заповедника
акча – најситнији турски сребрни новац
амил – скупљач прихода, надзорник финансија
арз – судски извештај без решења
арзухал - молба
аршин – мера за дужину, лакат; износила је 0,758 m.
- Бакалски дућан* – продавница колонијалне робе, намирница
башкнез – врховни кнез
бег – титула виших војних заповедника и чиновника
беглербег – цивилни и војни управник беглербеглука, највеће административно-војне области у Османском царству
беше – титула обичног јаничара; назив за најстаријег брата
бујрулдија – наредба везира
буљук – одред од 50-100 војника
- Вакуф* – верска задужбина
валија – управник провинције, беглербег
везир – министар, титула највиших државних званичника и управника провинција
вилајет – провинција којом управља валија, тј. беглербег
војвода – извршни орган управитеља санџака (в.) задужен за сакупљање пореза и одржавање реда и мира
војводалук – подручје надлежности једног војводе
- Гарда* – врста риболовног постројења
гедиклија – ислужени чиновник османске владе и војске
грош – општи назив за сребрни новац. У XIX веку вредео је 40 парса, односно 160 акчи.
- Делија* – лаки коњаник, члан тврђавске посаде
дефтер-ћехаја – заменик управника финансија вилајета
дефтердар – управник државних или провинцијских финансија
диздар – заповедник тврђаве
дуnum – мера за површину од око 1000 m²

* Дата су објашњења у контексту наведених докумената, а не сва значења речи.

Бумрук - царина

Емин - повереник

ефендија – господин, господар, титула верски образованог муслимана

Заим – уживалац зеамета (в.)

зеамет – војничко лено са годишњим приходом од 20.000 до 100.000 акчи

Зилкада – 11. месец муслиманског календара

Зилхиџа – 12. месец муслиманског календара

зимија – штићеник, немуслимански поданик Османског царства

Илам – судско решење, извештај

илтизам – закуп

имарет – јавна кухиња

Јамак – јаничар резервиста

јаничар – припадник султанове стајаће пешадије

јерлијски ага – заповедник локалних јаничара (јерлија)

јогуртчијски дућан – радња за производњу и продају јогурта и киселог млека

Каваз – судски позивар

кадија – судија

кадилук – надлежна област једног кадије

кајмакам – заменик, представник, заступник

канун - закон

капицибаша – заповедник дворске страже

караван-саџ – зграда за смештај трговаца, путника и јахаћих животиња, као и за складиштење и чување робе.

кирацибаша – заповедник кириција, превозника робе

конак – резиденција, зграда високог државног званичника или угледника

кујунџија – занатлија који израђује предмете од злата и сребра

Маруз – извештај, поднесак

махала – градска четврт формирана око богомольје

мензилџија – управник мензулане

мензулана – станица на којој се мењају поштански коњи

механа – крчма, место на коме се тиче алкохолна пића
миримиран – почасни назив османских паша (в.)
мубашир – султанов повереник задужен за одређени, временски ограничени задатак
муката – закупна јединица
мула – титула истакнутог кадије или врло ученог муслимана
мулазим – војни чин у рангу поручника
мутевелија – управитељ верске задужбине
мутеселим – заменик управитеља провинције
Мухарем – 1. месец муслиманског муслиманског календара
мухафиз – заповедник одбране области, града или тврђаве

Наиб – судски заступник
нахија – најмања управна јединица у Османском царству

Падишах – муслимански владар, цар
паша – титула највиших османских војних и управних званичника
пашалук – подручје надлежности паше, односно беглербега (в.)
Порта (Висока Порта) – влада Османског царства

Рамазан – 9. месец муслиманског календара
Реби први – 3. месец муслиманског календара
Реби други – 4. месец муслиманског календара
Речеп – 7. месец муслиманског календара

Санџак – основна војноуправна област, састављена од неколико нахија, у надлежности санџакбега. Више санџака било је обједињено под управом беглербега.

сарачана – просторија за чување коњске опреме
свидјетљство - потврда
сенед – исправа, потврда
сердар – старешина јаничара у мањем месту
сицил – судски протокол
спахија – тимарник, уживалац тимара (в.)
султан – титула муслиманског владара

Табак – кожар, штавилац коже
табија – истурени насип од земље, прућа, дрвета или камена
тапија (тапунама) – поседовни лист
тахвил – преносно писмо

темесућ – признаница, потврда

терзија – кројач

тескера – исправа, потврда

тимар – војничко лено са годишњим приходом до 20.000 акчи

Ферман – султанска заповест

Хан – зграда намењена смештају путника

хас – феудални посед са приходом преко 100.000 акчи годишње

хасекија – 1) припадник султанове телесне гарде 2) ислужени јаничар

Хиџра – „сеоба”, пресељење Мухамеда из Меке у Медину 16. јула 622, одн. почетак рачунања муслиманске ере.

хукет – судско решење, одлука

Хепенак – капак, горњи и доњи, који је служио уместо врата на дућану.

Чаршија – градска занатско-трговачка четврт

чибукија – занатлија који израђује чибуке, цеви са лулицом за пушење

Дабија – скупљач вакуфских прихода

џамија – већа муслиманска богомоља у којој се свакодневно обављају пет дневних молитви и велика молитва петком

џемат – највећа војна јединица

Џумада друга – 6. месец хиџретског календара

Шевал – 10. месец муслиманског календара

шеријат – исламско право

РЕГИСТАР ЛИЧНИХ И ГЕОГРАФСКИХ ИМЕНА

- Абди берберин (berber Abdi) - 111, 112
Абди (Abdi), спахија - 152, 154
Абди-ага (Abdi Ağa) брат Чолак Ахмеда; - 152, 154
Абдулах-ага (Abdüllah Ağa), кајмакам мутевелије - 45, 47
Абдулкерим-ага (Abdülkerim Ağa), сведок на суду - 146, 148
Абдулкерим-паша (Abdülkerim Paşa), мувафиз Адакалеа (1821-1828/29) - 32, 35, 39, 42, 53, 55, 62, 63
Абдулхалим-ага (Abdülhalim Ağa), власник гарде - 57, 58
Адакале (Ada Kale) - 12, 15, 17, 21, 31, 32, 35, 38, 39, 41, 42, 45, 46, 48, 49, 52-55, 57-59, 61-63, 65-68, 70, 72, 75-78, 84, 85, 87
Ајша (Ayşe), власница гарде - 62, 63
Алвацијско острво (Helvacı adası) - 51, 53
Али-ага (Ali Ağa), смедеревски диздар - 152, 154
Али Баба (Ali Baba), анбар-емин - 75, 77, 78, 81, 82, 88
Али-бег (Ali Beğ), власник Цинцар-хана - 91, 114, 115, 158
Али каваз (gavvaz Ali) - 111, 112
Аловиште (Alovište), гарда - 15, 37-42, 45-49, 65, 67
Арзу (Arzu), власница Цинцар-хана - 91, 92, 114-116, 120, 121, 123, 125
Ариф (Arif), син власнице Цинцар-хана
Арзу - 92, 132, 134, 137, 139, 145, 147
Армут ада (Armut adası) - 29-34
Аустрија (Avusturya), аустријски - 20, 45, 58, 59, 89-91, 103
Ахмед мула (Ahmed el-müvella) - 31, 34, 38, 41
Ахмед Латиф (Ahmed Latif), београдски кадија - 145, 147

Бајрам-бегова махала (Bayram Beğ mahalleleri) - 145, 147
Банат - 150
Беговска ада в. Караташ
- Бекир, Ебу Бекир-ага (Bekir Ağa), власник Цинцар-хана - 91, 92, 99, 101-104, 115, 116, 118, 120, 123, 125, 129, 131, 133, 136, 138, 145, 147, 158
Београд (Belgrade, Belgrad), београдски - 9-11, 22, 48, 81, 82, 89-93, 96, 98, 99, 101-104, 106-109, 111, 112, 114, 115, 118-121, 123-126, 128, 129, 131-134, 136-139, 141, 142, 145-148, 152, 157, 158
Бојанић, Душанка - 16
Босна - 35, 91
Бошњак Симо (Boşnak Simo) - 152, 153
Брза Паланка (Bırza Palanka) - 12, 15, 84, 85, 87

Вајуга - 15, 87
Варош-капија - 91
Варошка махала (Varoş mahallesi) - 141, 142
Варошки трг (Suk-i Varoş) - 90, 145, 147
Вели-ага (Veli Ağa), сведок на суду - 111, 112
Велика Ада (Ada-i Kebir) в. Адакале
Видин (Vidin), Видинац (Vidinlu) - 16, 37, 39, 40, 42, 45, 47, 61, 62, 66, 68, 87, 157, 158
Владичин конак (Vladika konağı) - 114, 115, 118, 120, 123, 125, 129, 131, 133, 141, 143, 145, 147
Врбица (Vrbica, Virbiça) - 15, 51, 52, 53, 54, 55, 87
Вулићевић Вујица - 155
Вулићевић Петар (Petro veled-i Vuyiça) - 150, 152, 155

Главица (Glaviça), виноград - 10, 12, 149, 150, 152-155
Голаћ Ахмед (Çiplak Ahmed), смедеревски касапин - 152, 154
Горњак (Gornjak, Kornak), гарда - 15, 70, 72, 87
Губавац ада в. Алвацијско острво

- Давидовац (Davidovaç) - 15, 25, 26
 Два света града (Haremeyn-i Şerîfeyn) - 16, 57, 58, 65, 67, 70, 72, 161
 Дебернуш (Debernuş) в. Седам Спавача
 Дели Алемдарзаде Мустафа (Deli Alemdar zade Mustafa), власник гарде - 37, 40, 45, 47
 Демир Капија (Temur Kapu) - 37, 40
 Дервиш Али (Derviş Ali), ага кладовске тврђаве - 70, 72
 Дервиш Мустафа-паша (Derviş Mustafa), мухафиз Адакалеа (1815-1818) - 31, 35, 38, 39, 41, 42, 46, 48, 52, 54, 55, 57-59, 61- 63
 Дефтердарова махала (Defterdar mahallesi) - 90, 101, 103, 106, 108, 114, 115, 118, 123, 125, 131, 133, 136, 138, 145, 147
 Деције, римски цар (250-253) - 33
 Димитрије (Dimitrebel, Dimitriye), власник плаца у Српској вароши и супруг Станке - 128, 129, 131, 133, 136-139, 141-143, 148
 Добрњац Петар - 17, 59
 Домоглет, гарда - 15, 87
 Дрина - 91
 Дудија, Дуди (Dudi) в. Фатма
 Дунав (Danube, Tuna) - 9-16, 25, 26, 29, 32, 33, 37, 40, 45, 47, 51, 53, 57, 58, 61, 62, 65, 67, 70, 72, 75, 77, 81, 82, 84, 157, 158
 Ђердан (Gerdab) - 13, 45, 47, 61, 62, 70
 Ђурић-Замоло, Дивна - 90, 93
 Ебу Бекир-ага (Ebu Bekir Ağa), сведок на суду - 114, 116
 Евлија Челебија - 90
 Емина (Emine), власница гарде. - 62, 63
 Емин-ага (Emin Ağa), кираџибаша - 146, 148
 Емир Исмаил кујунција (kuyumcu Emir İsmail) - 114, 115
 Ефес - 33
 Живановић Јаков, директор Књажеске канцеларије - 15, 88
 Заим Ахмед-ага (Za'im Ahmed Ağa), власник гарде - 31, 32, 35, 39, 42, 52-55
 Здравко, трговац - 152, 155
 Зекерија (Zekerya), спахија - 114, 116
 Зидине (Zidine), гарда - 15, 61-63
 Ziştov в. Свиштов
 Зулфикар (Zülfikar), мутеселим смедеревског беглербега - 149, 153, 155
 Ибиш-ага (İbiş Ağa), ага табије - 114, 116
 Ибрахим (İbrahim), терзијски мајстор - 128, 129
 Ибрахим (İbrahim), чибукчијски мајстор - 128, 129, 131-134, 136-139, 142, 143
 Ибрахим кујунција (kuyumcu Ibrahim), муж власнице Цинџар-хана Фатме - 111, 112, 114, 116, 145, 147
 Ибрахим син Османа (İbrahim ibn-i Osman), сведок на суду - 119, 121, 124, 126
 Ибрахим-ага (İbrahim Ağa), јаничар и закупац гарде - 45, 47
 Истанбул (İstanbul) - 16, 37, 40, 97, 157
 Јеленка (Yelenka), закупац земљишта Цинџар-хана - 118-121, 123-126, 146, 148
 Јемлиха (Yemliha) в. Седам Спавача
 Јени хан, Нови хан - 90
 Јованча кнез (Yovança) - 152, 153
 Јусуф табак (tabbak Yusuf), делија смедеревске тврђаве - 152, 154
 Канлисућут (Kanlı Söğüt), гарда и острво - 15, 61-63, 65, 67, 75, 77, 87
 Карапоље - 92
 Каракулукчизаде Мехмед-ага (Kara Kullukçızade Mehmed Ağa), закупац гарде - 61-63
 Караташ (Karataş), гарда и острво - 15, 25, 26, 70, 72, 87
 Кара Јанча, Панча (Kara Yanço, Panço) - 152, 153
 Катарина (Katerino), супруга абаџије Михаила - 146, 148
 Катић, Тамјана - 14, 17
 Кефештатајуш (Kefeştatayuş) в. Седам Спавача
 Кизларагина махала (Kızlar Ağası mahallesi) - 114, 115
 Килич Али-ага (Kılıç Ali Ağa), сведок на суду - 146, 148
 Китмир (Kitmir) в. Седам Спавача

Кладово (Kladovo) в. Фетислам
Кладушница (Kladušnica) - 15, 29, 33, 34, 87
Кључ - 16, 59
Корбова - 15, 87
Корвин Матија (Korvin Matiya), угарски краљ (1458-1490) - 51, 53
Корнак в. Горњак
Коронград, Корвин град (Korongrad) - 51, 53
Коста Карабука (Kosta Karabuka), отац Хаци Атанаса - 131, 133, 134, 136, 138, 141-143
Костол (Kostol) - 51, 53
Крајина (Krayna) - 16, 17, 21, 37, 45, 47, 48
Крестић, Василије - 155
Кривунаклу, гарда - 15, 87
Крстић Александар, колекционар - 9

Лазаревић Петар (knez Pero veled-i Lazo), крушевачки кнез - 93, 145
Ласа, Љаса (Lasa), гарда - 15, 65-68, 87

Максимовић, Бранко - 89
Марашли Али-паша, београдски везир (1815-1821) - 108
Маринковић, Мирјана - 23
Марић Кузман, варошки кнез Смедерева - 152, 155
Махмуд I (Mahmud I), султан (1730-1754) - 16, 19, 37, 40, 157
Медина в. Два света града
Мека в. Два света града
Мексалина (Meksalina) в. Седам Спавача
Мерјем (Meryem), сувласница Цинџархана - 91, 114, 115
Мернуш (Mernuş) в. Седам Спавача
Меслина (Meslina) в. Седам Спавача
Мехмед Ибрахим (Mehmed İbrahim), београдски наиб - 102, 104
Мехмед Јеген (Mehmed Yeğen), кајмакам мутевелије - 29, 32, 33
Мехмед Омер-паша (Mehmed Ömer Paşa), мухафиз Адакалеа (1829-1831) - 46, 49, 65, 67, 70, 72
Мехмед Рашид (Mehmed Raşid), београдски кадија - 114, 115
Мехмед Рефи (Mehmed Refî), мубашир државних добара - 102, 104

Мехмед Салих (Mehmed Salih), опуноћеник на суду - 131, 133, 136, 138
Мехмед Фетхи (Mehmed Fethi), београдски кадија - 107, 109
Мехмед-ага (Mehmed Ağa), власник гарде - 57, 58
Milanovaç - 81
Милић, Даница - 14, 40, 62, 77
Милош магистратор (Miloš magistrador) - 152, 155
Митрополија (Metropolitlik) - 89, 90, 114
Михаило (abaci Mihailo), абација - 111, 112, 146, 148
Мола Хусејин Фетхисламац (Monla Hüseyin), писар - 81, 82, 88
Мула Али син Мехмеда (Molla Ali ibn-i Mehmed), сведок на суду - 107, 109
Мула Емин Пеливанзаде (Monla Emin) - 81, 82, 88
Мула Халил (Molla Halil) - 75, 77
Мустафа Мехмед (Mustafa b. Muhammed), кајмакам мутевелије - 37, 38, 40, 41, 51, 54
Мустафа Чуди (Mustafa Cudi), београдски кадија - 118, 120, 123, 125, 131, 133, 134, 136, 138, 139, 141, 142
Мустафа-ага (Mustafa Ağa), јерлијски ага - 111, 112, 119, 121, 124, 126, 128, 129, 131-134, 136-139, 142, 143
Мустафа-ага Пазарциклија (Pazarcıklı Mustafa Ağa), дефтер-ћехаја - 132, 134, 137, 139, 142, 143
Мухамед, ножар - 149

Несторовић, Богдан - 89
Никола (Николајевић) Радукан, кладовски башкнез - 59
Николајевић Крачун, кладовски башкнез - 59
Нушић, Бранислав - 89, 90

Обреновић Милан - 149
Обреновић Милош (Obrenović Milos) - 9, 11, 12, 14, 15, 22, 23, 26, 27, 58, 59, 66, 68, 71, 73, 76, 78, 81, 82, 84, 85, 87, 88, 93, 145-150, 152-155, 157, 158
Обреновић Михаило (Obrenović Mihailo) - 9, 11, 15, 23, 26, 27, 58, 59,

- 66, 68, 71, 73, 76, 78, 84, 85, 88, 89, 93, 149, 158
 Омер-ага (Ömer Ağa), власник гарде - 31, 32, 35, 39, 42, 52, 53, 55, 81, 82
 Осман-ефендија (Osman Efendi), писар - 146, 148
 Османије в. Турци
 Осман-паша (Osman Paşa), мухафиз Велике Аде (1832-1836) - 66, 68, 75, 76, 77, 78
 Османско царство (Ottoman Empire, Osmanlı İmparatorluğu) - 15, 45, 118, 157, 159-161
- Павловић, Леонтије* - 149, 150
Пантелић, Душан - 48
Перовић, Радослав - 17
Перуничић, Бранко - 93
Петровић, Мита - 14, 15, 89, 149
Петровић, Михаило Алас - 13, 14, 43, 79
Петровић, Никола - 155
 Пиринчано острво (Pirinç adası) - 37, 39, 40
 Пиринчана, гарда - 15, 40, 42
 Плавинац - 149
 Плоча (Ploça), риболовно место - 75, 77
 Пожаревац - 15, 88
 Пореч (Poreč) - 59, 81
 Поречка река - 16
- Рангел (Rangel), абација - 111, 112
 Риста Рома, рачуновођа фетисламског ђумрука - 14
 Ристо (Risto), терзија - 111, 112
 Рукија (Rukiyye), власница гарде - 62, 63
 Русија - 35
- Саборна црква - 90
 Сава - 91
 Савамала - 91
 Sava varoşu - 101
 Саид-ага (Said Ağa), власник гарде - 75, 77, 81, 82, 87
 Саид-ага (Said Ağa), покојни власник гарде - 70, 72
 Саид-ага (Vidinli Said Ağa), муж Шериф-хануме, власнице гарде - 66, 68
 Салих син Ахмеда (Salih ibn-i Ahmed), сведок на суду - 119, 121, 124, 126
- Салих-ага, главни судски позивар (muhzırbaşı Salih Ağa) - 146, 148
 Салих-ага (Salih Ağa), власник гарде - 45, 46, 47, 48, 57, 59
 Салих-ага (Salih Ağa), сведок на суду - 114, 115
 Светан (İsvetan), поткивач - 146, 148
 Свиштов (Svištov) - 45, 48
 Седам Спавача (Yediler) - 29, 33
 Сејид Мехмед Тахир (Seyyid Mehmed Tahir), кадија - 84, 85
 Сејид Мехмед-ага (Seyyid Mehmed Ağa), власник гарде - 57, 59, 65, 67
 Сејид Мехмед-ефендија (Es-seyyid Mehmed Efendi), јаничар и закупац гарде - 45, 47
 Сибирфишта (Sibirfiştâ), гарда - 15, 57, 58
 Симо, бачински кнез - 152, 155
 Сип (Sib, Sip)- 14, 15, 37, 40, 43, 57, 58, 61, 62, 65, 67, 70, 72, 75, 77, 158
 Смедерево (Smederevo, Semendere) - 9-12, 149, 150, 152-155, 157, 158
 Спољња варош (Birun varoşu) в.
 Српска варош
 Србија (Serbia, Sırbistan) – 9, 11, 14, 45, 46, 59, 157
 Српска варош - 89, 91, 101, 131, 133, 136, 138
 Станка (Istanka), закупац земљишта
 Цинџар-хана - 118-121, 123-126, 131, 133, 136-139, 141-143, 146, 148
 Стефановић Стефан Тенка (Stefan Stefanovic Tenka, Tenko), поречки капетан - 14, 22, 81, 82, 84, 85, 87
 Стојанчевић, Владимира - 59
 Стојковић Миленко - 59
 Сулејман Фетхисламац (Süleyman Fethülislam), сведок на суду - 81, 82, 88
 Сулејман-ага (Süleyman Ağa), власник гарде - 57, 58
 Сулејман-ага (Süleyman Ağa), сведок на суду - 114, 116
- Тахир-ага Фетхисламац (Tahir Ağa), мулазим - 81, 82, 88
 Теодосије, римски цар (408-450) - 33
 Тимок (Timok) - 16, 45, 157

- Топал Мемиш-ага (Topal Memiş Ağa), свједок на суду - 128, 129
- Trayan, Roma İmparatoru - 51
- Тричковић, Радмила - 16, 19, 89
- Турн-Северин (Turn-Severin) - 51, 53
- Турска - 35, 103
- Турци (Turks, Türkler) - 9, 11, 12, 14-17, 22, 26, 53, 82, 87, 90, 91, 93, 103, 108, 157, 158
- Тутија, Тути (Tuti) в. Фатма
- Ћамил Ахмед-ефендија (Kamil Ahmed Efendi), београдски дефтердар - 90, 101
- Ћамил Ахмедова махала (Kamil Ahmed Paşa mahallesi) - в. Дефтердарова махала
- Ћамил Ахмед-пашина ћамија - 90
- Ћоце Хусејин судски позивар (muhzir Köse Hüseyin) - 145-148
- Узун Али-ага (Uzun Ali Ağa), власник гарде - 66, 68, 81, 82, 88
- Умиђул (Ümm-i Gül), сувласница Цинџархана - 91, 131, 133, 136, 138
- Фатма, Фатима (Fatma), власница Цинџархана - 91, 92, 107, 109, 114-116, 118, 123, 128, 131, 136, 147
- Фетислам, Фетхислам (Fethislam, Fethüllislâm) - 12, 14-17, 19, 21, 22, 25-27, 29-35, 37-42, 45-49, 51-55, 57-59, 61-63, 65-68, 70, 72, 75, 81, 82, 84, 85, 87, 157, 158
- Fotic, Aleksandar - 18
- Фукара махала (Fukara mahallesi) - 114, 115
- Халил син Мехмеда (Halil ibn-i Mehmed), свједок на суду - 107, 109
- Халил-беше (Halil beşe) - 111, 112
- Халов (Halo) в. Аловиште
- Хасан (Hasan), заим Ресника - 128, 129
- Хасан (Hasan), сувласник гарде - 66, 68
- Хасан-ага (Hasan Ağa), свједок на суду - 114, 116
- Хасан-ага (Hasan Ağa) Призренац - 131-134, 136-139, 142, 143
- Хасан-ага (Hasan Ağa), кладовски сердар - 30, 31, 33-35, 37, 38, 40-42, 51-54
- Хатица (Hadice), сувласница гарде - 66, 68
- Хаџи Атанас (Hacı Atanas, Atanaş), власник плаца у Српској вароши - 128, 129, 131-134, 136, 138, 141-143,
- Хаџи Ибрахим (El-hac İbrahim), муж власнице Цинџархана Арзу - 92, 111, 112, 118, 120, 123, 125, 128, 129, 132, 134, 136-139, 145-148
- Хаџи Ибрахим (Hacı İbrahim), кајмакам мутевелије - 25-27
- Хаџи Мустафа Ага Смедијерац (Semendereli Hacı Mustafa Ağa) - 149, 150, 152-155, 158
- Хаџи Мустафа Хамид (Hacı Mustafa Hamid) в. Хаџи Мустафа-паша Шиникоглу
- Хаџи Мустафа-паша Шиникоглу, Шиникзаде (Hacı Mustafa Paşa Şinikzade) - 35, 45, 47, 48, 91, 101, 103
- Хаџи Омер-ага (Haseki El-hac Ömer), хасекија - 39, 42
- Хаџи Пирјина ћамија - 90
- Хаџи Фејзи-ага (El-hac Feyzi Ağa), свједок на суду - 132, 134, 137, 139, 142, 143
- Хаџи Фејзулах (El-hac Feyzullah), заступник на суду - 118, 120, 123, 125
- Хаџи Хасан-ага Видинац (Vidinlu El-hac Hasan Ağa) - 37, 40
- Хаџи Хусејин (El-hac Hüseyin), кајмакам мутевелије - 30, 34
- Хаџи Хусејин-ага (Hacı Hüseyin Ağa), ћабија вакуфа и кладовски сердар - 25, 29-33, 37-41
- Хусејин-ага (Hüseyin Ağa), власник гарде - 25, 26
- Хусејин-ага (muhzir Hüseyin Ağa), судски позивар - 132, 134, 137, 139, 142, 143
- Хусејин-ага јузбаша (yüzbaşı Hüseyin Ağa) - 31, 32, 35, 39, 42, 46, 49, 52-55, 81, 82, 88
- Хусејин-паша Гаванозоглу (Hüseyin Paşa Kavanozoglu), београдски везир (1826-1833) - 124, 126, 146, 148
- Циганска варош (Firavun varoşı) - 128, 129
- Цинџар-хан (Tzintzar Han, Çinçar Han, Sinçar Han, Simsar Han) - 10, 11, 89, 90, 92, 93, 99, 101-104, 106-109, 111, 112, 114, 115, 118, 120, 123, 125, 128, 131, 133, 136, 138, 141, 143, 145-148, 157, 158

Црквиште (Çirkvişte), гарда и острво - 15, 70, 72, 87
Црна Стена в. Карагаш
Ceceraç в. Davidovaç

Чердо, Цердо Мехмед (Çerdo), мензија - 92, 93, 106, 108
Чолак Ахмед-ага (Çolak Ahmed Ağa) - 152, 154,
Чолак Хазнедар Мехмедагић Исмаил (Çolak hazinedar Mehmed Ağa-zade İsmail), спахија - 145, 147

Шабановић, Хазим - 48

Шазнуш (Şaznuş) в. Седам Спавача
Шериф-ханума (Şerif hanım), власница гарде - 65-68
Шимијан ада (Şimian adası) в. Алвацијско острво
Šljivo, Galib - 35

МЕШОВИТА ГРАЂА
Miscellanea
НОВА СЕРИЈА Књ. XXVI (2005)

Душанка Бојанић-Лукач

Татјана Катић

ОСМАНСКА ДОКУМЕНТА
О ПРОДАЛИ ТУРСКИХ ИМАЊА
КНЕЗУ МИЛОШУ ОБРЕНОВИЋУ

Издавач
Историјски институт Београд

За издавача
Др Тибор Живковић, директор

Лектура и коректура
Јелка Јовановић

Регистар
Татјана Катић

Секретар Редакционог одбора
Снежана Ристић

Компјутерска припрема за штампу
Слободан Симић

Штампа
Чигоја штампа
Студентски трг 13, Београд

Тираж
500 примерака

ISBN 86-7743-051-2

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

93/94

МЕШОВИТА грађа = Miscellanea / Одговорни
уредник Петар В. Крестић. - 1956, књ. 1-1990, књ. 20;
Н.С. 2003, књ. 21-. - Београд : Историјски институт,
1956-1990 ; 2003- (Београд : Чигоја штампа). - 24 см

ISSN 0350-5650 = Мешовита грађа

COBISS.SR-ID 14717954